

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
Մ. ԱԲԵՂՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Գ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԵՐԿԵՐԻ
(ԲԱՐԲԱՌԱՅԻՆ ԵՎ ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐ)

Առանձնատիպ «Խ. Աբովյանի երկեր»-ի IV հատորից

ՀՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1947

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌԻ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
Մ. ԱԲԵՂՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Գ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

Բ Ա Ռ Ա Ղ Ա Ն
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԵՐԿԵՐԻ
(ԲԱՐԲԱՌԱՅԻՆ ԵՎ ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐ)

Առանձնատիպ «Խ. Արուլյանի երկեր»-ի IV հատորից

ՀՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1947

Ե Ր Կ Ո Ի Խ Ո Ս Ք

Այս բառարանն ընդգրկում է Աբովյանի երկերում գործածված բարբառային ու օտար բառերը:

Բացատրվող բառերի դիմաց, եթե նրանք բացահայտ օտար են, նշված է, թե տվյալ բառը որ լեզվի սեփականությունն է: Այն բառերը, որոնք արարատյան բարբառում անգործածական են, հարազատ չեն տվյալ ժամանակի Քանաքեռի խոսվածքին, սկզբից կրում են (*) նշանը, իսկ արարատյան բարբառի կայուն կապակցությունները (-) նշանը:

Տրված են բառերի, ինչպես և կապակցությունների միայն այն առումները, որոնց հանդիպում ենք Աբովյանի երկերում: Այսպես, օրինակ՝ քաշվել բառը արարատյան բարբառում ունի տասից ավելի առումներ՝ նիհարել-, հեռանալ, նկարել, կշռվել և այլն, իսկ Աբովյանի մոտ գործ է ածվել միայն պատկառել իմաստով: Բառարանում տրված է միայն վերջին իմաստը: Շատ հին փոխառությունները (պահլավերենից և այլն), ինչպես օտար արմատից, հայերենում կազմված ածանցումներն ու բարդությունները, չեն կրում որևէ նշում, ինչպես՝ անթամահ, անիսամ, բրշկել, թամաշ անել, թամաշավոր և այլն:

Պահպանված է հեղինակի բաղաձայնների ուղղագրությունը:

Գոյական անունները տրված են եզակի թվի ուղղական հոլովով: Իսկ այն գոյականները, որոնք բարբառում գործ են ածվում միայն հոգնակի թվով կամ որևէ հոլովով (նոթեր, ճավլեր, ապով, ուսուլով), տրվում են այդ ձևերով: Բայերը տրված են անորոշ դերբայների ձևերով (քաշել, դգել):

Տաճկերեն այն բառերը, որոնց բացատրությունը հեղինակը տալիս է նույն տեքստում, տեղ չեն գտել բառարանի մեջ:

Աբովյանի երկերի բառարանի մեծ մասը, ավելի քան 2500 բառ, մեծ մասամբ աստղանիշ չունեցող, օգտագործված է «Վերք Հայաստանի»- ի մեջ:

Բառարանը կազմել է ֆիլոլոգիական գիտությունների թեկնածու Գ.

Գասպարյանը:

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<i>Ա.</i>	<i>Արաբերեն</i>	<i>Հն.</i>	<i>Հունարեն</i>
<i>Աղբ.</i>	<i>Աղբբեջաներեն</i>	<i>Ղրբ. բրբ.</i>	<i>Ղարաբաղի բարբառ</i>
<i>Ասր.</i>	<i>Ասորերեն</i>	<i>Մնկ.</i>	<i>Մանկական բառ</i>
<i>Արհմ.</i>	<i>Արհամարական բառ</i>	<i>Մշ. բրբ.</i>	<i>Մուշի բարբառ</i>
<i>Անրգ.</i>	<i>Անարգական բառ</i>	<i>Պ.</i>	<i>Պարսկերեն</i>
<i>Գ.</i>	<i>Գերմաներեն</i>	<i>Ռ.</i>	<i>Ռուսերեն</i>
<i>Եբր.</i>	<i>Եբրայեցերեն</i>	<i>Վ.</i>	<i>Վրացերեն</i>
<i>Թղթր.</i>	<i>Թաթարերեն</i>	<i>Տ.</i>	<i>Տաճկերեն</i>
<i>Լ.</i>	<i>Լատիներեն</i>	<i>Փխբ.</i>	<i>Փոխաբերական</i>
<i>Հեզն.</i>	<i>Հեզնական բառ</i>		

Ա

Աբա ա բրդե գործվածքից կամ թաղիքից պատրաստած վերարկու:

Աբասի 1. չորս շահու արժողությամբ պարսկական արծաթե դրամ, 2. քսան կոպեկանոց, 3. քսան կոպեկ:

-Աբեյյան պատարագ արդար՝ արդարացի աղոթք:

Աբուտ պ. պատկառանք, ամոթի զգացում:

Աբուտով օրինավոր կերպով, ամոթի զգացում ունենալով: **Գինարմադը միշտ պետք է արուռով հագնի, արուռով մաշի:**

Ադա :է՛յ, ա՛յ տղա

Ադաք. տ. կղզի:

Ադաթ ա. ավանդական օրենք, սովորություն:

Ադաթին սովորության համեմատ: **Ադաթին, լազաթին հինա դնել:**

Ադամորդի մարդ: Էլ ինս, ջինս, իսան, ադամորդի չէր երևում:

Ազան ա. մզկիթի աշտարակից մյուեզզինի կարդացած աղոթքի հրավերը:

Ազար պ. 1. վիշտ: **Բալքի թե մեկ ազար, մեկ մուրագ ունի սրտումը:**

2. ցավ, հիվանդություն: **Մարդ, անասուն սովի, ցրտի ձեռիցը ազարավ ընկավ:**

Ազափ ա. ամուրի, չամուսնացած

Ազիզ ա. 1. սիրելի, թանկագին, 2. սուրբ, հանդիսավոր, տոնական: **Ազիզ օր:**

* Աթա ա. հայր:

Աթադան բարադան տ. պապենական, նախնիներից մնացած, ըստ հնի:

Աթաշ պ. 1. կրակ, 2. բարկ, թեժ: **Միրտս մեկ թունդի արաշ կրակով լիքը:**

Աթար անասունի կվի զանգվածից կտորներ, որ չորացնելով գործ են ածում որպես վառելիք. ձեռնաթուխ քակոր:

Աթեշակ պ. փայլակն: **Ձեռներն ինչպես արթեշակ կրակ, նրանց դնգներ յաղված սուր սլաք, շունչներն ինչպես բոցեղեն ծովը իրար գլխի կթափեն:**

Աթրաֆ ա. կողմ, շրջապատ:

Աթիլ ա. վայել, համեմատ: **Մեկն էլա իր արթի բան չուներ:**

Ածդահա 1. վիշապ, առասպելական ամեհի օձ. 2. **փխբ.** հսկա, վիթխարի

Աժեղ պ. արժենալ: **Ամեն մեկ խոսքը մեկ ջավահիր աժի:**

Ալ տ. վարդագույն, կարմիր

* Ալահ սախլասն տ. 1. աստված օգնական, աստված պահի: **Զիուդ դամշիր, դոջա բաբա՝ ալահ սախլասն:** 2. ողջույն

Ալամ ա. 1. Աշխարհ: **Մերս հեռու, տանից դուրս արած, օլֆից ալամից դեն քցած:** 2. արարածներ, ժողովուրդ, հասարակություն:

Գլուխը աշխարքին ալամին ցույց տա:

-Ալամ աշխարք ամբողջ աշխարհը, արար-

աշխարհը: Ալամ աշխարքի գոված:

Ալանի 1 1. առանց աղի: **Ալանի շորվա:** 2.

փխբ. տհաս, պակասամիտ: **Ալանի խելք:**

Ալանի 2. կորգահան արած և մեջը ծեծած ընկույզ ու շաքար լցրած դեղձ, որ չորացնում ու գործածում են որպես չոր միրգ:

Ալաչուխ տ. վրան: **Օղլուշաղը ալաչուխի տակն արեց:**

Ալապստրակ նապաստակ:

Ալավ պ. բոց:

-Ալարը գալ ծուլանալ:

Ալբյալը իսկույն, անմիջապես:

* Ալիշ վերիշ տ. առևտուր:

Ալլահ ա. աստված:

Ալլահվերդի/Ալլահ վերդի ա. աստված տվեց, աստված տա, շնորհ արա :

Ալհադա առանձնապես, հատկապես:

Ալմագ պ. ադամանդ:

Ալվան ա. 1. երփներանգ , գույնզգույն: **Ալվան-ալվան ծաղիկեր:** 2. պայծառ, վառվռուն: 3.

փխբ. գեղեցիկ: **Երևանու ալվան աղջկերանց վայելչությունը:** 4. խաղողի մի տեսակ:

Ախմախություն հիմարություն, տխմարություն:

Ախտո պ. 1. գոմ, 2. մտուրք:

Ախչիկ պարոն տիրուհի:

Ախպեր եղբայր :

Ախտա ներքինացրած (մարդ), կրտած (ձի):

Ախր տ. 1. վերջապես, չէ որ, 2. վախճան:

Ախունդ պ. մահմեդական, հոգևորական:

-Ախ ու ռխ հառաչանք:

-Ախ քաշել հոգոց հանել:

Աժել 1. լցնել, 2. նվազել **Մագ աժել 3.** ձու աժել

Ակ 1. աչք, 2. ակունք, 3. անիվ

Ականաթ թակարդ, որոգայթ, ծուղակ Պարսիկը կամեցել ա նրան ականաթի մեջ քցի:

Ական թոթափել մի ակնթարթ, անմիջապես:

Ական թոթափել թն առած եղ դառան:

-Ակը տալ նայել, այցելել:

Ահ երկյուղ, վտանգ: **Ճշմարիտ ա, մենք կորած ենք , թե որ մեր գլուխը ահին տանք մեր խելքը կորցնենք:**

Անվայ ա. 1. դրություն, վիճակ, 2. գործի ընթացք: **Տանուտերը Ղարաքիլիսա մարդ** դրկեց կնյազի մոտ ու բանի անվալն իմացում տվեց:

Աղա աղբ. իշխան, տեր:

Աղայ աղբ. փարախ:

Աղալար աղբ. իշխանավոր, առաջնորդ:

Աղաք առջև

Աղբաթ ա. վերջ, վախճան

-**Աղբաթ խեր ըլի** վերջը բարի լինի:

Աղե արդասունք/աղի արտասունք թափել

վշտալի արցունք, աղի արտասունք, դառն կսկծալի:

*Աղեկ լավ

Աղգոթի տ. բառացի՝ բերնահուր, չախմախի հրացանի փամփշտակալի փոսիկի մեջ լցվող փոքր քանակությունը, որին զարկանը կպչելով կրակ է առաջացնում ու պայթեցնում:

Աղլամագ ա. անհասկացող:

Աղլուխ տ. թաշկինակ:

Աղոթարակ 1. արևելք: **Արեգակը էս առավոտ՝ որ քնի տեղիցը ու աղոթարանիցը չի բարձրացրեց:** 2. արշալույս, արևածագ: **Հրես աղոթարանը որտեղ որ ա կբացվի:**

3. աղոթատուն: **Մեջդի աղոթարանի առաջին՝ մեծ բազմություն կա թոփ էլած:**

-**Աղչիկ քաշել** աղչիկ փախցնել

Աղսախկալ տ. ծերունի, ալեհեր

-**Աղցան անել** խիստ ծեծել ջարդուփշուր անել:

Աղուհաց/Աղ ու հաց 1. կերակուր, սնունդ, 2.

երախտիք: **Հալալ արեք նրան ձեր աղուհացը**

Աղուն աղալու համար պատրաստված հացահատիկ:

Աղունիկ աղավնի: **Աղունքանց կուտ ճարի:**

Աղբատուղբուտ մուրացկաններ, աղբատներ:

Աճուճ պաճուճ առասպելական թզաչափ էակներ, որոնք պիտի երևան գան աշխարհի վախճանին, թզուկ: **Գաբբիելյան փողը փչեր, աճուճ-պաճուճը, Եղիա մարգարեն գային, մարդիկ մեկ թզի չափ դառնային:**

Ամա ա. բայց:

-**Ամալ անել** աճել, գորանալ:

Ամակ տ. երախտիք:

Աման վաճ, ցավ, վիշտ արտահայտող բացականչություն:

Ամանաթ ա. ավանդ, պատանդ

-**Ամանը բերել** զգվացնել: **Խեղճի ամանը բերել էր:**

-**Աման չաման** ամանեղեն, ամանասարք:

Ամարաթ ա. ապարանք, դղյակ:

Ամբար պ. շտեմարան, մթերանոց :

Ամեն բոլորը, համոքեն: **Ամենն էլ ուզում էին, որ իրենց ոտը գնամ:**

-**Ամեն մարդ իր ձին քշել** ամեն ոք իր խոսքն առաջ տանել:

Ամի տ. հորեղբայր:

Ամոթու ամոթից, ամոթի պատճառով:

Ամպակալել ամպերով ծածկվել: **Ամպակալած երկինք:**

* Ամր ա. հրաման, իշխանություն

Այան ա. հայտնի: **Աստծուն իրան այան ա անձրևի տակին չոքեչոք եմ անում:**

-**Այան ըլել** հայտնի դառնալ, գաղտնիքը բացվել:

-**Այբի կտոր չըլել փորումը** անգրագետ լինել, տգետ լինել:

Այիբ ա. արատ, պակասություն, ամոթ

Այինոյին ա. դատարկ, մանր-մունր, արժեքագուրկ:

-**Այնումը քրցել** ուշադրություն չդարձնել, բանի տեղ չդնլ:

Այվան ա. դահլիճ: **Այվան օթախ:**

*Անա տ. մայր, մայրիկ:

-**Անադուն ջաղաց** աղուն չունեցող ջաղաց: **Անադուն ջաղացի քարն էլ չի պտիտ գա:**

Անեղ աղեղ:

Անեմոն հն. պուտ, ծափկոտրուկ:

Անթամահ ոչ ազահ, աչքը կուշտ:

Անիզ անհետք, անարահետ:

Անիսաֆ անխիղճ, անգութ:

Անձամ առանց ծամելու:

Անծուծ անխելք:

Անկաջարոնուկ ավետյա, աչքալուսեք:

-**Անկաջարոնուկ տալ** ուրախ լուր բերողին նվեր տալ:

-**Անկաջը հալել/ Անկաջին հալել** խոսքը լավ հասկացնել, հիշողության մեջ լավ տպավորել:

-**Անկաջը ձենի** լուրի կամ մեկի գալստյանը սպասող:

-**Անկաջը վեր անել** նշանակություն՝ կարևորություն չտալ, ուշադրության չառնել:

-**Անկաջի տակը քորել** հեզնել:

-**Անկաջումը ձեն տալ** ականջը խոսել, ականջը կանչել:

Անհավար անօգնական:

Անձող ածուխ:

Անձողարար ածխագործ:

Անդարար անհանգիստ:

Անյախա անօձիք:

Անյարաղ անզեն:

-**Անյարաղ ասպար** անզեն անզրահ:

Աննալ անպայտ, պայտ չունեցող:

Անշատ անվտանգ, ոչ վնասակար:
Անտթի քաղցած, սոված: **Անտթի փորով** զկոտաց:
Անուշ տես՝ Անուշ:
Անուշ պ. 1. քաղցր, նեկտար. 2. այսպես ասում են խմիչք խմելուց հետո:
Անջախ տ. հազիվ, վերջապես:
-Անջախ մի անջախ հազիվ-հազ:
Անջան վատույժ, տկար, թույլ:
Անջիգար անգույթ, անսիրտ, անխիղճ:
Անսաս անձայն, անմուննչ, անշշուկ:
Անցվորական անցորդ, ուղևոր:
Անում անուն:
-Անումը կոտրել անվանաբեկ անել, անվանարկել:
-Աշ դնել գարու ալյուրից ու թանից պատրաստված շաղախում կաշին թրջոց դնել, որպեսզի մազերը թափվեն:
Աշել 1. նայել, 2. համարել:
Աշրդ ա. ժողովրդական երգիչ, աշուղ:
Աշդություն անել:
Աշխանա պ. խոհանոց:
-Աշխարհ եկել ծնվել:
-Աշխարքը աշխարքով դիպչել ազգերի խռովություն՝ ամբարշտություն, պատերազմ լինել:
Աշխարքը պոկ գալ 1. աշխարհի ավերում, 2. ազգաբնակչության ընդհանուր գաղթ:
-Աշխարքն առնել տարածվել: **Սուգ ու շիվանը աշխարքն առել էր:**
Աշկարա պ. ակնհայտ, բացարձակ ձևով:
*Աշի տ. խոհարար:
Աշպագ պ. խոհարար:
Աչ տես՝ աջ:
Աչառ արջառ:
-Աչքալիս տալ ավետիք տալ, ուրախ լուր հաղորդել:
Աչքածակ ազահ, անկշտում:
-Աչք ածել 1. այս ու այն կողմը նայել, 2. նայել:
Աչքակապուկ մանկական խաղ, որի ժամանակ մի երեխայի աչքերը կապում են, իսկ մյուսները բոցքով խփում են. ում որ բոցեց, համարում է հաղթած:
-Աչք կթել աչքերը մի բանի հառած նայել, ակնապիշ նայել:
-Աչք կպցնել քնել, ննջել:
-Աչքը բարին տեսնի լիության, բարության ու հաջողության մեջ լինես:
-Աչքը դռանը մնալ ակնդետ մի բանի սպասելիս մնալ:

-Աչքերը բռնի փխր. կուրանա: **Ի՞նչ կերել ես, քթովդ գա, աչքերդ բռնի:**
-Աչքերը գնալ հոգնածությունից քունը տանել:
-Աչքերը շաղվել աչքերը խժիբժի անել, պղտորվել:
-Աչքը կշտացնել 1. հագեցնել 2. **փխր.** կաշառք տալ:
-Աչքը կոխել փխր. դժգոհությամբ մի առարկա ուրիշին տալ:
-Աչքը ձևով ընկնել երկար ժամանակ ձյունին նայելուց աչքը ցավել:
-Աչքը ջուր կտրել ակնդետ նայելուց՝ սպասելուց հոգնել:
-Աչքերից արին վեր թափել շատ լաց լինել, հիվանդագին աստիճանի լացել:
-Աչքիդ վերեն ունք կա մեկի հետ այնքան մեղմ՝ ներողաբար վարվել, որ թույլ չտալ ասել, թե աչքիդ վերեն հոնք կա:
-Աչքի լիսը հատնել տեսողությունը թուլանալ:
-Աչքները ծով դառնալ շատ արտասուք թափել:
-Աչքովն ընկնել աչքին երևալ:
-Աչք ու ունքը կիտել խոժոռվել, տխուր երես ցույց տալ:
* Ապելատ ֆ. ուսաղիք:
Ապելսին ո. նարինջ:
Ապով մեկին ապավինելով, հույսով:
Ապրշում պ. մետաքս:
Աջ 1. աջ ձեռքը. 2. աջի ձևով շինած եկեղեցական անոթ, որի մեջ ամփոփված է որևէ սրբի նշխարից մի մաս:
Աջաբ ա. արդյոք:
Աջալ ա. օրհաս, մահ:
Աջամ ա. 1. պարսիկ 2. Պարսկաստան:
Քրդաստանի հայերը մաջալ էլ չտվին աջամի հայերին:
աջիգ ա. թույլ, փոքրոգի
-Աջու թն սիրելի անձ, գորավիզ: **Հայերը քո աջու թնն են:**
Առ ա. ամոթ, պատկառանք:
Առ առնելը: **Առից-տրից** առնելուց տալուց:
Առագաստ այգու հնձանի մեջ մանր քարերով ու կրով շինած տեղ, որտեղ կոխկրտելով խաղողը ճմլում են հյութը հանելու համար:
Առափաթա թոնրի կողերին լավաշ հաց կպցնելու գործիք:
Առըխ տ. նիհար:
Առճիճ / արճիճ պ. կապար:
Առոք փառոք մեծ հանդիսով, ջրով:

-Առ քեզ տրաքոց այ գարմանալի բան, այ քեզ խայտառակություն:

-Ասածը չվանի դնել խոսքին կարևորություն չտալ:

-Ասածս սարին, քարին դիպչի.-Ասածս քամին տանի ասածս չասած համարվի, աստված մի արասցե:

Ասլ ա. ծագում, արմատ, հիմք:

Ասլան տ. 1. առյուծ 2. քաջ, կտրիճ: Ասլան Աղասին, որ գլուխը սաստիկ թափ չի տվեց:

Ասլան բալասի տ. 1. առյուծի ձագ, կորյուն 2. քաջ, կտրիճ:

Ասնաֆ ա. արհեստավոր:

Ասորեվար ասորերեն, ասորական լեզվով:

Ասպար ա. 1. զենք, զենք ու զրահ 2. տես՝ Յարաղ ասպար:

Ասպարավորել զինվել:

* Ասսեսոր լ. քաղաքացիական աստիճան է նախառնողուցիոն Ռուսաստանում: Կոլլեժսկի ասսեսոր:

-Աստղը բանել գործը հաջողվել:

-Աստղը ծովել անբախտանալ:

-Աստրծով միխթարվես 1. գործ է ածվում մի նյութի սպառվելու, անհետանալու ու չլինելու դեպքում 2. գլուխդ ողջ մնա:

Աստոծ աստված:

Ասանից խնդրել աստծուց խնդրել:

-Աստված հեռու տանի տերը մի արասցե, աստված ոչ անի:

Ասություն խոսք, զրույց:

Ավալ ա. 1. առաջ: Արինակեր Հասան խանը թուրք ավալ ինքը ձեռն առավ: 2. առաջին:

Ավալի ետի գլուխն ինքը թոցնի:

Ավալի ա. նախնական, հին: Քանաքըոցոց ավալի անունը հո՝ Երևանումը տանձագող են կանչում:

Ավալի աֆթա ա. ամենից առաջ, հին ժամանակներում:

Ավրլիլ սրբել, մաքրել, ավլել:

Ավթաֆա պ. պղնձյա, խողովակավոր ջրաման, որ գործադրվում էր լվացվելու ժամանակ:

Ավտոն պ. թովչանք, կախարդություն:

-Ատամի խարջ իր ուզածին չափ թույլ, անգոր: Ատամի խարջ մարդ:

-Ատամին խփել փխբ. մեկին ծանր ու թեթև անելով ինչ լինելը ճանաչել:

Արաբա տ. սայլ:

Արագահաս ս. Սարգիս շուտ օգնության հասնող:

Արախլու պարսիկ:

Արաղ տ. օղի:

Արամիշ անել տես՝ Քեֆն արամիշ անել:

Արան դաշտավայր տեղ, հարթավայր:

-Արարած աշխարհ համայն աշխարհ:

-Արարչի տված ամանաթ հոգի:

Արարմունք վարմունք, կատարած բան: Էն զարհուրելի արարմունքին կանգնեց, լիս արեց: Արնախաշ արևահար, արևից այրված:

-Արևը օրհնել մեկին արևշատություն՝ երկար կյանք ցանկանալ:

-Արևկող անել արևի դեմ կանգնել, տաքանալ: Արևշատություն երկարակեցություն, երկար կյանք:

-Արևովը խնդալ մեկի կյանքով կամ առողջությամբ ուրախանալ՝ մխիթարվել:

Արևադաղ կյանքի համար: Խմենք քո արևադաղին:

Արզ, արզա ա. 1. խնդիր 2. գանգատ:

Արզ անել խնդրել:

-Արինը աչքերը կոխել 1. աչքերն արյունով լցվել, կարմրել 2. փխբ. խիստ հուզվել, զայրանալ:

-Արինը ջուր դառնալ խիստ վախ ու երկյուղ զգալ:

* Արխալի տես՝ ճարխալի: Սիրուն երեսդ արխալի նման կարմրել ա:

Արխալուղ տ. շապկի վրայից հագնելու թևավոր և կարճ փեշերով հագուստ:

Արմադան պ. 1. հազվագյուտ, հիանալի 2. շնորհալի, տեսքով:

* Արմյան ո. հայ (Чармянин բառի աղավաղված ձևը)

-Արշա ընկնել հայտնվել, երևան գալ:

Արշտոտալ հորանջել:

-Արոճ անել որոճել:

-Արտասընքումը ողողվել շատ լաց լինել:

Ափալ թափալ տ. շուտափույթ, հապճեպով:

Ափաշկարա աղբ. ակնհայտ, բացահայտ:

Ափնիք եզրեր, այգու չորս կողմի խաղողի վազերից ազատ տարածությունը:

Ափու հայրիկ:

Ափուտ չփուտ տ. խառնափնթոր, անմիտ, բանդագուշական: Էսպես ավուտ չփուտ

խոսքերով կհավատաս:

Աքաշ կավե լայնափոր մեծ աման, որ գործ է ածվում բռնվածքի համար:

-Աքլորին բարձել ունեցած չունեցածը վատնել:

Աֆարիմ պ. 1. կեցցե, երեսդ պարզ 2. կտրիճ:

Աֆարիմ տղամարդ:

Աֆիցեր ֆ. սպա:

Բ

Բարբա տ. հայր, հայրիկ: **Վայ բարբա:**
Բարբադան տես ՝ Աթադան բարբադան:
Բարբաթ պ. արժանի, բավարար, կարգին, ինչպես հարկն է: **Լավ բարբաթ վեր հատել:**
Բարբի պապիկ, հայրիկ (այսպես կոչում են օտարական ծերունիներին):
Բադագ խաղողի և այլ մրգերի եփած հյութը, շփոթ, դոշաբ:
Բադան ա. 1. գրահ 2. մարմին, իրան, մեջք 3. տես ՝ Չաք:
Բադան տ. պատվար, պարիսպ: **Ամեն մեկ բադանը ոսկոռով, ջամդաքով լիքը:**
Բազազիսանա ա. բազազնոց, շուկայի այն մասը, որտեղ խմբված են կտորավաճառները:
Բազար պ. շուկա, առևտրատեղի:
Բազի ա. 1. որոշ կարգի, մի քանի 2. ուն: **Ճամբի կեսին բազի քաղաքացու երեխա... 3.** շատ: **Բազի անգամ գլխները էլ հետը տրմբացնում են:**
-Բազի բազի ա. երբեմն երբեմն:
-Բազի վախտ ա. երբեմն:
-Բազի քյարա ա. մեկ-մեկ անգամ, երբեմն:
Բազկաթան թանով ու բազուկի կոթերով բռնվածք, որից ճաշ են պատրաստում:
Բազկաթթու ճակնդեղից բռնած թթու:
-Բազուխաստ անել դատապարտել, դատավճիռ տալ:
-Բաթմիշ ըլիլ տ. 1. անհետանալ 2. սուզվել, ընկղմվել 3. կորչել:
Բաժակ 1. պատարագի ժամանակ եկեղեցում օրհնված գինին: **Ասածու սուրբ բաժակն էսպես մուտտառում:** 2. Գինի: **Ի՞նչ խոսք ունիմ, բաժակի, մսի համ չեն տեսնում:**
Բաժինք օձիտ:
* Բալ լ. պարահանդես:
Բալա տ. որդի, զավակ:
Բալա ա. պատիժ, փորձանք:
Բալաբան տ. 1. թմբուկ 2. մեծ, հսկա, վիթխարի: **Գյումրու դգիցը ռուսի բալաբան, քաջ ու սալդաթների դաստեն... արծվի պես հասան:**
Բալաբանչի տ. թմբուկ զարկող, թմբկահար:
Բալանի, բալանիք բանալի:
Բալասամ ա. անուշահոտ ծաղիկ:
Բալբալա ա. փորձանք, դարդ ու ցավ: **Էն մեռլի կաշուն ո՞վ թամահ կանի, որ նա իր գլուխը տվեց բալբալի:**
-Բալ տալ ընկողմանել, թեք ընկնել:

Բալուլ կապ, փաթաթ: **Քսանից ավելի ձիավոր ժամի դռանը վեր եկան, բալուլ տվին մի երկուսի ձեռքը՝ որ ման ածեն:** Տես Բարուր:
Բալքի պ. 1. գուցե, թերևս 2. իցե թե:
Բախլություն չկամություն, նախանձ:
Բախկալ ա. նպարավաճառ:
-Բահադու էշ ըստ Աստվածաշնչի Բահադու էշը, որ հրեշտակ տեսնելով խոսեց իր տիրոջ հետ:
-Բահամ գալ առաջանալ, ծագել:
Բադ պ. այգի:
Բադաթ պ. խաղողի այգի: **Բադ ու բադաթ չունենք:**
Բադաստան պ. այգեստան, այգիներ: **Սար ու ձոր խնդացին, բադ, բադաստան ցնձացին:**
Բադմանչի պ. այգեպան:
Բադչա պ. պարտեզ:
Բամբաչա բաց ձեռքի հարված:
Բամբաչել ձեռքի բաց թաթով վերնից գլխին հարվածել:
Բայաթի պ. մեղեդի, ողբաձայն եղանակ:
Բայդուշ տ. 1. բու 2. փխբ. գուժաբեր, չարագուշակ: **Ամենն փչացան, բայդուշս մնացի:**
Բայրադ տ. դրոշակ:
Բայրամ տ. տոն, հանդիսավոր օր (մահմեդականների մոտ): **Մհառլամ բայրամ:**
Բանդա պ. ստեղծված, ստրուկ, ծառա:
Աստված իր ստեղծած բանդի ողոր ի՞նչպես կկտրի:
-Բանդ անել պահել, սպասեցնել: **Խալխի թասները վեր դնել տալիս, կամ ձեռներին բանդ անում:**
-Բանը շլոր գործը փուչ, դատարկ:
Բանհոզի հանկարծամահ, վայրկենական մահ:
-Բանհոզի անել վայրկենապես մեռցնել, սպանել:
-Բանհոզի ըլնել վայրկենապես մեռնել:
Բանան / բաննան որմնադիր:
Բանտի ֆարման / բանդի ֆարման պ. հրաման ծառայության:
Բաշ պ. գագաթ, կատար, ծայր, կտրան եզրը:
Բաշարել կարողանալ, կարենալ:
Բաշիրոշ անգործ, պարապ-պարապ, մտամոլոր:
Բաշնրվեր ըկնել պատից ցած գլխիվայր ընկնել:
Բաշպորթ անձնագիր:
Բաշ ուստա տ. գլխիս վրա:
Բաշի տ. քույր, քույրիկ:

Բաա հապա, ուրեմն:
Բաա պ. 1. գրագ 2. մրցում:
Բաս բռնել / բաս մտնել գրագ բռնել. մրցել:
Բասլամիշ անել 1. սնուցել 2. փխբ. ծախել, վաճառել:
Բասմա տ. կոռնակ, գյուղական վայրերում, բնակելի տարածություններից հեռու լցրած և լավ տրորված կենդանիների աղբը, որ հետագայում կտրկելով գործ են ածում որպես վառելիք:
Բասով 1. մրցակցությամբ 2. գրուցելով:
Բար պ. պտուղ :
Բարաբար պ. հավասար:
Բարակել նվագել: **Միրտը նվագել:**
Բարաքյաթ 1. լիություն, առատություն, բարեկիք 2. օրհնություն:
Բարաքյալլա տ. կեցցես, ապրես:
Բարգ տ. տուն, տուն ու տեղ: **Բարգ բուրգ** տուն ու տեղ:
Բարգրմարգ ունեցած-չունեցած:
Բարդան տ. մեծ պարկ , մեծ ջվալ:
Բարեհամ համով, ախորժալի համ ունեցող:
Բարըշացնել հաշտեցնել:
Բարիշ տ. հաշտ, խաղաղ:
Բարխանա պ. բեռ, մթերաբեռ, ունեցած-չունեցած: **Բարգ ու բարխանա:**
Բարութ տ. վառող:
Բարունակ խաղողի որթի երկայն մատը, որ բերք է տալիս և հաջորդ տարին հատում են:
Բարուր խանձարուր:
Բարուրել խանձարուրել, բարուրի մեջ փաթաթել:
Բարմագ պ. դռնաբ:
*Բաքսմաստ պաքսիմատ:
-Բեաբուռ անել պ. անպատվել, խայտառակել:
Տես՝ Բիաբուռ:
Բեգ տ. տոհմիկ, իշխան:
Բեգյար պ. ձրի աշխատանք, որ գյուղացիները կատարում էին պետության ու կալվածատերերի համար:
Բեզություն աղայություն, իշխանություն:
Բեդադ պ. անարդարություն, ուխտադրություն: **Դադ, բեդադ** բողոքի աղաղակ:
Բեդամադ տ. դժգոհ, սրտամնա:
Բեդնամ խայտառակ, վատահամբավ:
Բեդնամ անել խայտառակել, անպատիվ դարձնել:
Բեդովլաթ ա. անառակ, փուչ: **Խեղճն ուներ** հենց մեկ բեդովլաթ այգի:
Բեդուդուր տ. չարագուշակ, վատաբախտ:

Բեզարել տ. 1. հոգնել 2. ձանձրանալ: **Որ ձանձիրն չհուսահատվի չբեզարի ու էն իր բարի ոտքը մեր աշխարհը չկտրի:**
Բեթար պ. ավելի վատ, վատթարագույն:
Բեին / բեյին տ. 1. ուղեղ 2. գլուխ, խելք: **Բեյինդ** տաքացած ժամանակը ինչ կուգես ասա:
Բեխաբար պ. անտեղյակ:
Բեկզադա պ. ազնվագարմ, բեգի որդի:
Բեհայա ա. անամոթ:
Բեհեսար ա անարդար հաշվարկ, հաշվանենգ:
Բեդաֆիլ ա. հանկարծ, անակնկալ:
Բեմուրվաթ ա. անխիղճ, փոքրոգի:
*Բեսթի լ.-ո. գազան, անասուն, անբան:
Բեվախտ ա. անժամանակ:
-Բերան բերել կատարված բանն ասել, հիշեցնել:
-Բերանդ քեզ արա լոիր:
-Բերանը ցիսել պատկառանք ազդող խոսքերով պապանձեցնել, լռեցնել:
-Բերանը ցրվել ափեղցփեղ խոսել, հայհոյել:
Բերզեն հույն: **Բերզենի հող:**
-Բերնի ջուրը գնալ զարմանալ, հիանալ, ապշել:
Բեքար պ. տկար, անտրամադիր:
* Բզա վ. ուռենի, դափնական ուռի:
Բզբզել դրդել, հրել, հրահրել:
Բզել խթել:
Բզզալ 1. գեռունների, քամու հանած ձայնը 2. փխբ. մեղմ ձայնով երգել: **Ինքն իրան բզզում գնում էր:**
Բիաբուռ պ. անամոթ:
Բիաբոշություն անպատվություն, խայտառակություն:
Բիգ տ. հերյուն, խթան:
Բիգ բիգ ցցված, ուղիղ տնկած:
Բիլիզիզ տ. ապարանջան:
Բիլուն միլիոն: **Հազար ու բիլուն:**
Բիճ տ.-վ. փոքրահասակ սպասավոր, ծառա: **Կուխնեն անկրակ, բիճը անճրագ, բլվեց սատկեց:**
Բինա ա. հիմք, հանգրվան:
-Բինա ընկնել հիմնավորել:
Բիրադի 1. բոլորը, միատեղ 2. հանկարծ, մեկեն: **Ուշքս վրաս չէր, Եղիսաբեթ բիրադի էնպես դիպավ ինձ:**
Բիրգ պիրկ, պինդ:
Բիրդ սոպե, կոշտ ու կոպիտ:
Բիրդան տ. հանկարծ, մեկենիմեկ, միանգամից:
Բիրդանբիր տ. հանկարծակի, մեկ էլ հանկարծ:

*Բիրժ գ. բորսա:
*Բիր-իրի տ. մեկ-երկու:
Բլիթ փոքրիկ նկանակ հաց:
Բլվել քանդվել, փլվել:
Բխով կապանք, երկաթե շղթա կողպեքով:
Բխովել կաշկանդել, կապել:
-Բհամ բերել գոյացնել, առաջացնել, արտադրել: **Դառը քրտինքով բհամ բերել:**
-Բհամ գալ գոյանալ, ստեղծել, աճել:
Բհիր 1. փայտե կամ երկաթե ցից, որ խփում են գետնին անասուններ կապելու համար 2. **փխբ.** մեծ: **Ջուռնա քթերով, բհիր ձեռներով:**
Բղղալ 1. ոչխարի, գառան մայոցը, մայել 2. **փխբ.** գոռալ: **Մերու առջի պես բղղալով, նղղալով:**
Բղուղ պ. բովածքի համար գործածվող փոքրիկ աքաշ:
Բմբուլ փետուր:
Բյուլբյուլ / բյուլբուլ պ. սոխակ:
Բնճակ ուղեղ, խելապատակ: **Մեր դատավորաց խելքի բնճակն:**
Բոգ տ. գորշ, սպիտակավուն: **Բոգ ձին թամբել, հազիր էր արել:**
Բոզբաշ տ. մտով (հատկապես ոչխարի) և զանազան այնքով պատրաստած ջրալի կերակուր:
Բոթբոթել / բոթել հրել, հրհրել:
Բոթկա տես՝ Բուդիկա:
Բոխ դառնորակ համ ունեցող, ծայրը փնջաձև, տափակ գոխ ունեցող բույս է:
Բոխչա պ. կապոց:
Բոդագ տ. կոկորդ, բուկ:
-Բոդմիշ անել կոկորդին չոքել, խեղդել: **Էնտեղ շատին բոդմիշ արել՝ ուզում էին ոտ ու ձեռը կապեն:**
Բոյ տ. հասակ:
Բոնձ կոտրած խեցեղեն ամանի ցածի մասը, որի մեջ շան լափ, ջուր կամ հավերի կուտ են լցնում: **Տակը ծակ բոնձին, կրեճ ու խեցատ:**
Բոշ տ. 1. դատարկ, ազատ 2. **փխբ.** ունայն, փուչ:
Բոշա 1. գնչու 2. **փխբ.** աներես:
Բոշանալ թուլանալ:
Բոշ բոշ տ. թույլ-թույլ:
Բոչկա ո. տակառ:
Բոթբոալ բարձր ձայնով աղաղակել:
Բոստան պ. սեխանոց, բանջարանոց:
-Բոստան կտրել սեխ, ձմերուկ գողանալ բանջարանոցից:
Բորան տ. ձյունախառն փոթորիկ: **Բորանն էլ իզները կորցրել ա:**

Բորանի 1. Բորենու մորթուց պատրաստած 2. **փխբ.** մեծ, հսկա:
Ամենից գլուխը նրանց բորանի քուրքն էր:
Բորյագ հն. 1. հյուսիսային ցուրտ քամի 2. ուժեղ, ահեղ քամի: **Ալագյազի գլխիցը մի դառնաշունչ բորյագ վեր կացավ:**
Բոանց հազիվ, հազիվ-հազ: **Ձին քշելիս՝ սուր գտակների ծերերը բոանց էին երևում:**
Բոնի կոպիտ, անտաշ, անհասկացող, վայրենի:
Բոնոթի տ. քթախոտ:
Բոնցկել հարվածել, բռնցքով խփել:
Բոյար խում պ. շատ լավ:
Բրաբիոն հն. հաղթության պսակ, մրցանակ:
-Բրախ տալ բաց թողնել, արձակել:
* Բրամի բրահմայական կրոնի հոգևորական, բրահման:
Բրբոալ բարձր ձայնով խոսել:
Բրիշակ պ. ավերակ, հիմնահատակ եղած, քանդված:
* Բրիչկա ո. սայլ, սայլակ:
Բրշկել ավերվել, քանդվել: **Հախվերմազի տունը քանդվեց, բրշկեց:**
Բուգ կոկորդ:
Բուդիկա ֆ.-ո. շիշ:
-Բուդուրմիշ ըլել գայթել, սայթաթել:
Բուլվար ֆ. քաղաքային այգի, ծառագարդ զբոսատեղի:
Բուլ տ. գոլորշի, շոգի:
Բուլլամա տ. բուրի մեջ եփած (միս):
Բույրուզ տ. հրաման: **Յարաբ խեղճիս բույրուզ կրլի:**
Բունիաթ / Բունյաթ պ. հիմք:
Բուս բուսականություն: **Հագար ծաղիկներով, բուսով զարդարած:**
-Բուսու մտնել դարանամուտ լինել:
Բուսուն տ. լրտեսություն՝ գաղտնի հսկողության հետք:
-Բուսուն պահել դարան մտնել, հետամուտ լինել:
Բուրգ տես՝ Բարգ:
Բուրդի / բուրթի վ. խաղազնդակ, թոփ:
Բուրջ ա. բուրգ, բերդի պարսպի մեջ շինված աշտարակ:
-Բուրջ ու բաղան ա. 1. պարիսպ 2. **փխբ.** թն ու թիկունք, ամուր պաշտպան:

Գ

Գաբ կարթանման երկձողի փոքր փայտ, որի ծայրից կապում են թուղը և ամրացնում բեռը: **Այբբենը մեր միջուրը գաբով էին բռնում,**

գյուլով վեր վեր քցում:
Գաբ 1. ոլոք 2. սրունք: **Բաց բաց գափերի հետ՝ հանաք անելով:**

-Գաբրիելյան փող այն փողը, որը, ըստ քրիստոնեական հավատալիքի, վերջին դատաստանի օրը պետք է հնչեցնե Գաբրիել հրեշտակը:

Գագ ալ. կանգուն, երկարության չափ= 112 սմ.:

Գագաչափ մի գազի երկարությամբ, մի գազի չափ:

Գալացուկ գալիք, ինչ որ պիտի լինի:

* Գաղտ մշ. բրբ. գանգ, գլուխ, գազաթ:

* Գանջինա տես՝ Տոլաբ:

Գառն փխբ. հեզաբարո, խելոք, անմեղ: **Գառն Աղասին:**

Գավ ալ. գինու փոքր դորակ:

Գավազան ալ. հոգևորականի ցուպ, մական:

Գափ տես՝ Գաբ:

Գեղարցյալմագ տ. գնացող, ետ չեկող, անդառնալի ճանապարհ, կորստյան տեղ:

Գեհյան հնոց, քուրա:

-Գեղը կոխել գյուղի վրա հարձակվել:

Գեղըցի գյուղացի: **Գեղըցունց-** գյուղացիների:

Գեջ թաց, խոնավ:

Գեջանգեջ տ. վերջապես, վերջիվերջո:

-Գետինը պոկել ցավի ազդեցությունից խիստ տանջվել:

Գզիր ալ. տանուտերի ստորադրյալ գյուղական պաշտոնյա:

-Գիժ մոզի սանձարձակ, չարաճճի:

Գիմնագլոն հն. նախասովետական շրջանում միջնակարգ դպրոցի մի տեսակ:

Գինեզիժ հարբած, խմած:

Գիր գրվածք, նամակ:

-Գիր բաց անել գուշակություն անել:

Գլանալ բթանալ: **Տես՝ Գուլանալ:**

Գլխաքար գերեզմանի գլխավերև դրված քարը:

-Գլխին կրակ վառել սաստիկ կսկիծ գգալ, վշտանալ:

-Գլխին քար աղալ տանջել, նեղել, չարչարել:

-Գլխիցը դուրս տալ զառանցել, անմիտ, անիմաստ խոսել:

-Գլխից հանել մոլորեցնել, խելքից հանել:

-Գլխովը ման գալ փայփայել, սիրել:

-Գլխովը պտիտ գալ սիրել, խնամք՝ հոգ տանել, սպասավորել:

-Գլուխը ետ դնել ի սեր մի բանի անձը գոհել:

-Գլուխը լայ անբախտության մասին սգալ, հոգս անել:

-Գլուխը կրել գլուխը թաղել, գլուխը հողել (անեծք):

-Գլուխը դորդել արդարանալ:

-Գլուխը տալ գլխատել:

-Գլուխը փեշը դնել ի սեր մի բանի մահն աչքի տակ առնել:

-Գլուխը քորել գլուխը քորելով հեզնել, չհավատալ:

-Գլուխ թափել անձն ազատել:

-Գլուխն ուտել մեռցնել, սպանել, ասպարեզից հանել:

-Գլուխը վեր բերել 1. խոնարհվել, հպատակվել, հնազանդվել 2. գլուխը կտրել:

Գյաղա ալ. 1. ծառա 2.արձմ, նվաստ:

Գյալուր տ. եկամուտ, հասույթ:

Գյամի տ. նավ:

Գյաֆ կատակ:

Գյոզրեն դարտակ անխելք, հիմար, **տես՝ Գորգա:**

Գյոզ տ. աչք: Գյոզմ - աչքիս լույս, սիրելիս:

* Գյոզ բալասի տ. աչքի լույս որդի, շատ սիրելի:

Գյոզուկ տ. ակնոց:

Գյոլ տ. լիճ:

Գյոռ տ. գերեզման, մահմեդականների գերեզման:

Գյոռբեգյոռ տ. (հայեղյանք) դժոխական, անհանգիստ հոգի, սատանայի բաժին:

Գյոռբեգյոռ ըլել:

Գյոլդա տ. իրան, մարմին:

Գյորա տ. համեմատ, համապատասխան:

Գյորխանա տ. գերեզմանատուն:

Գյուլ ալ. վարդ:

Գյուլար ալ. վարդաջուր:

Գյուլարաթին ալ. ոսկեթել, ոսկեհուռ:

Գյուլարդան ալ. վարդաջրի սրվակ:

Գյուլարդան ասես, թե քյուքյուրդան արաղի թասերն են:

Գյուլբանդ/գյուլբանք վարդագույն ապրշումի մեծ բարակ գլխի թաշկինակ: **Գյուլբանդի աղլուխ:**

Գյուլխաբահի ալ. այգածաղիկ:

Գյուլլա տ. հրացանի գնդակ:

Գյուլլախորով գնդակահար: **Գյուլլախորով անել** գնդակահարել:

* Գյուլլաչի տ. գնդակ արձակող, հրացանից կրակող:

Գյուլջիան պ. աշխարհի վարդ, վարդաշխարհ:
Գյուման բացի: **Տերտերից**, յա տիրացվից
 գյուման շարական ասող՝ գեղ տեղն ո՞վ կա:
 -**Գյում** ըլել անհետանալ, չքանալ:
Գյուն տ. ժողովուրդ, ազգուտակ: **Տես**՝ էլ՛:
Գյունան պ. մեղք:
Գյունանքյար պ. մեղավոր, հանցագործ:
Գյունի երկրորդական կին, հարձ: **Հագար**
 դարավաշ ու գյունի առաջին ծուկն էին ըլում:
Գյուջով դժվարությամբ, ուժով: **Ստեփանը**
 գոռով, գյուջով աչքը բաց արեց ու մի քիչ
 զգաստացավ:
Գյուռ տ. 1. հորդ, առատ 2. խիտ, հոծ:
Գոգրա վ. արհմ. դղում, դատարկագլուխ:
Գոթորմացել խեղանդամվել:
Գոթորմել գոթի դառնալ, ծուլանալ:
Գոլ տաքություն, տաք: **Գոլ գոլ** տաք տաք:
Գողադարան գողերի պահվելու՝
 ապաստանելու տեղը:
Գոմփել բռունցքով խփել:
Գոմփոռ գամփոռ:
Գոջի խոճկոր, խոզի ձագ:
Գոռո, գրոռ ո. դրամական փոքր միավոր, կես
 կոպեկ:
Գոփել կորզել, հափշտակել:
Գվզվալ կաքավի, աղավնու ձայն հանել:
 -**Գտակը ծուռ դնել փխբ.** ոչ ոքից չվախենալ:
Գտակս ծուռը կդնեմ, քեֆս արամիշ կանեմ:
Գրակալ եկեղեցիներում ծալովի սեղան, որի
 վրա դնում են ընթերցելիք գիրքը:
 * **Գրաֆ** գ. կոմս:
 * **Գրաֆինկա** ո.-գ. կոմսուհի:
Գոգոսալ գրո-գրո ձայն հանել, որոտալ:
Գրոռ հոգեառ, չար ոգի:
Գրվանքա 1. 409 գրամ ծանրություն ունեցող
 կշռաքար 2. կշռաքար:
Գուբ ասր. 1. փոս, հոր, գերեզման:
 Արտասուքն աչքումս՝ ես էլ եմ հասել էն խոր
 գրի դուռն, որ դուրս չեմ գա էլ 2. ավազան
Գուլ պ. բուր, ոչ սուր:
Գուլանալ պ. բթանալ:
Գուլացել բթացել:
Գուն գույն, հանգ, եղանակ: **Նրա պատկերի**
 գունը գողանա:
Գունդ ու կծիկ կծիկի պես հավաքված, կուչ
 եկած:

Դ

Դաբաղ ա. կաշեգործ:
Դաբանչա ա. հին ձևի ատրճանակ:
Դադան մնկ. հեծնելու անասուն՝ ձի, էշ:
Դադում/դատում աշխատանքի արդյունք,
 վաստակ:
Դադ բեղատ/ դաթ մադաթ/ դատրեդատ
 վշտի, նեղության բացականչությունն է, բողբոջ
 անարդարության դեմ:
Դալալ ա. մունետիկ, միջնորդ:
Դալդա ա. ալիք:
Դավլաթ ա. առատություն, հարստություն:
Դան ձի վարելու հորդորանքի ձայն:
 * **Դաղ** տ. սար: **Դաջտան, դաղդան:**
Դաղել խիստ եռացնել (յուղը): **Կտրատած**
 ձեռները դադած եղի պղնձի մեջը կոխել:
Դաղըթմիշ անել/դաղթմիշ անել ցրել,
 քարուքանդ անել:
Դամ պ. շունչ:
Դամա ֆ. աղջիկ, տիկին, կանացի սեռը, **Մեր**
դամերն ու մեր կավալերները:
Դամաղ պ.-տ. քիմք:
 -**Դամաղը չաղ** գոհ, քեֆը տեղը:
 -**Դամաղը տաքանալ** քեֆովանալ:
Դամար տ. երակ, զարկերակ:
 -**Դալմա ընկնել** կաթվածահար լինել, կաթված
 ստանալ:
Դամդա ա. դրոշմ, նշան: **Մոդուս դամդեն**
 իրան խոռվ:
 -**Դամ քաշել** ձայնակցել, նվագակցել:
Դայրա ա. դափ, թմբուկ: **Բայց սագի ու**
դայրայի ձենը մեկ դիի:
Դան պ. աղուն, հացահատիկ: **Դան ունես, քո**
ջաղացը տար:
Դանգ ծանրության փոքր չափ=0.09 գրամի:
 * **Դաջ** տ. քար: **Դաջդան, դաղդան:**
Դաջել խարանել, դրոշմել:
Դառաբա տես՝ **Դավի դառաբա:**
Դառնավարամ տխրալից, թախծալից:
 էսպես տխուր, դառնավարամ մնացել էր,
 բաղումը նստած:
 -**Դառ ու դարդակ** ձեռնունայն, ամեն ինչից
 գուրկ:
Դաս բաժանմունք, տեղ (եկեղեցում): **Կնանիքը**
եսի դասումը... սկսեցին գրից անել:
Դասակվել շարքը դասվել, դասակից դառալ:
Դասել կարգավորել: **Որը շորերը դասում, որը**
տեղը քցում:
Դասթա / Դաստա պ. 1. խումբ 2. սրի ձեր,
 երախակալ:

Դաստանայ պ. 1. ամանեղեն սրբելու լաթ 2. ուսաշոր, ջուրը կրելիս կուժը վրան դնելու համար:

Դաստուր պ. արձակուրդ, թույլտվություն:

Դավ ա. վիշտ, ցավ: **Էջն իր ոտքերի ցավն ու դավն ա քաշում:**

Դավա ա. դատ, վեճ, կռիվ: **Մենք մեր դավին չոլումը քուֆան կանենք:**

Դավթար պ. մատյան, հաշվեգիրք, ցուցակ:

Դավթար ենք արել նրա փորի աղիքն:

Դավի տես՝ Դավա:

-Դավի դատարա ա. վեճ, կռիվ ու աղմուկ:

Դավրիշ պ. մահմեդական թափառական կրոնավոր:

-Դարդալամիշ ըլել / Դառղլամիշ ըլել դարդը ուրիշին պատմել:

Դարդակ դատարկ:

Դարդավարամ 1. ցավ ու չոռ: **Շլինքը ծուռ , ձեզ դարդավարամ:** 2. վշտախեղդ, կսկծախեղդ: **Մի իրիկուն էլ խիստ դարդավարամ:**

Դարդիմանդ պ. սրտաբաց, արիասիրտ, զվարթ, մեծահոգի:

Դարըդուս, դարիդուս, դարիվեր, դարվեր զառիվեր: **Ջուրը դարիդուս չի գնալ:**

Դարման պ. 1. հարդ 2. դեղ 3. հիվանդի վրա խնամք:

Դարայի մետաքսե գործած կտոր:

Դարյա տես՝ Դայրա:

Դափ պ. դահիրա. թմբուկ դիռլ:

Դափաչի պ. թմբկահար, դիռլչի, թմբուկ զարկող:

-Դբի դեմ գալ զառիվերի հանդիպել: **Տես՝ Դիր:**

-Դեղը տալ զառանցել, անկապ՝ անիմաստ խոսել:

Դեն տես՝ դիհ:

դեղապետ հիվանդի կամ նեղ օրվա համար (իբրև դեղ) պահված բան՝ մրգեղեն, քաղցրեղեն և այլն, նույն ժամանակին չճարվող, , հազվագյուտ բան:

Դեղնածաղիկ ներկի համար գործածվող դեղնագույն ծաղիկ է:

Դեղնաշոր դեղին սալոր, սալորի տեսակ:

Դելի տ. իբրև, որպես: **Ղարիբ դելի վարվել:**

Դերձան բամբակից մանած բարակ թել:

Դերցիզ դերձակ:

Դգել ուղղել, հարթել, կարգի բերել:

Դզվել ուղղվել, հարթվել:

Դըբա դեպի: **Տես՝ Դիբա²:**

Դմբարակ դափ, թմբուկի տեսակ: **Տես՝ դմբակ:**

*Դիվանա պ. խելագար: **Տված յարեքդ ամեն մեկն արել է ինձ սալթ դիվանա:**

Դիբ զարիվեռ:

Դիբա դիպակ: **Ջառ մինթանա (լեհին), դիբա արխալուդ, սամուր քուրք:**

Դիբա դեպի: **Դիբա էն սարերը:**

Դիլակ ա. մտածմունք, խորհում, մուրազ: **Ուխտդ կատարել, գնացել, դիլակդ առել էս:**

Դիլբանդ տ. թարգմանիչ:

Դիհ պ. կողմ: **Մեկ դիի վրա թեքված:**

Դին պ. հավատ:

Դինգ պ. որիզը (չալթուկը) պատենահան անելու աղաց: **Դնգի ոտը ցածրացնել** խոսքը կարճ կտրել:

Դինիա ա. աշխարհ: **Էս դինումը ջոկ են տանջվում, էն դինումը հո՝ էլ ի՞նչ ասել կուզի:**

Դինջ տ. հանգիստ, խաղաղ:

Դինջանալ 1. հանգստանալ 2. փխբ. մեռնել: **Մերն ու ծնողական գուրթ ջիգյարումս, էս դինջանայի, եթըմին ո՞վ պահեր:**

Դինջացել հանգստացել:

Դինջություն հանգստություն, անդորրություն:

Դիվանե պ. դևեր: **Հազար գլխանի դիվան** ստամներ դրձտացնում:

Դիվանե պ. դատաստան:

*Դիվանա ցնորված, խելագարված, խելացնոր:

Դիվանխանա պ. 1. դատարան 2. սրահ , ընդունարան:

-Դիր գալ հաճելի լինել, հավանելի դառնալ, դուր գալ:

Դիրագ տ. նեցուկ, սյուն: **Նավի դիրագի վրա ցամաքի դշեր տեսան նստած:**

Դիրակ տես՝ Դիլակ:

Դիփունիսեն բոլորից, ամենքից:

Դիք տ. խիստ զառիվեր, սաստիկ ցցված:

Դհա էլ ավելի, առավել ևս:

Դհոլ տ. դափ, թմբուկ:

Դդդդալ գեր անասունների շարժվելու ժամանակ մսի երերալը:

Դմբակ թմբուկի մի տեսակ, դահիրա, դափ: **Սազանդար սսես, դմբակ ու դայրա:**

Դմբդմբալ թնդալ, որոտալ:

Դմբուզ բռունցք, կռուփ:

Դմփել խփել: **Մենք գոփում ենք, սատանին դմփում:**

Դնքսել ծեծել, խփել:

Դոլվաթ տես՝ Դովլաթ:

Դոխ քառակուսի, ձագարածն փայտե արկղ, որ հարմարեցնում են աղացաբարի վրան և մեջը լցնում աղալիք ցորենը:

-Դոնմիշ ըլել ապստամբել, երես շուռ տալ:

Դոշ տ. կուրծք:

Դոշակ ա. ներքնակ:

Դոսթ, **Դոստ** պ. բարեկամ: **Դոսթ ու դուշման**:
Դովթալար պատրաստական, ճարպիկ, արագահաս:
Դովլաթ ա. հարստություն:
Դովլաթավոր հարուստ, ունևոր, հարստություն ունեցող:
Դովրան ա. Իրավունք, իշխանություն: **Քոռ ըլի** էնպես վատթար դովրանը, շներն էլ են մեզ վրա աղություն անում:
Դորակ պ. փոքր կուծ:
Դոհ առույգ, ժիր, աշխույժ: **Դամաղը չա՞ղ ա**, լավ դոհ՞ ա, թե ոտից ձեռից ընկել ա:
Դոնափետի ուղեկալ, ճանապարհները փակող ձող:
Դվաչի ա-տ. աղոթարար: **Սրանք քո չրաղն են, քո ըմբրիդ դվաչին**:
Դվիթ տ. գրիչ. հատուկ տեսակի գրիչ, որ պահվում էր պատյանի մեջ, որի ծայրին դրված էր լինում թանաքով խոնավեցրած բամբակ:
Դվորը դեպի ո՞ւր, ո՞ր կողմը:
Դրմբալ 1. թնդալ, դրրդալ 2. փխբ. Լիքը լցված, առատությամբ թնդալ: **Տան ներսն ու պուճախը դրմբում էր**:
Դրմդրմբալ դրրդալ, դրմդրմբոց հանել:
Դրնգալ դրմբալ, դրրդալ:
*Դրոշկա ո. սայլակ:
Դրստել ուղղել, ճշտել:
Դրուստ պ. ուղիղ, շիտակ, ճիշտ:
Դումբարա պ. կրկին, նորմեկանց:
Դուգ պ. իլիկ: **Դուգ, ջահրա մանիլ**:
Դուզմա տ. հանգույց, կոճակ, զարդակոճակ:
Դուդուկ տ. փխբ. ուրիշի թելադրանքով շարժվող: **Տո**, **դուդուկ քոփակ**, **աչքդ քոռանա**:
*Դուել ֆ. մենամարտ:
Դուգ ա. 1. հարթ, ուղիղ, 2. հարթավայր 3. ճշմարտախոս: **Դուգ մարդ**:
Դութասաղ տ. կալանավոր, բանտարկյալ:
Դուման տ. 1. մշուշ, մառախուղ 2. **Տես՝ Թոգ ու դուման**:
Դունչ քիթ ու պռունկ, քիթ բերան: **Ով նրա դնչին մտիկ կտա**:
Դուշման պ. թշնամի:
*Դուռակ ո. հիմար, տխմար, ապուշ:
Դուռթմա տ. հարված: **Դուռթմա տալ** հրել, հարվածել, խթել:
Դուս քաշել հանել:
Դուրբին պ. հեռադիտակ, դիտակ:
Դուրում տ. լավաշի մեջ գլանաձև փաթաթած ուտելիք:
Դուրան ա. Խանութ:

Ե

Եգին արագ, շուտ:
Եղն 1. հետո: **Ջորքն կորցնելն էղն** 2. հետո: **Աչքն էր՝ որ եղններիցը մայիք էր մնացել**:
Եղին վերջին, հետին: **Տես՝ Ետի**:
Եդո հետո:
-Եդ քցել բացել, բաց անել: **Սիրտն էլ իր խուփը եդ գցեց**:
Եզդի / Եզիդ քրդական մի ցեղ:
Եթիմ ա-տ. որբ:
*Եթմիշ իքի տ. յոթանասուն երկու:
Եղալի փխբ. հարուստ:
Եղեշնակ կաթոս հյութալի գորշագույն խոտ՝ երկայն ցողունով, ցանցառ տերևերով, դեղին ծաղկով, հոշնակ:
Եմ տ. կեր, ուտելիք:
Եմիշ տ. սեխ:
Եննա հետո: **Եննա մենք գիտենք**:
Եո մորմոք, կսկիծ, մարմաջ: **Սրտիս եռը ինձ խոռովում ա**:
Եռալ 1. եփ գալ 2. Երերալ, շարժվել: **Տեղիցը եռալ**:
-Եո գալ եռալ, եփ գալ:
Եսիր ա. գերի:
Ետի հետին, վերջին: **Կնանիքը ետի դասումը...** չոքեցին:
Երաբ ա. արդյոք: **Տես՝ Յարաբ**:
Երաղ տես՝ Յարաղ:
-Երեսը գրից գալ մեկից վատ խոսք լսել:
Երեսըհանց արտաքուստ, ի ցույց: **Դայանեն** երեսըհանց մի քիչ թոնթորաց:
-Երեսը պարզ անել ամոթալի չթողնել:
-Երեսի ջուրը գնալ ամոթ՝ պատկառանք չունենալ:
-Երբմիշ ըլել շարժվել, երերալ, քայլել գնալ:
Երթիկ երդիկ, գյուղական հին տներում կտուրի վրա օդանցք-լուսամուտք:
Երթկակալ երդիկը ծածկելու համար դրված առարկա:
Երիշ տ. 1. Քելք, քայլվածք, ընթացք 2. գրոհ : **Խեղձ դոնշունի վրա երիշ քշեցին**:
Երլու տ. բնիկ, տեղացի:
-Երկինք, գետինք ամբողջ աշխարհը: **Երկինք, գետինք** գլխներին սևացավ:
-Երկնային թագավոր աստված, արարիչ, ստեղծող:
-Երկու հոգի հղի: **Ով երկու հոգիս էր, տղա պտեր բերիլ**:
-Երկու սրի արանքին մնալ երկընտրանքի մեջ լինել, երկու դժվարին կացության մեջ լինել:
Եփնջավոր այծենակաձ կրող:
Եքա աղբ, մեծ, ահագին:

Չ

*Չագղրավիա **ո.** ողջություն, առողջություն:
Տես՝ **Չղրավի:**
Չայ **ֆ.** դահլիճ:
Չակոն **ո.** օրենք:
-Չահլեն գնայ ձանձրանալ, տաղտկանալ:
-Չահլակուշտ ըլել տես՝ **Չահլաքուշ ըլել:**
-Չահլաքուշ ըլել ձանձրանալ, զզվել:
Չահնաթ **ա.** նեղություն:
Չահր **պ.** թույն, խիստ դառը:
Չահրմար, Չահրմար **պ.** 1. խիստ դառը, լեղի 2.անպետք, անհաճո: **Թութուն էր քաշում, որ բայքի թե էն գահրմար հոտը մի քիչ կտրվի:**
3. Օձի թույն, հարամ: **Դենին գլխին գահրմար ըլի:**
Չաղար **տ.** փոքր շուն, որսի փոքր շուն: **Չղարի շունը ու ֆիլը:**
Չանգալ զանկապան, ճիտք, դոնապան:
Չանգակ **պ.** զանգ: **Հայերն առանց զանգակի ժամ չեն գնալ:**
Չանգու ասպանդակ: **Տես՝** **Օրգանգու:**
Չաքանչ զոքանչ:
Չառ **պ.** 1. ոսկի 2. ոսկեթել, լավ մետաքսի կտոր 3. **Տես՝** **Չառ վտրախ:**
Չառքար / Չառքառ **պ.** զասնավուխտ, կերպասի տեսակ:
-Չառ վարաղ **պ.** ոսկեթերթ, ոսկեգոծ, ոսկեջուր:
*Չաստավ **ո.** ուղեկալ, ուղեփակ:
Չատ **ա.** բան, առարկա, իր: **Կացինն ինչ զատ ա, որ մեզ քյար անի:**
-Չատը, մատը բանը մանը:
-Չատերը կիտել ունեցած չունեցածը հավաքել:
Չարար **ա.** վնաս:
Չարք **ա.** թափ, ուժի սաստկություն:
Չարքագան թնդանոթ:
Չարբել խայթել, հարվածել:
Չարգար **պ.** ոսկերիչ:
Չարզանդ 1. Չարհուրանք , սուկում 2. զարհուրելի, ահարկու:
Չարզանդել զարհուրել, սարսափել, սուկալի:
Չարթնե բացի, չհաշված: **Ամեն մեկ տան հինգ վեց տղամարդ կար, զարթնե մեծն ու պստիկը:**
* Չղրավի **ո.** ողջություն, առողջություն:
Չիբիլ **ա.** աղբ, ավելվածք:
Չինաթ **ա.** զարդ, պաճուճանք:
-Չին զինաթ **ա.** զարդ ու զարդարանք:
Չինքս զարդ, զարդարանք, ոսկեղեն ու արծաթեղեն զարդեր:

Չլել 1. ուժեղացնել, ձայնը բարձրացնել 2. թնդացնել:
Չղարի տես՝ **Չաղար**
Չղլթալ մղկտալ, աղերսել
* Չմլա մշ. բրբ. այսպիսի:
Չմոռոթ **ա.** գմբուխտ թանկագին քարը, թանկարժեք քար:
Չնդան **պ.** նեղ, խավար բանտ:
Չնջիլ **պ.** 1. շղթա 2. կապանք: **Որդիական սերն էր, որ բնության դրած զնջիլը էսպես ջարդեց ու փշրեց:**
Չոլ զոլ գծավոր, գործվածքի երկարությամբ ձգված գունավոր գծեր:
Չոխ 1. բանջարեղենի ցողունը 2. սիբեխ կոչված բանջարի ցողունը, որ աղաջուր են դնում ու պահում որպես բոնվածք:
Չոռ **պ.** 1. ուժ : **Չոռի բան հո չի:** 2. դժվարին:
-Չոռ անել գորել, ուժ գործադրել, հաղթել:
Չոռքա **տ.** ուժեղ, զորավոր:
-Չոռով գյուջով **տ.** ուժով ստիպելով:
-Չովի անել թեֆ անել:
Չորել կարողանալ. ձենհաս լինել:
Չորք զորություն, ուժ, կարողություն:
Չոփի ահագին, վիթխարի , աժդահա:
-Չվիրը բերել ձանձրացնել, զահլեն տանել:
Չրզնդալ ահից կամ ցրտից դողալ, սարսափել:
Չրզնդոց սարսուռ, ահից կամ ցրտից առաջացած. խիստ դող:
Չրից զրույց, խոսակցություն:
-Չու անել սլանալ, հարձակվել, ընթացք բռնել:
Չու բռնել / Չու քաշել թափով հարձակվել, հեռվից վազելով հարձակվել:
Չուզս զարդարանք:
Չուլում **ա.** պատուհաս, աղետ, մեծ փորձանք:
Չուռնա **տ.** 1. նվագափող, սրնգի մի տեսակ 2. փխբ. մեծ, անճոռնի: **Ու զուռնա մեխդն էնտեղ ձգվեցավ:**
Չուռնալամա **տ.** շատ երկար ձգձգված:
Չուռնաչի **տ.** 1. զուռնա նվագող, զուռնա փչող, փողահար 2. **փխբ.** տգետ, անշնորհք:

Է

* Էզգամին լ. քննություն:
* Էզոխստորեն եսասիրտորեն, եսասեր կերպով:
Էլ **տ.** ցեղ, տոհմ:
Էլա գոնե, թեկուզ:
Էլած եղած: **Էլած շունչս էլ հանեմ նրան տամ:**

Էլլիզ համայնք:
Էլմը դարձյալ, էլ : Ձեն Կիկոն, էլմը գեն Կիկոն-
 էլ էն ջուրը էլ էն ջաղացը:
Էլչի պ. 1. դեսպան: Էլչի, նախարար իշխան,
 մեկին էլա մտաը չի թողնում : 2.
 պատգամախոս:
Էլ ջեր նորից, դարձյալ:
 -**Էլ ու գույն** ազգուտակ, ազգատոհմ: **Ընչանք**
 մեռնինք ոչ, որ մեկ օր էլ էսպես էլով գույնով
 ոուսի ձեռի տակին նստինք, քեֆ անենք:
Էլֆիա տ. առագաստ՝ նավի:
Էհտիբար ա. վարկ, հարգանք:
*Էմալ մշ. բրբ. այնպիսի:
*Էմլա մշ. բրբ. այնպես, որպես:
 -**Էնը գյորա** նրա համեմատ:
 -**Էն հանգին** էն տեսակ:
Էնդիան նրանից:
Էնդուր նրա:
 -**Էշ բզել չիմանալ** շատ անշնորհք լինել:
 -**Էշ ուտել, էշ մեծանալ** կոպիտ՝
Էշխ ա. 1. եռանդ, աշխույժ 2. սեր, փափագ,
 տենչ:
Էսոնք/Էստոնք սրանք:
Էստուր սրա:
 -**Էստուց դենը** այսուհետև, սրանից հետո:
Էտաժ ֆ. ռ. հարկ:
Էտել հատել, հատանել, որթի մատերը կտրել:
* Էտիքեթ ֆ. 1. վարվելակարգ, սովորություն:
 Սրանք ինչ գիտեն գակոն, էտիկեթ: 2. պիտակ:
Էր այր, քարայր, քարանձավ:
Էրնակ երանի: **Էրնակ տալ:**
Էրոցք այրոցք, ջերմ:
Էփվել 1. եփվել 2. փխր. կոփվել, փորձվել:
Էքսի հաջորդ: **Էքսի օրը** - հաջորդ օրը:

Ը

Ըլոդ եղող: **Հարցրեք էնտեղ ըլոդներին:**
Ըխտիալ/Ըխտիար ա. կամք, իրավունք:
Ըմբր տես՝ Ումբր:
Ընդրանց նրանց:
Ընչանք մինչև:
Ընչի ինչու:

Թ

Թարաղա ա. թերթ:
Թարուն ոհմակ, բազմություն:
Թաղարեք ա. պատրաստություն:
Թագա պ. նոր:
Թագացնել նորոգել:

Թագի պ. 1. որսի շուն , բարակ 2. փխր. շատ
 նիհար: **Թագի ձիու կոխին կապած:**
Թաթասավան/Թաթասևան օրորոցում՝
 մանկան թները փաթաթելու շորը:
Թաթուկ կենդանիների առաջին ոտների
 թաթը: **Արջն էլ իր թաթուկն դեմ արեց նրան:**
Թալան պ. կողոպուտ, ավարառություն:
Աշխարհս ալան թալան ա:
Թալվար խաղողի այգի:
 -**Թախ կենալ** թաքնվել:
Թախտ պ. գահ:
Թախում տ. սպաս: **Սուփրի թախում:**
Թահր կերպ, կերպարանք, տեսակ:
Թաղ 1. արվարձան, քաղաքամաս: **Երևնի**
թաղերը: 2. խաղողի որթատունկի թաղելը 3.
 կամար:
Թաղաթ/Թաղաղ ա. ուլժ, գորություն: **Ոչ**
աչքումը լիս կար, ոչ ջանումը թաղաթ:
 -**Թաղաղից ընկնել** ուժասպառ լինել:
Թաղավուր/Թաղվուրթ փոփոխություն,
 զանազանություն: **Ինչ թաղավուր կանի:**
Թաղար պ. 1. գոգավոր կավե աման 2.
 ծաղկաման:
Թաղումեղեք թաղողէք, ննջեցյալի թաղման
 համար քահանային տրված վարձը:
Թամահ ա. ցանկություն մի բան ունենալու,
 տենչ: **Թամահ անել** - ազահել:
Թամահքար պ. ազահ, աչքածակ, թամահ
 անող:
Թամամ ա. լրիվ, ամբողջական:
Թամամել լրացնել, ամողջացնել:
Թամաշա ա. տեսարան, հանդես:
Թամաշա անել նայել, դիտել:
 -**Թամաշ անել** հանդիսատես լինել, նայել:
Թամաշավոր հանդիսատես:
Թամասուգ ա. մուրհակ:
Թամարգու պ. ծարավի, կարոտ:
Թամբալ պ. ծուլ:
Թամբահ ա. պատվեր, պատվիրանք,
 հանձնարարություն: **Թամբահ անել:**
Թամբաքի պ. ծխախոտ:
Թամսում ա. մուրհակ: **Տես՝ Թամասուգ:**
Թամուգ ա. 1. մաքուր 2. լրիվ:
Թամուգանալ մաքրվել:
Թամուգացնել մաքրել, սրբել:
Թայ պ. 1. համապատասխանող ընկեր 2.
 կշռաթաթ, կշեռքի մի նժար: **Կշեռքի թայերը:**
Թայդաշ պ.-տ. հասակակից, ընկերակից,
 համապատասխանող տարեկից:
Թայթի շտապ:

Թանակոյոլ թանաթաթախ, թանի մեջ թաթախված:
Թանթանա ա. հանդիսավորություն, փառավոր, պատրաստություն, արդ ու զարդ:
Ոչ տուն կուզի նա, ո՛չ էլ թանթանեք:
-Թանխա տայ պատմել:
Թաջիր ա. վաճառական, առևտրական:
Թառլան 1. բազե 2. փխբ. չքնադ, գեղեցիկ:
Թասս գավաթ:
Թասակ թասաձև բոլորակ գլխարկ, արախճին:
Որը մեկ շիւս թասակ անկաջները պրծացրած:
Թասիք ա. պատիվ, արժանապատվություն:
-Թասիքը քաշել արժանապատվությունը, պատիվը պահել:
-Թասիք անել դժվարանալ տալու, խնայել:
Հոգիս ուզես քեզ թասիք բասիլ չեմ անի, չեմ:
Թասխր ա. պակասություն: **Թասխրս քաշիիր:**
-Թասխր անել անարգել:
Թավ ա. ժամանակ: **Էսօր թավը չի-**
վավերական չի, հաշիվ չէ:
Թավա ա. մետաղյա տափակ բոլորակ աման:
-Թավազա անել հրամցնել, մատուցել:
Թավթար պ. մատյան: **Թավթարը ձեռին**
դվիթը գտկումը: Տես՝ Դավթար:
Թավիլա տ. ախոռ, գոմ:
Թարաշ պ.-տ. կողոպուտ, հափշտակություն:
Թարաքյամա թաթարական մի թափառական խաշնարած ցեղ:
-Թարգ անել թողնել, մի բանից հրաժարվել, ձեռք վերցնել: **Լռությունը թարգ անել:**
Թարեղ/Թարըղ ա. թվական: **Ոչ գիր կա, ոչ թարեղ:**
-Թարիֆ անել գովել, գովերգել:
Թարս ա. հակադիր, ներհակ, հակառակ:
Թարսվել հակառակվել, անհաջող ընթացք ունենալ:
Թափա ա. բլուր:
Թափան փորոտիքի պարկը, քաղիք:
-Թափեթափ տայ շարժել, ցնծել:
-Թափշրմիշ անել պահ տալ, հանձնել:
Թափչակ տ. ասպարակ, բահակոթի վրա հագցրած տափակ փայտը:
Թաք տ. միայն թե: **Թաք դու մի քիչ դինջանաս:**
Թաքըլի/Թաք ըլի միայն թե:
Թաք թաք մեկ-մեկ, կենտ-կենտ:
Թաքրար ա. կրկին, վերստին, նորից:
Թաքուջակ երկաթե գործիք, ածուների մոլախոտերը մաքրելու համար, քաղիան անելու ուրագաձև գործիք:
* Թեատր հն.-ֆ. թատրոն:
Թեզ պ. արագ, շուտ, շտապ:

Թեժանայ թեժ՝ բարկ դառնալ, բորբոքվել:
Թեմ հն. եպիսկոպոսական շրջան. գավառ:
Թերերեց կիսայրյաց:
Թերթին թերթերուկ, ծալծու (խմորեղեն):
-Թն տայ խրախուսել, քաջալերել:
Թեփ 1. ցորենի կեղև 2. գլխի թեփ (հիվանդություն) 3. ձյունի հատիկ, փաթիլ:
Թեփշի պ. ափսե, սկուտեղ: **Նշխարքի թեփշի:**
Թթու փխբ. վշտացնող, տհաճ: **Թթու ջուղաք:**
-Թիզ բաց անել արմունկից մինչև մատների ծայրը թզով չափելով գուշակություն անել:
Թիթեն տավարի՝ դաշտում ընկած ու չորացած աղբ:
Թիմարել 1. քերիչով ձին մաքրել 2. խնամել 3. փխբ. քորել: **Մեջքը թիմարել:**
-Թիրմա շալ ծաղկավոր նուրբ բրդե գործվածք:
-Թիքա թիքա անել կտոր կտոր անել, մաս մաս անել, կտրատել:
Թլթլալ հեկեկալ: **Մեկ տեղ վնկվնկում են...**
մեկ տեղ թլթլում:
Թլիսմ ա. հուռուրթ, կախարդություն: **Թլիսմ անել:**
Թմբել թմբել:
Թմբություն թմբություն:
* Թյափան դրբ. փխբ. տես՝ թափան:
Թնգթնգալ լաց լինել, կեղծ խղճալի ձայներ հանել:
Թնդվել խիստ զայրանալ, բարկանալ:
Թոգ տ. 1. փոշի 2. մղմեղ, կալի մանրուք:
-Թոզը քամուն տայ հիմնահատակ ավերել, անհետ կորցնել:
-Թոզին փափախին անել ուժեղ սլանալ, սուրալ:
-Թոզ ու դուման տ. փոշաբեր ուժեղ քամի:
Թոխմախ տ. 1. թակ, կարճ կոթով կռան: **Ոս ու ձեռ քարով, թոխմախով ջարդում:** 2. փխբ. մեծ ու անշնորհք: **Թոխմախ գլուխ:**
Թոհմաթ ա. հանցանք, մեղք:
-Թոհմաթ տայ ամբաստանել, հայհոյել:
Թոռ տ. ուռկան:
* Թորկել մշ. բրբ. թողնել:
Թոփ տ. 1. գնդակ, խաղագնդակ 2. հրանոթ, թնդանոթ 3. տես՝ Թոփ ու թոփխանա:
Թոփ ըլել հավաքվել:
Թոփխանա տ.-պ. 1. զինանոց 2. տես՝ Թոփ ու թոփխանա:
Թոփշի տ. հրետավոր, թնդանոթաձիգ:
Թոփրաղ տ. հող: **Թոզ թոփրաղ կուլ տալով:**
Թոփուզ տ. լախտ, մահակ:
-Թոփ ու թոփխանա տ. զենք ու զինանոց:

Թվանք տ. հրացան:
Թվանքչի տ. հրացանավոր, հրացանակիր:
Թրախորով թրով կտրտած: **Թրախորով անել:**
Թրածեն թրով ծեծած:
Թայրտալ / Թուպտալ դողալ, դողդողալ:
Թութագ պ. պ. փայտե սրինգ, շվի:
Թութուն տ. 1. ծխախոտ 2. քթախոտ:
Թութունի պարկ քիթն:
Թութունաման քթախոտատուփ:
Թուլ թուլլ:
Թուլա տ. 1. լակոտ, շան ձագ 2. փխբ. լակոտ, սրիկա, անպետք արարած, ավագակ:
Թուլի տես Թուլա:
Թուլություն փխբ. սրիկայություն, ավագակություն: **Էս անիծվածները՝**
թուլությունից հարամությունից են գալիս:
Թուխ մթագույն, սև:
Թուման թթր. 10 ուրբիլ:
Թունգի պ. գինու, օղու և այլ հեղուկների չափ, որ պարունակում է 4 լիտր:
Թունդիր թոնիր:
Թուշ այտ:
Թուշ թթր. 1. ուղղակի: **Մտնում ա թուշ**
Երևանու մեջիդը: 2. ուղիղ: **Մարդ Եվրոպիուցը**
հենց թուշ արևմտյան կողմի վրա ծովով գնա:
-Թուշ ըլնել հանդիպել, պատահել:
Թուղլու տ. տեսակ: **Թուղլու թուղլու** տեսակ
 տեսակ, բազմատեսակ:
Թուրքեվար թուրքերեն:
-Թուքները բերնըներումը սատել 1. սաստիկ
 ծարավել 2. փխբ. խիստ վախենալ:
-Թուք տալ անպատվել, նախատել:

Ժ

Ժածել շարժել:
-Ժած քցել շարժել:
Ժամ 1. եկեղեցի: **Քիթ քթի տված գնացին ժամ,**
դուռը պաչեցին: 2. ժամերգություն, պատարագ:
-Ժամ անել 1. ննջեցյալի համար պատարագ
 անել տալ: 2. հոգեհաց տալ:
-Ժամը կանգնել ժամերգությունը սկսվել:
Ժամոց պատարագիչ քահանային տրված
դրամական նվեր:
Ժանգ/Ժանկ պ. 1. երկաթի թթվուկ, ժանգ 2.
 փխբ. դեմքի թթվածություն, զայրույթ,
 ժանտություն:
Ժանդարմ ֆ.-ո. ցարական Ռուսաստանում
 ռեվոլուցիոն շարժումներին հետապնդող
քաղաքական ոստիկան: Ժանդարմերը
ճամբա էին բաց անում:

Ժնգժնգալ լաց լինել, թնձկալ:
* Ժելե դոնդոդ:
Ժիվա ա. սնդիկ:
Ժողովքարար 1. ժողով անող 2. դրամական
 նվեր կամ պտղի հավաքող:
Ժուկ կարճ միջոց, կարճ ժամանակ: **Մեկ ժուկ**
սաքր արա:

Թ

Թգիթ կտրիճ, դոչաղ:
Թգ տ. հետք: **Ձիավորի ոտի իզը բռնած՝**
ձորենձոր էր ընկնում:
-Թգ ու թոզ հետք: **Կորեք, կորեք՝** որ ձեր իզ ու
թոզը ըստեղ չերևա:
* Թգվոշչիկ ո. կառապան:
Թժ ժանտ, խիստ թունավոր օձ:
Թլթիմազ ա. աղաչանք, պաղատանք, խնդիր:
Թլիկ ողնաշար: **Միծաղու մեջքի իլիկը կոտրվել**
էր:
Թլլահիմ ա. մանավանդ, հապա: **Ամենը հո**
ամենը իլլահիմ մեր մեղաբերան տանուտերը:
Թլլաջ ա. դեղ, ճար, դարման, հնար:
Թլխի ջոկ, երամակ, ձիերի հոտ:
Թլղուն տ. մոշի: **Ղամշի ու իլղունի միջումը**
կորել:
Թճան այծեր:
-Թճանը փախչել խենթությունը, բարկությունը
 անցնել:
Թմալ մշ. բրբ. ինչպես, ինչ կերպ:
Թմամ ա. մահմեդական կրոնավոր, հայր սուրբ:
Թման ա. հավատ, դավանություն:
Թմանսզ/Թմանսրզ տ. անհավատ: **Քավթառ**
խմանսրզ:
* Թմերել կովկասյան մի ժողովուրդ է:
-Թմ կողմանե իմ փոխարեն:
Թնաղ ա. վրեժ, ջիգր:
Թնգլիզ 1. Անգլիա 2. անգլիացի
-Թնձանից գնալ ուշաթափվել, թուլանալ,
 ուշագնաց լինել:
-Թնչ հաջաթ ինչ փույթ:
-Թնջմիշ անել նեղել, տանջել:
-Թնջրմիշ ըլիլ չարչարվել, տանջվել:
Թնս տես **Ձինս:**
-Թնս ու ցինս ցեղ, ազգ, շունչ ու կենդանի:
Թշակաթնուկ կաթնային հյուլ պարունակող
 բույս:
Թշարաթ ա. հարևանցի նշան: **Կամաց իշարաթ**
արեց:

-**Իշի հարսանիք դառնալ** շատ ձգձգել, երկարացնել:
Իշտան ա. ախորժակ:
Իջարադար տ. վարձկալ, կապալառու:
Իսան ա. մարդ:
Իսանաորդի/Իսանորդի մարդ, ադամորդի:
Իսանորդին, որ իսանորդու սուգը տեսնի:
Իսլամ ա. մահմեդական կրոն:
Իսպաթ ա. ապացույց, փաստ: **Իսպաթ անել** ապացուցել, վկայել:
Իստակ հստակ, մաքուր:
Իստակել մաքրել, գտել, հստակել:
Իստակություն մաքրություն:
-Իսրի պունախ ա. դժոխք:
Իրայինք յուրայիններ:
-Իրանից ասել/Իրանից շինել հորինել, հեղինակել, շարադրել:
-Իրանից գնալ ուշաթափվել, ուշքից գնալ:
-Իրանից հանել հեղինակել:
-Իրանից կտրատել 1. իրեն մաշել, տանջել 2. խիստ հուզվել, գայրանալ:
-Իրանց գլխու 1. ինքնագլուխ, անկախ 2. քմահաճ կերպով:
-Իրանցը իրանց հասնել համբերության բաժակը լցվել:
Իրավոր յուրային:
-Իրավունք տալ թույլ տալ, արտոնել:
-Իրար գլխով դիպչել իրար անցնել, խառնվել:
-Իրարոցով դիպչել տակն ու վրա անել:
-Իրարոցով քցել խառնել, իրար գլխով տալ:
-Իր գունենն փչել իր խոսքն առաջ տանել, իր ասածը պնդել:
-Իր ձին քշել իրեն կամեցածն ու գիտեցածն անել:
Իքի այգի:

Լ

Լաբչին/Լափչին տ. հին ձևի ոտնաման, կրունկով, սուր ու վեր ոլորված քթով:
Լագան կոնք:
Լագել ազահաբար խմել, լակել:
Լագլագ ա. արագիլ:
Լագոտ տես` Լակոտ:
Լագաթ ա. համ, հաճույք:
-Լագաթ առնել բավականություն ստանալ
Լագաթին հաճույքով, տեղը տեղին:
Լագգի ռ. լեզգի:
Լալ ալ. մունջ, համր:
Լալագար ալ. կակաչ:
Լալանալ համրանալ:

Լակոտ 1. շան ձագ 2. նխտ. երեխա:
* Լաճ մշ. բբբ. ուստր, տղա:
Լայադ/Լայեդ ա. արժանի, վայել:
Լանգառք/Լանգար երկար ձող, որ նպաստում է լարախաղացին՝ հավասարակշռություն պահպանելու համար:
Լաշ ալ. դիակ, մարմին:
Լաչագ/Լաչակ ալ. 1. սպիտակ եռանկյունաձև գլխաշոր 2. չիքիլա:
Լաչար անպարկեշտ, լկտի, անամոթ:
Լաջվարդ/Լաջվարթ 1. թանկագին կապույտ քար: **Թագավորական լաջվարթ, ռսկեվարադ ամարաթը:** 2. երկնագույն, երփներանգ, գեղածիծաղ:
-Լավ աշել լավ տեսնել, լավ համարել:
-Լավ բարաթ բավականաչափ, բավական շատ:
Լափ շան հեղուկ ուտելիք: **Լափը գլխին ածել:**
Լափաման շան կերաման, լափի աման:
Լափոտ լափով ու կերակրով ապականված:
Լափոտ աման:
-Լեզուն բռնել 1. սրտի ցանկացած բանը խնդրել 2. սիրտ անել խոսելու:
-Լեզուն իրան անել լռել:
* Լեհի վ. շրջագգեստ, մինթանա:
-Լեղին պատտել խիստ վախենալ, սաստիկ վախենալ:
-Լեղ տալ լողանալ, լողալ:
Լենշավար լայն շավար հագնող: **Լենշավար օսմանցին:**
Լեռ քար ապառաժ, կարծր քար:
Լերդ լյարդ: **Կրակ ա դուս գալիս լերդներիցս:**
Լերդախորով լերդը այրող, կսկծացնող:
-Լերդը կպել պապակվել:
-Լերդը չորանալ խիստ ծարավել, պապակվել:
-Լերդն ու թոքը ջուր կտրել սաստիկ վախենալ, սարսափահար լինել:
-Լերդ ու ջիգյար լյարդ ու թոք, սիրտ ու թոք:
* Լինեյկա ռ. քանոն: **Դասս չգիտեմ, լինեյկեն** հազիր ա:
Լիս լույս:
-Լիս քցել հայտնել, հայտնի դարձնել:
Լիդր/Լիտր հն. ծանրության չափ: Արարատյան դաշտավայրում մեկ լիտրը հավասար է 4 կգ 900 գրամի:
Լիսպոր նոր ձվից դուրս եկած, խիստ փափուկ:
Լիսպոր ճուտ:
Լիտիկ պարարտ, թմփլիկ, գիրգ:
Լհեթ ա. վերմակ:

Լոթի վ. 1. կերուխում սիրող, զվարթ անձ: 2. ագահ, շատակեր: **Դու լոթի էիր, դու դեռ չես սովորել քո այքածակությունը չափավորես:** **Լոլո** քրդական երգերի նախերգանքը կամ վերջնահանգը: **Լոլո ձեն տալով...** ժամի դրան վեր եկան:

Լոլոլոլ երկարահասակ ու նիհար: **Լոնդի** խոշոր, մեծ, ահագին: **Լոնդի տերողորմեն շիշխկացնելով:**

Լոշ լավաշ հաց:

Լոք լայն քայլ, քայլափոխ:

-Լոք լոք անել ցատկոտել:

-Լոք տալ մի բանի վրայով քայլը փոխելով անցնել:

Լպստել լիզելով մաքրել: **Մատը լպստել** սննդի ոչինչ չունենալ, խիստ անճարակ լինել:

Լպրտել լպրծուն լինել: **Լպրտած կաշի:**

Լվլվալ թախանձել, լվլվոց հանել, քաղցածությունից իրար անցնել, անհանգիստ լինել:

Լտրանոց լիտր կշիռ ունեցող:

Լուլա պ. 1. փող, խողովակ: **Թվանքի լուլեն:** 2. սառույցի կտոր որ կախվում է կտուրների ծորակից, սառցաշիշ: **Սառցի լուլա:** 3. Սրունքի ներքին մասը, գար:

Լուսակոլով լույսի մեջ թաթախված, լուսով պատած:

Լուսարար եկեղեցու վերակացու:

Խ

Խաբար ա. տեղեկություն, լուր: **Ի՞նչ խաբար** ա ի՞նչ է պատահել:

Խաբարբզան գաղտնիք չպահող, լուր տեղ հասցնող:

Խաբնով խաբեությամբ, սուտ խոստումներով:

Խագանց տ. աշխատանք, վաստակ:

Խագիլ ա. բամբակե թելով պարան:

Խագինա ա. 1. գանձ 2. գանձարան, գանձատուն:

Խագինադար պ. գանձապահ, գանձապետ:

Խաթա ա. սխալմունք, փորձանք:

Խաթարբալա/Խաթա բալա ա. փորձանք, անհաճո դրություն:

Խաթեր ա. տես 1. խաթր: 2. համար, պատճառով 3. ի սեր, ի հարգանս:

Խաթր ա. հարգ, պատիվ: **Խաթր անել** խնայել:

Խաթր առնել սիրաշահել:

Խաթրջամ/Խաթրբջամ պ. վստահ, ապահով:

-Խաթրջամ ըլել անվրդով, անդորր լինել, միամտվել:

Խաթուն թթր. տիկին, տիրուհի:

Խալ պ. մարմնի մորթի վրա բնական նիշ:

Խալաթ ա. նվեր, ընծա:

Խալիչա պ. գորգ:

Խալիֆ/Խալիֆա ա. մահմեդական աշխարհի պետ, մահմեդի հաջորդ:

Խալիս ա. 1. ժողովուրդ 2. կողմնակի մարդիկ:

Խալվար պ. ծանրության չափ =500կգ:

Խախալ խոշոր ծակերով մաղ:

Խակ տհաս: **Որդու խակ լեզուն սիրել:**

Խաղ երգ: **Մի խաղ ասեն:**

-Խաղ հանել երգ հորինել:

Խալին ա. նենգ, չարամիտ, խարդախ:

Խալինություն խարդախություն, նենգություն:

Խան պ. Պարսկաստանում ազնվական ծագում ցույց տվող տիտղոս, իշխան:

*Խանա մշ. բրբ. ահա:

Խանդակ ա. խրամատ, փոս: **Չորս կողմը խանդակով պատած:**

Խանգադա պ. խանի որդի:

Խանգադություն խանի վիճակ, խանորդու վիճակ: **Խանգադություն թամահ անել:**

Խանի խարաբ ա. իշխանի ավերած, հիմնովին կործանված: **Տո՛ խանի խարաբ:**

Խանչալ պ. դաշույն, երկսայրի սուր:

-Խանչալի քարը վեր ընկնել պատվից ընկնել, անպատվություն կրել:

* Խանչել մշ. բրբ. կանչել:

Խանություն խանի իշխանություն:

Խանում տ. տիկին (հարգական տիտղոս):

Խաշ ոտ ու գլխից, փորտիքից պատրաստած կերակուր:

Խաշապան խաշնարած, հովիվ:

Խաշիլ փոխինձից պատրաստած կերակուր, ուտում են յուղով: **Շփոթ ու խաշիլ ա, որ հիմիկ իրար կխառնվի:**

Խաշլամա խաշած միս: **Խաշլամի հոտը** աշխարհ էր բռնել:

Խաշլավա օրհնած ջուր: **Մեկ կտոր օրհնած հող, խաշլավա:**

Խառաղ հյուսն:

Խաս ա. 1. մետաքս 2. մետաքսյա ընտիր տեսակ 3. լավորակ: **Խասող ու վարաղ գնա:**

Խասիաթ/Խասյաթ բնավորություն:

* Խավ մշ. բրբ. հավ:

* Խավիար ա. ձկնկիթ, ձուղպ:

Խարաբ ա. փչացած, ավերված:

-Խարաբ ըլել փչանալ:

Խարաբա ա. ավերակ:

Խարաջ տ. հարկահան, հարկահավաք:

Խարար տ. մագե հաստ թելից գործած մեծ պարկ:

Խարջ ա. 1. ծախք, ծախս 2. վայել, համապատասխան: **Ատամի խարջ ա:**

Խարջել ծախսել:

Խարջուղ տ. ծախսելու դրամ:

Խարտ ասր. մոխրագույն սև քար, որ գործ է անվում որպես սրոց:

Խեթ 1. կասկած, անբարյացակամ 2.

կասկածոտ, ծուռ, շիլ: **Խեթ աչքով նայել:**

Խեթել ծռել: **Աչքը վրեն խեթել:**

Խելիմ պ. 1. մի առ ժամ: **Էսպես խելիմ վախտ տարակուսած:** 2. բավականին: **Մեկ խելիմ տեղ էլ ինձ ճամփա քցեցին:**

Խելքամաղ ուշագնաց, հիացած: **Խելքամաղ ըլել:**

-Խելքումը նստեցնել հասկացնել, ըմբռնել տալ:

Խեծել ջուր ընկնել, հասնել: **Պտղները խեծել:**

Խեղ վատ, ծուռ: **Խեղ աչքով նայել:**

Խեճերկաթ խաչերկաթ, երկու երկաթից խաչաձև շինված, որը դրվում է թոնրի վրա կաթսաները վրան դնելու համար:

* Խելքաթ մշ. բրբ. բարվոր:

Խենեշ գազրելի, գարշելի:

Խեր ա. 1. բարիք: **Նրա տան խերն ու բարաքյաթը:** 2. օգուտ: **Խեր չկա:** 3. բարի: **Աստված վերջը մի խեր անի:**

Խերվել օգտվել:

-Խեր ու բարաքյաթ ա. օգուտ ու արդյունք:

Խեցատ կոտրած խեցեղեն աման, կավի ամանի կտոր:

Խեցի խեցեղեն, կարծր պատյան, որով ծածկված են շատ կենդանիների մարմիններ:

Խծժել խառնել, խառնակել, խճճել: **Խծժել, մծժել:**

-Խժի բժի անել բարկանալ, բարկացած ձևանալ:

Խիալ ա. որպիսություն, տարակույս, մտածմունք: **Իմ խիալն քեզ ասեմ:**

-Խիալ անել կասկած տանել: **Դու արի գնա, որ խիալ չանեն:**

Խիար/Խիյար պ. վարունգ:

* Խիզիլալա ձկնկիթ, խավիար:

* Խիստ խի վ. հո՛, հո՛, օ հո՛:

Խիշտ պ. սվին, խշտիկ:

Խլեզ մողես:

Խլթխլթալ մի բանով լիքը լինել, վխտալ:

Մառանը տանձ ու խնձորով խլթխլթում էր:

Խլխլալ լեցուն լինել, լիքը լինել:

Խլշալ/Խլշացնել ականջները ցից պահել լավ լսելու համար:

Խլշկոտալ աչքերն այս ու այն կողմը դարձնել լավ դիտելու համար:

* Խլսիլ մշ. բրբ. ազատվել, պրծնել:

Խլվակ պատի միջով ջրի անցք:

Խլվլալ անդադար երերալ, շարժվել:

Խղակ խցիկ: **Էլ էղ նստում ենք խղակումը:**

Խճուճ խճճված, գրուգ: **Խճուճ բանը պարզեմ:**

Խմբրել թմրել:

Խոթար խոտհարք, սիզավետ տեղ: **Խոթարի մոտիկ:**

Խոլվաթ ծածուկ, առանձնակի:

* Խոխով վ. փայտ, վայրի հավ:

Խոնչա պ. 1. փայտե սկուտեղ 2. մրգերով լցված մատուցարան:

Խոշ պ. հաճոյալի, գվարճալի: **Իրանց օրը խոշ անում:**

Խոտ ասր. 1. փոս, խրամ 2. պատի մեջ քանդված ճեղք:

Խոռակ տ. կերակուր, ուտելիք, կեր:

-Խոսքը բերանումը շաղվել շփոթվել,

խառնաշփոթ խոսել:

-Խոսքը ետ ուտել խոսքը ետ վերցնել:

-Խոսքը չարվի դնել ասածին կարևորություն տալ:

Խորդ անհարազատ, խորթ:

Խորովու փորոտիքը հանած գառ կամ ուլ, որ առանց կտրատելու կախում են թոնրի մեջ և խորովում:

Խոկել խառնիխուռն դիզել, կուտակել:

Խոռով խոռված (անեծք) : **Յարադանդ խոռով** դարպասդ անիծվի:

Խոխիտ վ. գիրկ: **Խոխտն առնել** գրկել:

* Խրիդ պ. առևտուր, գնում:

Խրխի մորթուց կարած մուշտակ:

Խուլասա ա. ի վերջո, վերջապես: **Խուլասա, ի՛նչ գլուխ ցավացնեմ:**

Խույ/Խուն պ. բարք: **Յա խուն սովորել, յա խասյաթը:**

Խուրդամուրդա/Խուրդա մուրդա պ. մանր մունր:

-Խուրդա անել մանրել:

-Խուրդախաշ ըլել ջարդուփշուր լինել, ջախջախվել:

Խուրմա պ. արմավ:

Խուրջին պ. բրդի թելից գործած երկաչքանի պայուսակ:

Խիշտել ազահաբար ուտել, կուլ տալ:

Ծանխամորել երկար ծամել, ծամծամել:
Ծանրագոգոթ ծանր կերպով,
 փառավորապես:
Ծանրորուս ծառին կպած, ծառնիվեր: **Ծառնը**
դուս ցցվել ա, փեղացել:
Ծեք արևածագ, արշալույս:
-Շիկա տալ ճղավել, ճչալ:
Շլանք ծվեն, մաշված հագուստից կախված
 կտորներ:
Շլծլալ շարունակ ծլլալ, ծորալ, կաթկաթել:
Շլփծլփացնել 1. հողաթափի կրունկը ոտքին
 դիպչելուց ձայն հանել 2. շրթունքը շրթունքին
 խփելուց և անջատելուց ձայն հանել:
-Շրունգ ըլել հանկարծ վեր ցատկել, վեր թռչել:
-Շկլակի տալ ցայտել, հեղուկը ուժով դուրս
 հոսել: **Արինը ծկլակին էր տալի:**
-Շղլուրդ անել գաղտագողի նայել:
Շոր ընկնել թելի պես երկայն լորձունքի շերտ
 ձևացնել:
-Շոր տալ/Շոր քցել փխք. խոսքը
 երկարացնելով արտասանել:
Շպտալ ամենափոքր ձայն հանել, ծպուտ
 հանել:
Շպտուն ձայն, շշուկ:
-Շոտի մոտի բաներ մանր մունր, չնչին,
 անարժեք բաներ:
Շրփծրփացնել քստքստացնել, ծրփծրփոց
 հանել:
-Շուլ անել մի բան դեպի վեր նետել կամ դեպի
 մեկը գցել:
-Շուլ ըլնել վեր ցատկել, վեր թռչել: **Տեղիցը**
 երկու գագ ծուլ ըլավ:
-Շուլըծուլ ըլել ծուլ ծուլ ըլել տես՝ ծուլ ըլել:
-Շուխը կտրվել բնաջնջվել, տունը կործանվել:
-Շուխը քթիցը դուրս գալ սաստիկ նեղվել
 բարկանալ, տանջվել, չարչարվել:
-Շուծը բարակ թեթևամիտ, անխելք:
Շուղա վ. կակուղ սեկից պատրաստված
 ոտնաման, առանց կրնկի ու երկայն ճիտքով:
Շում ասք. ծում:

Կ

Կարինետ ֆ. աշխատասենյակ:
Կագեթ լրագիր, ամսագիր:
* Կայբասնիկ ո. երշիկագործ:
Կայնել 1. ծածկել, փակել: 2. գրավել, բռնել:
Կախան խաղող՝ որ բազմաճյուղ փոքր
 փայտերի վրա շարելով կամ ողկույզի երկու
 բարակ ուռերի մեջ դնելով ու ոլորելով կախում

էին մառանի առաստաղից ու պահում ձմռան
 համար:
Կաղնել կանգնել:
Կամենդանտ ֆ. պարետ:
-Կամերն առնել ընկնել չոլերը սաստիկ
 կատաղել, գայրանալ:
Կայենք գույք, կարողություն, կայք: **Ոչ կայենք**
ուներ, ոչ կնիկ:
* Կանայիա ո. ստոր, սրիկա:
-Կանաչ կարմիր ծիածան:
* Կանարեկա ո. դեղձանիկ:
Կաշրհան մորթագերծ:
Կապա ա. վերնագգեստի մի տեսակ,
 պարեգոտ:
-Կապի բերել չափ ու սահմանի՝
 օրինավորության բերել:
Կապիտ կապույտ:
-Կապովի գիժ խենթ ու խելառ:
* Կառավար ֆ. մահճակալ:
Կառեթ ո. ծածկված կառք:
* Կավալետ ֆ. կնոջ ծանոթ, ուղեկցող,
 հետամուտ: **Մեր դամերն ու կավալետները:**
-Կատարները տաքանալ հարբել, զինովանալ:
Կատեպան այգեպան:
Կատեպանություն այգեպանություն:
-Կատիկը թռնել կերածը կամ խմածը
 շնչափողի բերանը ընկնել:
-Կատու դառնալ խեղճանալ:
* Կարաուլ ո. պահակ: **Տես՝ Ղարալուղ:**
Կարգավոր հոգևորական:
Կարեր կարողանար:
Կարթ ֆ. խաղաթուղթ:
Կարկաճ գլուխ, գագաթ:
Կարճալաշ կարճամարմին, գաճաճ:
-Կարմիրը կապել պսակել:
* Կարտ ֆ. քարտեզ, տեղաթուղթ:
Կարփիջ աղյուս:
Կեճակ կայծակ:
Կենալ ապրել, բնակվել, մնալ:
Կենդանաթաս կենացաթաս:
Կենճակ վատ, անպետք: **Կենճակ բահ:**
Կեչեղակ կաշաղակ:
Կեսատ սկեսրայր:
Կեսուր սկեսուր:
Կեսի հաստ փայտ:
Կզանալ կռանալ, խոնարհվել:
Կթել հառել: **Մեր սև օրին աչքերներըս կթել:**
Կինարմաղ/Կինարմատ իզական սեռի
անձ, կին:
Կիսաջան կիսակենդան:

Կիսվան կեսի: **Օր ու կիսվան միջուր:**
Կիսուկ 1. կույտ: **Կիսուկ-կիսուկ:** 2.
կուտակված, դիզված: **Բուրբը կիսուկ հին ոսկի**
էր:
Կիրանայ կուրանայ:
* Կլաս 1. դասարան:
Կլեկ ա. անագ:
Կլեկել 1. անագել, անագագոծել: 2. **փխբ.**
փայլեցնել, կոկել: 3. **փխբ.** անպատվել, լղոզել:
Կլեպ կեղև:
Կիչորել կոխտել, տրորել:
Կնճեռ ճմլած խաղողի մնացորդը, որ
թթվեցնելով օդի են քաշում:
Կշկոել հանգույց տալ, կապ տալ:
Կշտին կողքին, մոտիկ: **Կշտիցը չհեռանալ:**
Տես՝ Կուշտը:
Կոզակ բամբակի անմշակ բերքը, բամբակի
հասած ու բացված պտուղը:
Կոլոլ կլոր, բոլորակ:
Կոլոլվել փաթաթվել:
Կոլոնիա 1. գաղութ:
Կոխել 1. ոտի տակ տալ, կոխկոտել, ավերել:
Գողը կոխել: 2. հաղթել: **Ղզբաշի օրդուն մեկ**
զիշեր կոխի:
- **Կոխ պրծնել** գոտեմարտել, ըմբշամարտել:
Կողոպուտ մեռելի անձնական հագուստը, որ
տալիս են քահանային:
* Կումշի վ. սերկևիլ: **Էթիկետը ինչ փտած կումշի**
ա:
* Կումպաս 1. կողմնացույց:
* Կումպլիմենտ 1. հաճոյախոսություն:
Կոնդ բլուր:
Կոնդայ ճաղատ, անմագ: **Կոնդալ գլուխը**
տրորելով:
Կոնձկոնձալ կաղկանձել:
* Կոնցերտ Ֆ. նվագահանդես, համերգ:
- **Կոշտ ժամնար** անարգ և արհամարելի մարդ:
Կոռ պ. հարկադիր անվարձ աշխատանք: **Կոռ**
ու բեգար:
Կոտ գլանաձև, տափակ տակով աման, որ
գործ էր ածվում որպես հացահատիկների չափ:
Կպրել կուպր քսել, կպրով ծեփել:
Կպրե կարաս 1. կուպրի կարաս, որ իբր թե
դրված է դժոխքում մեղավորների համար: 2.
դժոխք: **Հագար կպրե կարաս, հագար օձ,**
կարիճ:
Կոավոց 1. ագավի ձայն 2. **փխբ.** տրտունջ,
անեծք:
Կոաքիթ 1. ծուռքիթ 2. գինու գավի տեսակ:
Կոլունկ կռունկ:

Կոկոսայ 1. գորտի ձայն հանել 2. **փխբ.**
տրտնջալով անդադար խոսել:
Կոռ 1. **փխբ.** անքաղաքավարի, անտաշ: 2.
ռուսահայերի կողմից տաճկահայերին տրված
մականուն:
Կոտել կտրել, արմատից խուզել: **Միրուքը**
կոտեցին:
* Կվալի վ. ածու, մարգ:
Կվել 1. թրթել 2. կվով պատել:
Կտավ քաթան. կտավ գործվածքը:
Կտրել 1. կտրել 2. **փխբ.** թալանել, կողոպտել:
Տունը կտրել:
Կրաքաշի թաշկինակ, որի ծայրերից բռնում
էին հարսն ու փեսան և գնում եկեղեցի
պսակվելու:
Կրել բռել, կրով պատել: **Տես՝ Գուղը կրել:**
Կրեճճ կոտրած կժի տակ, որ թաղում են գետնի
մեջ և մեջը ջուր ածում հավերի, շների համար:
* Կրխալ կրթալ, թխսամոր հանած ձայնը:
Մերը կրխա, ձագը ճխա:
Կրկուփ համր, պապանձված: **Կրկուփ,**
բերանը խուփ:
Կրճեմ/Կրճոն անասունների կերած խոտի,
դարմանի մնացորդ, տականք: **Կրճեմն էր նրա**
ջանը:
Կրնկահան անել դուռը տեղից հանել:
Կրնկների վրա բաց լիովին ամբողջովին
բաց:
Կրճոտանք 1. մնացորդ, կրճոնք: 2. **տես՝**
Կրճոն:
Կու անասունների՝ հատկապես խոշոր
եղջերավոր անասունի աղբը: **Կվի մխրբհատ:**
- **Կուժն ու կուլեն գլխին կոտրել** մի բանից
առաջացած վնասը ուրիշի վրա բարդել:
* Կուխնի ո. խոհանոց:
- **Կում անել** բերանն ածել խմելու համար:
- **Կունդկի տալ** գլխի վրա շուռ տալ, գլխկոնձի
տալ:
Կուշտը պ. մոտը, կողքին:
- **Կուշտը կտրած** կողքին կպած:
* Կուչեր ո. կառապան:
- **Կուչուձիզ անել 1.** կուզ ու պարզ անել 2.
փխբ. քծնել, շողոքորթել:
Կուպեցություն վաճառականություն:
Կուպր 1. աժխածնով առատ հանքային սև
նյութ, ասֆալտ, ձյուր 2. **փխբ.** սև:
- **Կուտակ կուտակ գալ** գավարվել:
* Կուրիեր Ֆ. սուրհանդակ, թղթատար:
Կուփ ցոփ: **Շիրի կարասը ընկավ նա կուփ,**
կուփ:

Կուփ կուփ շուտ ու հավաք: **Կուփ կուփ վեր թռան:**

Հ

Հար ա. դեղահատ: **Հար չի, որ իսկույն կուլ տաս:**

Հարեա տ. խուրջին:

Հարեղա ասր. արեղա, կուսակրոն քահանա:

Հադադ ժամանակ, միջոց: **Էն հադադեն:**

Հադդ ա. իրավունք, գորություն: **Ում հադդն ա՝ որ մեկին չէ ասի:**

-Հադդ ունենալ համարձակվել, հանդգնել:

-Հազ անել ախորժել, սիրել: **Ի՛նչ քանից ա ավելի հազ անում:**

-Հազար բարաթ ա. մշտապատրաստ:

Հազարփեշա ա. արծաթե շերեփաձև գինու գավաթ:

Հազիր ա. պատրաստ:

Հազրել պատրաստել:

Հաթաթա սպառնալիք:

-Հաթաթա տալ սպառնալ, վախեցնել:

Հալ ա. վիճակ, դրություն:

Հալալ ա. 1. արդար, օրինավոր, անխարդախ 2. արժանի: **Կերածը հալալ ըլի:**

Հալալացնել անխարդախ դարձնել, հալալ դարձնել:

-Հալալ կաթնակեր առաքինի, բարոյական անձ:

-Հալածակ ըլել անհետանալ, կորչել, չքվել:

Հալբաթ ա. 1. անշուշտ, հարկավ, իհարկե: 2. հավանականաբար, անտարակույս, երևի:

Հալիվոր ավեր, ծերունի:

Հալվա ա. այլուրի, յուրի և շաքարի շաղախից պատրաստած ուտելիք:

Հախ ա. 1. արդար, իրավացի: **Վայ հախին, վայ նհախին:** 2. Ճշմարիտ տեղը: **Ձեր հախը չի՞:** 3. վարձ, աշխատավարձ, արդար պահանջ:

Գյուլին էլ իր հախն էր ստացել:

-Հախիցը գալ արդար պատիժ տալ:

-Հախլամիշ լինել պարտք հատուցանել, հաշտվել, միաբանել:

-Հախ միայն տերը աստված: Բարի լիս տվողի շլինքը հախ միայն տերը կոտրի:

Հախվերմագ տ. վարձ չտվող, վարձուրաց:

-Հախ ու նհախ ա. իրավացի և անիրավացի:

Հադրեան հողահան, հողախախտ:

Համամ ա. բաղնիք:

Համամչի տ. բաղնեպան:

Համեշա ա. միշտ, շարունակ:

Համշարի ա. համաքաղաքացի, հայրենակից: (Արարատյան դաշտում համշարի ասում են պարսիկներին):

Համքար/Համքյար ա. արհեստակից:

Հայա ա. ամոթ, պատկառանք:

Հայաթ տ. բակ:

Հայդե ա. կորի, ինձնից հեռացիր:

Հայեվար հայերեն:

Հայիլ-մայիլ զմայլված, սքանչացած:

Հայիֆ ա. ափսոս, ցավալի է:

Հայվան ա. անասուն, կենդանի:

Հայվարա դատարկ, անօգուտ, փուչ: **Հայվարա մարդիկ:**

Հանապագ միշտ, շարունակ:

Հանաքրվեր կատակով:

-Հանգրիունգ անել ծանր ու երկար պատրաստություններ տեսնել:

Հանգստարան գերեզմանատուն, գերեզման:

Հանք 1. շունչ 2. եղանակ:

Հաջաթ ա. 1. գործիք 2. փույթ: **Տես ՝ Ի՛նչ հաջաթ:**

Հաջի ա. Մեքքա, ուխտ գնացած մահմեդական:

Հասար ա. պարիսպ, շրջապատ:

Հասրաթ ա. կարոտ, փափագ:

Հաս ու չհաս օրինական և ոչ օրինական թույլատրելի և ոչ թույլատրելի (ամուսնության համար):

Հավա ա. 1. օդի փոփոխություն: **Հավեն կտրվեց:** 2. կլիմա: **Հավեն ու ջուրը վերցնել:** 3. եղանակ:

Հավար օգնություն՝ օգնություն կանչելու ազդանշան: **Հավար կանչել:**

-Հավարին հասնել օգնության գնալ:

Հավես ա. 1. փափագ 2. լավ տրամադրություն:

-Հավիտենական տուն գերեզման:

Հավկուր 1. աչքի հիվանդություն, որով հիվանդը երեկոները չի տեսնում: 2. այդ հիվանդությունն ունեցողը:

Հավոդ խաղոդ:

Հավուզ/Հատուզ ա. ավազան:

-Հավուր դատաստանի մինչև վերջին դատաստանի օրը, ցմահ:

Հատնիլ վերջանալ, սպառվել:

Հարամ ա. 1. պիղծ, 2. ապականված: **Կերածդ հարամ անում:**

Հարամացնել պիղծ դարձնել, ապականել:

Հարամգադա ապօրինի ծնունդ:

Հարամգադություն խարդախություն, նենգություն:

Հարամի տ. ավազակ:

* Հարամխանա ա. կանանոց, հարեմ:

Հարամություն ապօրինի գործունեություն խարդախություն:

Հարայ օգնություն կանչելու աղաղակ: **Հարայ տալ:**

-Հարայ հրոց աղաղակ, ժխոր, իրարանցում:

-Հարայ մաղաթ վաճ, օգնություն:

Հարարաթ ա. գորություն, ազդեցություն:

Հարաքաթ/Հարաքյաթ ույժ, կարողություն:

Հարբա ա. կռիվ, սպառնալիք:

-Հարբա գալ սպառնալ:

Հարգևոր համեստ, խոնարհ:

Հարինք թանջ, արնալուծ:

Հարկիզ պ. բնավ, երբեք:

Հեթեթալ արագ արագ ու կցկտուր շունչ քաշել, հևալ:

Հեղեթ ընկույզի միջուկ:

Հեչ պ. 1.բնավ, ամենևին 2. երբևիցե:

-Հեռը հարկից սեղանից, հարկից հեռու (քաղաքավարական դարձվածք):

Հեովանց հեովից, հեռու տեղից:

Հեսար ա. հաշիվ:

-Հեստ ածել հալածել, հետապնդել:

Հերնըներ ծնողներ:

Հերստ տ. բարկություն, գայրույթ:

Հեթիմ ա. բժիշկ:

Հիասք սրոց, խարտ:

Հիլ պ. համեմունքի բույսի պտուղ:

Հիլ գոհար, թանկագին քար, որ ըստ ժողովրդական հավատալիքի օձերի թագավորը պահում էր լեզվի տակ:

Հինա ա. հինայի բույսի փոշիացրած տերևը, որով մագ ու ձեռքերը կարմրացնում են:

Հինաթաթախ հինայի մեջ թաթախված:

-Հինա դնել 1. հինայով ներկել 2. փխբ. մեկի դժբախտության վրա ուրախանալ:

Հիստակ մաքուր:

Հլա դեռ, դեռևս:

Հմար համար: **Դեղապետի հմար պահել:**

Հմիկ հիմա, այժմ:

* Հմլա մշ. բրբ. այսպես, ահա:

Հնձան 1. խաղողը քամելու շենքի ամբողջ կազմը, որ բաղկանում է առագաստից, տաքարից: 2. այգիների մեջ հասարակ խրճիթ, հյուղակ:

-Հոգին քաղվել սաստիկ տանջվել, տրորվել:

-Հոգու հետ կռիվ տալ հոգեվարքի ժամանակ խիստ տանջվել, տրորվել:

Հողաղ 1. փոքրահասակ, մշակ 2. գյուղացու մոտ ամսական կամ տարեկան վարձով աշխատող մշակ:

Հոխնա հոգնա, գրեխ: **Թվանքի տեղակ, հետը մեկ հոխնա էր բերել:**

Հողաթափ երեսը կիսով չափ բաց և առանց կրունկի ոտնաման, սուլ:

-Հողին պահ տալ թաղել:

Հոսան փոշի բարձրացնող քամի:

-Հոսան անել բուք բարձրացնել, բուք ու բորան անել:

Հովանալ գովանալ: **Միրտը հովանալ** փափագին հասնել, ուրախանալ:

-Հովն հրալիս փայլատակելիս, հուրհրատելիս:

Հրեղեն սուր 1. հրից կազմված սուր 2. **փխբ.** այնպիսի պատուհաս, որին դիմադրելը դժվար է:

Հունար պ. ձիրք, շնորհք, վարպետություն:

-Հուշտ անել խրտնեցնել:

-Հուրի մալաք ա. գեղեցկուհի, չքնաղ:

-Հուրն հավիտենական ընդմիշտ, հավիտյանս հավիտենից:

2

Ձենրձոր ձայն ու աղմուկ, անընդհատ լավող աղաղակ:

Ձեռաց գնալ 1. փչանալ, ոչնչանալ 2. ուշաթափվել:

-Ձեռը պակաս աղքատ, չքավոր:

-Ձեռին մտիկ տալ մեկից կախումն ունենալ:

Ձեռնաբոնուկ իրար ձեռք բռնած. թևանցուկ:

-Ձեռները կապել իրավունքից զրկել, թույլ չտալ մի բան անել:

-Ձեռները հինա դնել փխբ. ուրախանալ:

-Ձեռք վրաբերել համարձակվել խփել: **Ո՞վ կարող էր, որ ձեռք վրաբերի:**

-Ձեռք քցել ձեռք բերել:

* Ձերե վ. ուրուր:

Ձիան ձիեր, ձիերի խումբը:

-Ձին քշել փխբ. ասածն անել: **Ինչ կուզի ըլնի, դու քո ձին քշի:**

-Ձնով ընկնել ձյանը երկար նայելուց աչքերի հիվանդություն ստանալ:

2

Ղաբա տ. թանձր, կոշտ, թաղքած: **Ղաբա միրուք:**

Ղաբրհաթ ա. հանցանք:

-Ղաբլու փլավլ յուղ ու մեղրով ու մրգեղենով համեմած փլավլ:

Ղաբուլ ա. ընդունող, համաձայնող:
Ղաբուլ անել:
Ղազան տես` Լազան:
Ղադադա ա. արգելք:
Ղադար ա. չափ: **Տես` Ղդար:**
Ղադաք տ. բամբակի ներկած կապույտ կամ կանաչ կտոր:
Ղադի ա. մահմեդական կրոնավոր, որ կատարում է նաև դատավարություն:
Ղադր ա. հարգ, արժեք:
-Ղադր անել խնայել:
Ղադար ա. պատուհաս:
Ղադրմի/Ղադմի հարատև, մշտական: **Ղայիմ,**
Ղադրմի անպակաս անի:
Ղազիլ այծի մազից պատրաստած թել, ջվալ՝ կարպետ կարելու թելը: **Ղազլով շուլալած:**
Ղաթար ա. շաքթ, խումբ: **Մեռելների դաթարումը պառկել:**
Ղաթիր տ. ջորի:
Ղալա ա. բերդ, ամրոց:
Ղալաբանդիլ/Ղալաբանթիլ ա-տ. 1. թշնամու մոտենալիս բերդերի մեջ ամրանալը: 2. աղմուկ, ժխոր:
Ղալաթ ա. սխալ, վատ արարք:
Ղալամ ա. 1. գրիչ 2. աչքերին, հոնքերին սուրմա քաշելու ձողիկ:
Ղալամթրաշ ա-պ. գրչահատ:
Ղալամով քաշած գրչով գծված, նկարված, գեղեցիկ:
Ղալամքար պ. արևելյան ճաշակով ծաղկավոր ընտիր տեսակի չիթ: **Ղալամքար արխալուղ:**
Ղալբ ա. կեղծ, խարդախ:
Ղալբություն կեղծիք, խարդախություն, նենգություն:
Ղալխան տ. վահան, ասպար:
Ղալմադալ ա. աղմուկ, աղաղակ:
-Ղահրը քաշել հոգսը քաշել, դարդը քաշել:
Ղամա տ. դաշույն:
Ղամիշ տ. եղեգ:
Ղամշել խարազանել, մտրակել:
Ղամշի տ. խարազան, մտրակ:
Ղայդա տ. եղանակ, ձև:
Ղայիմ ա. 1. հաստատուն, ամուր, պինդ 2. ուժգին, ուժով:
Ղայիմանալ ամրանալ, պնդանալ:
Ղայիմացնել ամրացնել, հաստատուն դարձնել:
Ղայլան ծխամորձ, նարգիլե:
Ղայլանչի տ. նարգիլե մատուցողը:
-Ղայնամիշ ըլել շարժվել:
Ղայրաթ ա. ջանք, եռանդ:

Ղայրու ա. բացի, զատ:
Ղայփա ա. սուրճ:
Ղանդ փուխր շաքար:
Ղանթարդա սանձ:
Ղանջղ տ. 1. էգ կենդանի 2. **արհ.** կին:
Ղաշ թամբի առջևի կլոր փայտը:
Ղաշլի թիքա սիրո պատառը: **Գան տուն,** իրանց դաշլի թիքեն բաշերին դնեն, որ ագռավը տանի:
Ղաշխա/Ղաշդա պիսակավոր, ճակատին սպիտակ նշան ունեցող:
Ղաջար կաջարերի ցեղը Պարսկաստանում:
Ղաջարի տապճակ, մահուդից, կապերտից կարված ծածկոց, որ թամբի տակից ձգում են ձիու վրա:
Ղասաբ մսագործ:
Ղասաբ մետաքսե կոպիտ գործվածք:
Ղասաբխանա ա մսի վաճառատեղ:
Ղասավաթ/Ղասաֆաթ ա. վիշտ, մտածողություն:
-Ղաստ անել դիտավորություն ունենալ, ջանալ:
Ղավ տ. արեթ:
Ղավուրմա տ. տհալ, տապակած և ձմեռվա համար պահած միս:
Ղարա տ. սև:
Ղարալթու սիլուետ, հեռավոր առարկայի ստվերագիծ, ստվեր, երևույթ:
Ղարաչի տ. 1. գնչու 2. **փխր.** անզգամ:
Ղարավաշ տ. աղախին:
Ղարավուլ տ. պահապան:
Ղարավուլխանա պ. պահակատուն:
Ղարար ա. հանգիստ, անդորր:
Ղարարափափախ տ. սև փափախավոր թուրքական մի ցեղ:
* Ղարդաշ տ. եղբայր:
Ղարիր ա. պանդուխտ:
-Ղարիր դուրբաթ ա. պանդուխտ-օտարական:
Ղարիրություն պանդխտություն:
Ղափլան տ. վագր: **Ասլան դափլան:**
Ղդար ա. չափ:
Ղզդուն տ. թեժ, թունդ, եռուն:
Ղզլբաշ տ. բառացի՝ կարմրագլուխ: Մյուննի մահմեդականները անվանում են շիաներին, հատկապես պարսիկներին, պարսիկ:
Ղռո տ. քարքարոտ, անջրդի վայր:
Ղծծակոթել ձեպել, արագ սուրալ: **Ձիու պես** դծծակոթած գալիս էր:
Ղծվժալ վխտալ, խառնիխուռն շարժվել:
Ղիամաթ ա. սառնամանիք, սաստիկ ցուրտ:

* Ղիժինա վ. աղմուկ, ճվճվոց:
Ղինա կտոր, տապակ, պատառ:
-Ղինա ղինա անել կտոր կտոր անել:
-Ղինիչ անել չինայել:
Ղյթղթալ եփի կամ խմորման (գինու) ժամանակ լսվող ձայնը:
Ղվլլալ 1. վխտալ, եռալ-գեռալ 2. ստամոքսը դատարկությունից գոգռալ:
Ղվլլացնել խառնաշփոթ և անխմաստ ձայներ հանել, դվլլոց հանել:
Ղհաթ հազվագյուտ, անգյուտ բան: **Աղը հո ղհաթ էր**:
-Ղհաթ ըլել պակասել, չգտնվել:
-Ղնամիչ ըլել հանդիմանել, մեղադրել:
Ղնջրտալ ատամները կրճտել:
Ղնջրտացնել դրճտել, ատամներն իրար քսելով ձայն հանել:
* Ղոբի վ. չափար:
Ղոդուղ քուռակ:
Ղոթուր քոստ, անմազ: **Ղոթուր էշ**:
* Ղոլ տ. կողմ:
Ղոլան տ. ձիու փորատակով անցնող փոկ, փորակապ:
Ղոլթուղ տ. անութ: **Ղոլթուղի տակը**:
Ղոմբաթ տ. ռումբ:
Ղոյմադոչում տ. կտրիճ, խոյի պես խիզախող:
Ղոնաղ տ. հյուր:
Ղոնաղասեր հյուրասեր:
Ղոնաղլղ տ. խնջույք, հյուրասիրություն, ճաշկերույթ:
Ղոնաղխանա տ. հյուրանոց:
Ղոնջուն տ. գորք:
Ղոչաղ տ. կտրիճ, անվախ, արիասիրտ:
Ղոջա տ. մեծ:
Ղոռոտոռո անդուր, կոշտ ձայն հանող զուռնա:
Ղովում տ. ազգական:
Ղորդ/Ղորթ ուղիղ, ճշմարիտ:
Ղորդել արդարացնել, ճշմարիտ դարձնել:
Ղովռալ աղաղակել, խոսքակոծիվ տալ, աղմուկ հանել:
Ղոմաթ ա. բախտ, վիճակ:
Ղվաթ ա. ույծ, կարողություն:
Ղվրախ տ. առույգ, ժիր, աշխույժ:
Ղրաղ տ. 1. ափ, եզր: **Առվի դրաղին**: 2. մի կողմ, մեկուսի, առանձին: **Ղրաղ կայնել**:
Ղրկել ուղարկել:
Ղրղի տ. բազե, ուրուր:
Ղրճտացնել ատամները իրար քսելով դրճտոց հանել:

Ղութի/Ղութիկ տ. տուփ, փոքրիկ արկղ:
Ղուլ տ. ճորտ, ծառա:
Ղուլլուղ տ. ծառայություն:
Ղուղ 1. ուղեղ 2. խելք, ծուծ:
Ղումաշ ա. մետաքսյա նուրբ կտոր:
Ղուլթուզ 1. աղվամազ, աղ 2. աղվամազից շինած վերմակ:
Ղունգ/Ղունկ եղունգ:
Ղուշ տ. թռչուն:
Ղուշի տ. բազեակիր, որսկան թռչունին ձեռքին նստեցրած անձ:
Ղուռան ա. մահմեդականների սուրբ գիրքը:
Ղուռու տ. չոր:
Ղուռումսաղ տ. կավատ:
Ղուսա ա. տխրություն, տրամություն, վիշտ:
Ղուրբաթ օտարական: **Տես՝ Ղարիբ**:
Ղուրբան ա. գոհ, մատաղ:
Ղուրդ տ. գայլ, գազան:
Ղուրդ ու դուշ գել ու թռչուն:
Ղուրդուղջի փայ ըլել գայլ ու թռչունի բաժին դառնալ:

Ճ

Ճաթ վ. կորեկի հաց:
Ճալվեր կանանց քունքերի վրա իջնող մասի խոպոպիքը:
-Ճակատին գրած նախասահմանված:
Ճամպարակ հաստ փոկ կամ երկաթե շղթա, որով գութանը կապում են լծին:
Ճանաչ ծանոթ:
Ճաշ պ. կեսօր: **Ճաշվա ժամանակին**:
Ճապաղել գետնի երեսին սեղմվել:
Ճար պ. 1. հնարք, միջոց 2. դեղ , դարման, օգնություն:
Ճարակտուր ճարը կտրած, ստիպված, հարկադրված:
-Ճար անել հնար գտնել, միջոց գտնել, դարմանել:
* Ճարխալ վ. բազուկ, ճակդեղ:
* Ճես արլոր:
-Ճզի բզի ծուռ ու մուռ գրած, գրագիտություն:
Ճժալախտի լախտախաղի մի տեսակ:
Ճիթ ճութ, ողկույց:
Ճիմ/Ճիմբ բահով կտրած բուսախառն հողի մեծ կոշտ, կունձն:
Ճիվ թև, թռչուն, թռչնաթև: **Ճավ ու ճիվ**:
Ճիտ ա. վիզ:
-Ճիտ անել փաթաթվել, ողջագուրվել:

Ճշերք հիվանդություն՝ որից հիվանդը օր օրի վրա հյուծվում է, հյուծախտ:
Ճշերք ընկնել երկար հիվանդանալ, բարակել, հյուծվել:
Ճշորել թառամել, կուչ գալ:
Ճշպինդ կանանց գլխաշորի մի մասը, թավիշի կտոր, որի վրա ճակատանոց ոսկիներն են կարում:
Ճկճկալ փայլփլել, հուրհրատել: **Սուրբ աղոթարանը հենց էն ա, կարմրատակել,** ճկճկում էր:
Ճհանդամ ա. դժոխք: **Տես՝ Ջահանդամ:**
Ճղանի խզուն, անախորժ (ձայն):
Ճմբռել/Ճննել ճմլել, տրորել:
Ճնգճնգացնել երաշտական գործիքների խփելով ձայն հանել:
Ճոթ կտոր, գործվածք, զգեստացու:
-Ճոթ անել բաժանել, կիսել:
Ճոթոնել պատռել, լայն ճեղքել:
Ճոլոլակ կախված, քաշ ընկած:
-Ճոլոլակ ըլել կախվել, քաշ ընկնել:
Ճոպան թոկ, հաստ պարան:
Ճպոնել պոճոկել, արմատից պոկել:
Ճոթկացնել մեկին ծաղրելու համար ճոթկոց հանել:
Ճրքալ հոգնածի, հիվանդի պես ձայներ հանել:
Ճուղի ճյուղ:
Ճում մարմնի որևէ մասի, գլխավորապես վերջույթների տեղաշարժ լինելը, որը սուր ցավեր է պատճառում: **Ճում ընկնել:**

Մ

Մաղաթ օգնություն:
-Մաղաժած ըլել զզվել, չախորժել:
Մաղան ա. հանք:
Մաղանչի տ. հանքագործ:
Մագա տ. քաղցրեղեն, որ ուտում են օղի կամ զինի խմելիս:
Մագալու աղը. տարօրինակ, ծիծաղաշարժ:
-Մագե կամուրջ ըստ հավատալիքի՝ բարակ մագանման կամուրջ, որով պետք է անցնեն արդար հոգիները՝ դրախտ գնալու համար:
-Մաթալ մնալ շվարել, անելիքը չիմանալ:
-Մաթ մնալ զարմանալ, ապշած մնալ, հիանալ:
Մալ ա. ապրանք, գույք, հարստություն:
Մալա պ. որմնադիրի ծեփիչ:
Մալիաթ պ. արժեք, չնչին արժեք:
Մալիք ա. մելիք, իշխան:
Մալում ա. հայտնի, ակնհայտ:

-Մալում անել հայտնի դառնալ, նկատելի դառնալ, երևալ:
Մախաթ ապր. մեծ ասեղ:
Մախնուր թավիշ:
Մախուտ ա. դիտմամբ, հատկապես:
Մականեք էություն, գորություն: **Նրանք էլ իրենց հունարը ցույց տան, քո գիժ մականեքը փոքր հանդարտացնեն:**
Մանդամարդ հարուստ, մահուդից կարած շորեր հագած:
Մանլամ տես՝ Մեղամ:
-Մանվան քրտինք սառը քրտինք, մահամերձի քրտինք:
Մանտարաժամ ժանտախտ, սուր վարակիչ հիվանդություն:
Մանրամա տ. սրբիչ, երեսսրբիչ:
Մանուդ աղը. խավավոր բրդե հաստ գործվածք:
Մաղալաղ գլխկոնձի:
Մաղարա ա. այր, քարանձավ:
Մաղբուն ա. գուրկ:
Մաղբուն անել զրկել:
Մաման ա. կուրծք, ստինք:
Մանալ իմանալ:
Մայա պ. 1. դրամագլուխ 2. մակարդ:
Մայիլ շլացած, սքանչացած: **Ամենիս աչքն վրեղ մայիլ:**
-Մայիլ ըլել / Մայիլ մնալ հիանալ, սքանչանալ:
Մայմոն տես՝ Մեյմուն:
* Մայոր լ. 1. սպայական աստիճան՝ կապիտանից բարձր: 2. փխբ. ավագ, մեծ:
Ման պտույտ, շրջան: **Ման տալ** պտտել:
Մանգզիլ ա. իջևան, ասպարեզ, ճանապարհի տարածություն:
Մանեթ ո. 1. ռուբլի 2. արծաթ ռուբլիանոց:
* Մանչ մշ. բրբ. տղա, երեխա:
Մաշալլա ա. կեցցե (գովեստի բացագանչություն):
Մաշակար/Մաշեկար մաշիկ կարող, սուլկար:
* Մաշենիկ ո. խարդախ, սրիկա:
Մաշուր ա. հայտնի, երևելի:
Մաջա դաստակ:
Մաջալ ա. միջոց, ժամանակ:
Մասալա ա. առած, ասացվածք, պատմություն:
Մասաբ/Մասսաբ ա. կրոն, դավանություն:
Մասիլ ա. բերք:
Մասլահաթ/Մասլահաթ 1. խորհուրդ:
Մասլահաթ հարցնել: 2. գրույց, խոսակցություն: **Հենց էս մասլահաթին էին:**

Մասխարա ա. խեղկատակ, ծաղրածու:
Մասխարություն խեղկատակություն,
ծաղրածություն:
Մասրաֆ ա. ծախք:
Մասունք նշխարներ, սրբերի կմախքի որևէ
փոքր մաս, որ պահվում է արծաթե տուփերի
մեջ:
-Մավա գնալ հավատալ մեկի վարկին,
վստահել:
Մավի կապույտ, բաց կապույտ:
-Մատանիքը փոխել պսակվել:
-Մատը միչումը գործին մասնակից:
Մատնահարել մատներով խառնել, շոշափել:
Մատտահ ա. հազվագյուտ, սքանչելի,
առասպելական:
Մատրոս նավաստի:
Մարաղ դարան: **Մարաղ մտնել:**
Մարաքյա ա. հանդես, ուրախություն:
Մարթաբա ա-տ. հախճապակե անոթ:
Մարիֆաթ ա. շնորհք, արվեստ,
հնարիմացություն:
Մարխոշ տ. թթվաջ:
Մարմանդ մեղմ, հանդարտ:
Մարմնավորական աշխարհական:
* Մարշալ հարսանիքի գլխավոր, թամադա:
Մարջ գրագ: **Մարջ գալ:**
Մարջան ա. բուստ:
Մարջան ա. տեղ, վայր, հայրենիք:
Մարթագարդել ամբողջությամբ ուտել խմել,
ամբողջը սպառել:
* Մգա մշ. բբբ. այժմ:
* Մեխրե վ. հոտաղ:
-Մեկ ջան միայնակ, մենակ:
-Մեկի բերնից խոսալ ուրիշի փոխարեն
խոսել:
Մեհտար տ. ձիապան:
Մեղրաբերան քաղցրախոս, շողոքորթ,
կեղծավոր:
Մեղրաճանճ մեղու:
-Մեղրի պարկ մեղքերով լի, հանցավոր:
Մելդան ա. 1. հրապարակ 2. ասպարեզ:
Մելիդ ա. դիակ:
Մելմուն տ. կապիկ:
Մենճ մեծ:
Մենճանալ մեծանալ:
-Մեծ թիքեն ականջը թողալ չարաչար
սպանել, կտոր կտոր անել:
Մեշա տ. 1. անտառ 2. փխբ. մեծ, անձայրածիր:
Մեչիդ ա. մզկիթ, մահմեդականների
աղոթատեղի:

Մեջլիս ա. հանդես, հավաքույթ:
Մեռլաջուր մեռելը լողացնելու ջուր:
Մեռատուն ննջեցյալի տունը:
Մետալ ո. մետաղ:
Մերան մակարդ: **Անմերան կաթ:**
-Մերը մեզ հասնել հոգնել, տանջվել:
Մերի անտառ: **Մերու արջ:**
-Մթնե մութ շատ մութ, մթին:
Մծծել խառնել, շփոթել:
Միամոր միածին, մինուճար:
Միլ գուլպի ճաղ:
Միլիոնչի հարուստ, միլիոնատեր:
Միլլեթ տ. ազգ, ցեղ:
Միկիտան ալ. գինեվաճառ:
Մինարա ա. մզկիթների մոտ աշտարակ, որի
վրա բարձրանում է մուեզինը և աղոթք
կարդում, ազան տալիս:
Մինթանա ալ. կանացի շրջագետ:
Մինուտ ո. վայրկյան:
-Միսը բերանը տալ սաստիկ ծեծել, տանջել:
-Միսը ծամել բամբասել:
-Միսն ատամի տակին շտապ, ճեպով:
Միսալ ոխակալությամբ լցվել: **Քենը սրտումը**
մխում կրլի:
Մկամ ալ. արդյոք, միթե:
Մհանա ալ. պատրվակ, առիթ:
Մհաղամ ա. մահմեդականների սուրբ ամիսը,
ծոմապահության ամիսը:
Մհասիլ ա. սուրհանդակ, ոստիկանական
ստորին պաշտոնյա:
Միլամ ա. սպեղանի:
Միքել կնքել:
Մդդաի 1. մահտեսի, Երուսաղեմ ուխտ
գնացած անձ: 2. ժամհար, ժամկոչ:
Մյուֆթի ա. մահմեդական կրոնապետ:
Մշրել 1. մանր փշրել, խժոել: 2. փխբ. ուտել:
* Մոբա մայր ոչխար, մաքի: **Մոբաներն իրենց**
գառներին տալիս, կովերն միշտ իրանց
ֆորթերին տալիս:
Մոդ ըլել մոտենալ:
Մոդք մոտ, կողմերը: **Նրանց մոդքը:**
Մոզի երկու տարեկան հորթ:
Մոթալ 1. փոստ, մորթի: 2. տիկ հանած կաշի,
որի մեջ յուղ, պանիր էին լցնում: 3. մեթալի մեջ
պահված շոռախառն պանիր:
Մոլլա ա. մահմեդական կրոնավոր:
Մոխրակոլոլ մոխրի մեջ կոլոլված:
Մոհբաթ ա. պատիվ, հյուրասիրություն,
հարգանք, մեծարանք:
Մոհրել տես ՝ Միքել:

-**Մով ածել** դյուրությամբ մոմով վախը բժշկել, կրծքի վրա դրած ամանով ջրի մեջ կաթեցնում են վառած մուր:

Մոնթ վանական դպրոցի աշակերտ: Մոնթի գլխին խփում:

Մոռ մանր, թթվաշ սև պտուղ:

Մով մետաքսյա նուրբ և խիտ գործվածք:

Մովրով վ. գավառապետ

Մոքիր մորաքույր: **Մոքիր չոքիր:**

Մոթկացնել ճոթկացնել, ծիծաղել:

Մսխալ տ. ծանրության չափ= (4,26 գր):

Մսկլու /Մսկլու թուրքական մի ցեղ:

Մսմահար ա. գամ, մեխ:

-**Մտիկ տալ** նայել, ուշք դարձնել:

-**Մտքի հետ ընկնել** անդադար մտածել:

-**Մտքի ծովն ընկնել** մտքերի մեջ խորասուզվել:

Մրթմրթալ քրթմնջալ, քթի տակ անորոշ խոսել:

Մրջիմ մրջյուն:

Մրբել 1. պղտորվել, փոթորկվել: 2. քունն աչքերը կոխել: **Մրբած տուն գալ:**

* **Մուգիկ ո.** նվագ, երաժշտություն:

Մուծդաչի պ. ավետաբեր:

Մուլք ա. կալվածք:

Մուխանաթ ա. նենգ:

Մուխանաթություն նենգություն, դավաճանություն, տմարդություն:

-**Մուխ տալ** փեթակի մեջ առանձին գործիքով ծուխ լցնել՝ մեղուներին այդտեղից հեռացնելու համար:

-**Մուկ դառնալ** խեղճանալ:

Մունաջառ բագրիք:

Մունհաջ ա. կարոտ, կարիքավոր, ակնկալու: **Նամարդին մուհաջ չըլել:**

Մունր պ. կնիք, դրոշմ:

Մունր փորոռ քանդակող, կնիք շինող:

-**Մուղաթ կենալ** 1. գգուշանալ 2. պահպանել:

Մուղարար ա. միալար, շարունակ, մշտապես:

Մունջ համր:

* **Մուշա** վ. ծառա, մշակ:

Մուշամբա ա. մոմագոծ կտավ, որ ծառայում է որպես վիրակապ:

Մուշտա ա. բռունցք:

Մուշտել բռունցքով խփել:

Մուշտեիդ ա. մահմեդական բարձր կրոնավոր:

Մուշտի տես՝ **Մուշտա:**

Մուտտառ պ. 1. կեղտոտ 2. պիղծ:

Մուտտառել պղծել, կեղտոտել:

Մուտուրման ա. մահմեդական, մուսուլման:

Մուրագ ա. իդ, փափագ, նվիրական նպատակ: **Մուրագին հասնել:**

Մուրաքալ ա. թանաք:

Մուրվաթ ա. մարդկայնություն, խիղճ:

Մուք մուգ, թունդ: **Մուք մավի:**

Մուֆթա ա. ձրի, անվարձ:

Յ

Յա ա. կամ: **Յա թե չե** կամ թե ոչ:

Յարանի պ. վայրենի:

Յարանի հայվան պ. վայրենի գագան:

* **Յարեղնիկ ո.** զրպարտիչ, ամբաստանիչ:

Յարու աղր. հալից ընկած, հասարակ:

Յադ ա. օտար, անծանոթ:

Յալ պ. բաշ:

Յալահ ա. յա Ալլահ (քաջալերական բացագանչություն):

Յալլի տալ պար գալ:

Յախա տ. օձիք:

Յախութ պ. հակինթ քարը:

* **Յադ տ.** յուղ:

Յադի տ. թշնամի, հոգեառ, ոչնչացնող:

Յադլու տ. բլիթ:

Յադշի տ. լավ: **Յադշի օլ լավ** եղիր:

Յադու թույն: **Օձի յադու:**

Յալլի շուրջպար, կլոր պար:

Յալլադ տ. արոտավայր լեռնային տեղերում:

Յադուգ ինչո՞ւ, ի՞նչ պատճառով:

Յադութ պ. հակինթ:

Յասար/Յասսար կովարար, կամակոր:

Յավա տ. վայրախոս:

Յավաշ տ. մեղմ, կամաց, հանդարտ:

Յավշան օշինդր:

Յար պ. սիրուհի, սիրած անձ:

Յարա տ. վերք:

Յարադան ո. արարիչ, ստեղծող:

Յարալու տ. վիրավոր:

-**Յարալու փարալու տ.** մի քանի տեղից վիրավորված, վերքերով պատած:

Յարադ տ. զենք, սպառազինություն: **Յարադ-Ասպարը** կապել:

Յարամագ տ. խորամանկ, ճարպիկ:

Յարափալու տես՝ **Յարալու փարալու:**

Յարուքյար տ. գորավիզ: **Յարուքյար ըլել** օգնական՝ գորավիզ ըլել:

Յափունջի տ. այծի մազից պատրաստած անթև վերարկու, այծենակած:

Յոլ տ. ճանապարհ:

-Յոլա գնալ մի կերպ կառավարել՝ ապրել:
Յոլա տանել գործը մի կերպ վարել,
կառավարել:
* Յոռնիկ ո. սրիկա, խաբեբա, ամբարիշտ:
Յորդան տ. վերմակ:
-Յորդան դռշակ տ. անկողին:
Յուխլայ փխբ. խմի՛ր, կխամե՛ս: Վողկա յուխլայ:

Ն

Նաբաթ պ. պաղ շաքար:
Նաբաթա ջլինի թե:
Նագուք նուրբ, քնքուշ:
Նալ ա. պայտ:
Նալել/Նալնել պայտել:
Նալաթ/Նալլաթ ա. անեծք, նգովք:
Նալչա պ. կռշկի կրունկներին խփելու երկաթ:
Նալչել կռշկի տակ նալչա խփել:
Նադարա ա. թմբուկ:
Նադդ ա. 1. առձեռն, պատրաստ: Նադդ փող: 2. կանխիկ:
Նադլ տ. հեքիաթ , պատմություն:
Նադրախանա պ. թմբուկ, դափ:
Նամ պ. խոնավ:
Նամագ ա. մահմեդականի աղոթք:
Նամարդ պ. ստոր, տմարդի: Նամարդի մուստաջ ջլինել:
Նամարդություն տմարդություն:
Նամություն խոնավություն:
Նայիբություն փոխանորդություն, տեղապահություն:
Նան / Նանա մայր, մայրիկ: Նանն ըմբրիտ մեռնի:
Նաշ ա. մեռելը գերեզմանատուն տանելու պատգարակ, դագաղ:
Նաշխա պ. գարդանկար:
Նաչադ պ. հիվանդ:
Նաչար պ. անվճար, անօգնական, անգոր, խեղճ:
Նասիբ տ. վիճակ, բախտ, ինչ որ վիճակված է մեկին:
Նասրանի ա. Նագովրեցի, քրիստոնյա: Հայ, թուրք, նասրանի նրա դուլն են:
Նավչի տ. նավաստի:
Նարգիզ պ. նարգիս:
Նարդիվան պ. սանդուղք:
Նաքյազ պ. ժլատ, կծծի:
Նաքյազություն ժլատություն, կծծիություն:
Նաֆաս տ. շունչ:
Նեո փխբ. չար, դաժան: Նեո օձ:
Նետ անեղ նետ աղեղ:

Նժդեհ պանդուխտ, տարաշխարհիկ:
Նիզամ ա, օրենք, կանոն, գորքի կանոնավոր շարք:
-Նի ըլել 1. հեծնել: Ձիանը նի ըլան: 2. բարձրանալ : Մինարեն նի ըլել:
Նիլնել տես՝ Նի ըլել:
-Նի մտնել ներս մտնել, սարդել:
Նհախ պ. 1. անարդար , անիրավ: Վայ հախին, վայ նհախին: 2. իգուր:
-Նհախ տեղը անմեղ տեղը, իգուր տեղը, անարդար կերպով:
Նհար պ. նախաճաշ: Նհար անել:
Նշանաճ ամուսին: Մտեփանի նշանաճը:
-Նշանց տալ ցույց տալ:
Նշխարք 1. բարակ օրհնած հաց, որ փոքրիկ կտորներով բաժանում են ժամավորներին պատարագը վերջացնելու ժամանակ: 2. հացի մանրուք:
Նոբաթ ա. հերթ, կարգ:
Նոթեր ճակատի վրայի կնճիռներ:
Նոթերը կիտել խոժոռվել, սրտնեղել:
Նոխտա ա. ձիու, էշի գլխանոց, սանձ առանց լկամի:
Նող ա. շաքարեղենի գնդիկներ:
Նոքյար/Նոքար պ. ծառա: Նոքար բեքար:
Նոնահատ նոնա նման գեղեցիկ, կարմիր: Նրա նոնահատ թշերը:
Նուբար պ. երախայրիք, տարվա առաջին պտուղը, հազվագյուտ պտուղ:
Նուղակի գտակ նողայական գտակ, բուխարական կարճ գլխարկ:
Նուսխա 1. պատճեն 2. կախարդանք: Նուսխա գտնել թղտերումը:

Շ

Շաբաշ երբ. պարողչեք, դրամական նվեր գումանաչուն: Շաբաշ տալ:
Շալ պ. բրդե գործվածք:
Շախա ա. կատակ: Շախա անել:
Շախաչի տ. ծաղրածու, կատակաբան:
-Շախկա անել մեջտեղից կիսել, ջարդել:
Շահգադե պ. արքայագն, շահի որդի:
Շահի պ. 1. պարսկական փոքր դրամ: 2. 5 կոպեկ ¼ աբասի:
Շահություն շահի իշխանություն:
-Շաղը տալ ցողել, աշնանը բույսերի ճյուղերի և տերևների խոնավանալը, որից և շատ հաճախ ցրտահարվում են: Վարդին շաղը տվել ա:
Շամադան պ. աշտանակ, մոմակալ:
Շամփրել շամփուրի պես ծակել:

-**Շանց տալ** նշանց տալ, ցույց տալ:
-**Շան օրի լինել** շատ վատ վիճակի մեջ լինել:
* **Շապկա** տ. գլխարկ:
Շառ պ. փորձանք, վտանգավոր կացություն:
Շառըշուռ ա. փորձանք ու չարիք:
Շարաք ա. օշարակ:
Շարքաք ա. օշարակ:
Շարք ճակատի, վզի ոսկու շարանը:
Շարքյասա ա-պ. պնակ, տոլու:
Շարարլամա տ. շաքարահաց, խմորեղենի տեսակ:
Շաֆաղաթ տ. շնորհ, թողություն:
* **Շելմա** ո. ստահակ, անզգամ:
Շենլիկ մարդաբնակ, բնակելի: **Շենլիկ անել:**
Շեք ոտքերի արանքը:
Շիլա կարմիր, կարմիր գույն:
Շիլափլավ շիլա ճաշ, բրնձով ջրալի քաշովի:
Շինել ո. զինվորական վերարկու, գարտ:
Շիշակ պ. 1. երկու տարեկան էգ գառ 2. նորատի, մատղաշ:
Շիշակացել բարձրահասակ և նուրբ դարձել:
Շիվան պ. լաց, կոծ: **Սուգ ու շիվան:**
Շիրա պ. քաղցու, խաղողից մզած քաղցր հյութը: **Շիրի կարաս:**
Շիրախանա պ. հնձան, ներքնատուն, որտեղ դրվում են զինու կարասները:
Շիրաչի տ. շիրա քաշող:
Շիրբախտ պ. շուշմայից՝ քնջութից հանած ձեթ:
* **Շլաղբառու գ.** ուղեկալ փայտ:
Շլթիկ ցայտել, ուժեղ դուրս գալ:
Շլինք վիզ:
-**Շլինքը տալ** 1. մորթել 2. թշվառության մեջ ձգել:
Շխպլիկ շեղբիկ, կոթն ընկած՝ անպետքացած դանակ:
Շկաֆ ո. պահարան:
Շկոլ ո. դպրոց:
Շհաղ ա. վկա:
-**Շհանց տալ** նշանց տալ, ցույց տալ:
Շհար ա. 1. քաղաք 2. հնումը Երևանի կենտրոնական մասը:
-**Շներոց գելերով անել** 1. ունեցածը օտարի ձեռքով վատնել 2. գազանների կերակուր դառնալ:
Շնթռել անրգ. պառկել քնել:
Շողք 1. երդկից կամ պատուհանից ներս ընկած արևի շող: 2. ստվեր:
Շորվա պ. ապուր:
* **Շչի** ո. կաղամբապուր:

* **Շպոր** ո. խթան, երկաթե բիզ:
Շվի/Շվու փայտից կամ եղեգից շինած փող՝ 7 ծակերով:
Շուլալ ա. ձեռնակարի տեսակ:
Շուլալել 1. շուլալակար տալ 2. վայրիվերո կարել:
Շուլալվել փաթաթվելով բարձրանալ:
-**Շունը տերը չճանաչել** իրար անցնել, իրար խառնվել:
Շուշա տ. 1. ապակի 2. շիշ: **Մեկ շուշա զինի:**
Շուշաչի տ. ապակեգործ:
Շուռ տես՝ Շառըշուռ:
Շփոթ խյուսի նման կերակուր:

Ո

Ողորմակոթ վայրի ջղոտ բանջար է, որ աղաջրում բռնված պահում են ձմեռվա համար:
Տես՝ Զոխ:
Ոռը ոռ անել ետ-ետ գնալ:
Ոռտեն աղեփոկ, համետի կամ թամբի հետևի փոկը, որ անց են կացնում գրաստի պոչի տակով:
Ոռք 1. վերջ, ծայր: **Ղոնշունի ոռքը կտրվեց:** 2. կոթը, հետևի մասը: **Թվանքի ոռքը:**
Ոսկեվարաղ ոսկեպատ, ողկեգոծ:
Ոսկեցնցուղ ոսկու պես փայլ տվող:
-**Ոտները ջուր անել խմել** շատ հարգել, պաշտել:
-**Ոտը գնալ** մտոր գնալ:
-**Ոտը խաղաղվել** երթնելը՝ անցուդարձը դադարել:
-**Ոտը վեր ունել** 1. ոտքը բարձրացնել 2. ջրաղացի աղացաքարը բարձրացնել ավելի արագ պտտվելու համար:
-**Ոտնամուտը շնորհավորել** առաջին գալուստը շնորհավորել:
-**Որդե որ** որտեղ որ:
Որդունք ճճիներ, մժեղներ:

Չ

Չաղր տ. վրան, տաղավար:
Չաթու պարան, թոկ:
Չաթուքյաստան կապը կտրած, թոկից փախած:
Չալ գույնզգույն, խատուտիկ:
Չալիչ գալ չարչարվել:
Չալմա տ. գլխի փաթաթան: **Կտավե չալմա** գլխին:
Չախմախ տ. հրահան, կայծքար:

Չախմուր 1. խաժական: **Չախմուր աչքեր:** 2. գեղեցիկ: **Չախմուր երես:**
Չախսե վախսե/Չախսեվախսե
մահամեղականների կրոնական թափորը և ծիսակատարությունը:
Չաղ ա. 1. գեր, պարարտ: 2. **փխբ.** հարուստ, ունևոր: 3. բարկ: **Կրակը չաղ անել:**
Չաղանայ 1. գիրանայ 2. **փխբ.** բորբոքվել, տաքանայ: **Քեֆները չաղացավ:**
Չաման տես ` Աման չաման:
Չայդան տ. թեյաման:
-Չայի թասի տակ թեյափսե:
Չայիք տ. մարգագետին, արոտ:
-Չայիք չիման մարգագետին, արոտավայր, կանաչավայր:
Չանա տ. կգակ, ճնուտ: **Անատամ չանեքը** իրար խփել:
-Չանա տալ զրուցել, սակարկել:
Չանաղ տ. պնակ, աման, խոր աման: Չանաղը դեմ անել:
Չանգ՝ ալ. մագիլ, ճիրան:
Չանգ՝ / Չանկ մառախուղ, մշուշ: **Չանգ ու դուման սար ու ձոր բռնեց:**
Չանգալ ալ. 1. պատառաքաղ, 2. կեռ, ճանկ:
Չանգել մագիլների մեջ առնել, ճանկել:
Չանգռել ճանկռել, ճանկով պատռել: Երեսը չանգռել
Չառլամիշ «չառ» կոչված անասնական ախտով բռնված, ոչ ու փուչ, անիծված:
Չարա/Չարե ալ. ճար, միջոց:
-Չարա անել ճար անել:
Չարագ ալ. չոր միրգ:
Չարասրգ տ. ճարահատ, ճարահատյալ:
-Չարը տանել ցավը տանել, մի ուրիշին պատահելիք չար պատահարները վրան վերցնել:
Չարի ալ. 1. ճախարակ: 2. անիվ: 3.բախտ:
Չարեք ալ. քառորդ:
Չարխալ տ. շնագայլ:
Չարմխել կշկռել, պինդ հանգույցներով կապկապել, կաշկանդել:
Չարչի տ. մանրավաճառ, թափառական մանրավաճառ:
Չարսավ ալ. ծածկոց, սավան ` որով կանայք ծածկվում էին:
Չարվադար ձիապան, ձի ջորի վարձով տվող և ուղեկցող:
Չարուի տ. տրեխ:
Չափար ալ. ցանկապատ:
-Չափմիշ անել ասպատակել:
-Չափ քցել սրարշավ քշել:

Չաք երկու ոտքերի միացման արանքը:
Շավարի չաքը:
Չաքմա երկարավիզ կոշիկ:
Չաքուջ մուրճ:
Չեշմակ ալ. ակնոց:
Չերքեզ կովկասյան լեռնցի ժողովուրդ:
Չիբուխ տ. ծխախոտ, ծխամորճ:
Չիման ալ. մարգ, մարգագետին, կանաչ սիգավետ վայր: **Տես ` Չայիք չիման:**
Չին 1.աստիճան 2. պատիվ:
Չինարի ալ. 1. բարձր ծառի տեսակ, կաղամախի 2. **փխբ.** բարձրահասակ:
Չինի ալ. հախճապակի, ճենապակի:
Չինեղեն չինե ամանեղեն, հախճապակեղեն:
-Չիփ չիփլախ/Չիփ չիլախ մորե մերկ, տկլոր:
Չիքիլա լաչակ:
Չլավ առանց յուղի բրնձե ջրալի քաշովի:
Չխչխապալ/Չղչղապալ չիչփալ, խիստ թրջվել:
Քրտնքում ջանա չխչխապում էր:
Չխչխապանել ջրի, ցեխի մեջ մտցնել հանելու ձայնը: **Տլոտ քոշերը ցեխի մեջ չխչխապանել:**
Չղրեխ տ. բամբակը կորգահան անելու գործիք:
Չոբանխարուկ արտույտ թռչունը:
Չոլ դաշտ, բաց տարածություն:
Չոլախ տ. կաղ:
Չոմախ ալ. մական, փայտ, ձող, մահակ:
Չոնթանալ կոնդանալ, անդամալույծ դառնալ:
Չոջուի տ. տղա երեխա:
Չոռոտ ցավոտ, հիվանդոտ, վատ: **Չոռոտ պտուղ:**
Չոփ ա. խոփ, ծեղ:
Չոփ դառնալ սաստիկ նիհարել:
Չվան պարան, թոկ:
-Չվանի դնել (խոսքը) կարևորություն տալ, հաշվի առնել:
Չրաղ ալ. 1. ճրագ 2. **փխբ.** ձեռնասուն, ժառանգորդ, աշակերտ:
Չրաղդան ալ. հրավառություն, ճրագահանդես:
Չութ արոր:
Չուլ տես ` Ջուլ: Չուլ ու փալաս:
Չուխա տ. 1. բրդե շալ, կտոր 2. մահուղե վերնազգեստ:
Չունքի ալ. որովհետև, քանի որ:
Չուչխել վ. սուջուխ:
-Չուռումիշ քլել տրորվել, այրվել փոթոթվել, տանջվել:

Պ

- * **Պալանկին** պատգարակ:
- * **Պալմ** լ. արքայաթզենի:
- Պակաս խոսք** ավելորդ գրույց:
- * **Պաղոդ հնդկ.** կրատուն:
- Պաճուճ** սոնապան:
- Պատրթ** պարսատիկ:
- * **Պաստոր** լ. բողոքական քահանա:
- Պատածակ** պատի ձեղք, խորշ:
- Պատկերակից** նույն պատկերն ունեցող մարդ:
- Պատկերահանություն** նկարչություն:
- Պատճառավոր** հղի կին:
- Պատրսել** պատրուս անել, պատվաստել:
- Պարկապզուկ/Պարկապկու** ուլի կամ գառան տիկ, որի մի պենձղից դուրդուկ դնելով նվագում են:
- Պելանալ** ցնորվել, գժվել:
- Պելացել** շլացել:
- Պելացրել** շլացրել, պլշել:
- Պեծ** կայծ: **Պեծին տալ, պեծին պեծին տալ** պայծառ շողշողալ:
- * **Պերուք գ.** կեղծ մագեր, կեղծ ծամ, պարիկ:
- Պիպ** առարկաների սուր ծայրը: **Տես** `Պալին կանգնել:
- Պիտանավորություն** հարկավորություն, պիտանի լինելը:
- * **Պիրամիդ հն.** բուրգ:
- * **Պիրոզ** կարկանդակ, գաթա:
- Պլդուխ տես** `Պլտուխ:
- Պլիկ** արծաթե կամ պղնձե բարակ մանր փող, որ իբրև գարդ կարում են երեխաների հագուստի վրա: **Մի պլիկ էլ չավին:**
- Պլշկել** փուլ գալ, քանդվել:
- Պլտան** փայտը միջից հանած դալար ճյուղի կեղև , որ դնում են պատվաստելիք ճյուղի վրա:
- Պլտանը ջուր էր ընկել:**
- Պլտուղ** թքով, ջրով ուռեցրած այտ, թուշ:
- * **Պյապաթ լոռ. բրբ. տես** ` **Բաբաթ:**
- Պոդսուղ ո.** դատ, դատարան, մեղադրանք:
- Պոթնոս ո.** մատուցարան, սինի:
- Պոլիցի գ.** ոստիկան:
- Պոլիցիա ֆ.** ոստիկանություն:
- Պոլիցմեստր գ.** ոստիկանապետ:
- Պոլկ ո.** գունդ, գորագունդ:
- Պոլյակ** լեհ:
- Պոլշիա** Լեհաստան:
- Պոկ գալ** 1. բաժանվել 2. փախչել:
- Պոպոզ** սրածայր: **Պոպոզ մորթե գդակ:**

- Պպին կանգնել** 1. առարկաների սուր ծայրինք եզրին կանգնել 2. **փխբ.** համառել, կամակորել:
- Պոճոկել** պոկոտել, արմատախիլ անել:
- Պրոկլատի ո.** անիծված, նգովված:
- Պոռո** շրթունք:
- Պոտեպրունկ** լեփ լեցուն, մինչև բերանը լցված:
- Պոունգ** 1. շրթունք: 2. եզր:
- Պոխտ** շուրջ: **Պոխտ գալ/տալ** շրջել, շուրջը պտտել:
- Պտղունց** 1. բուրբ, ցուցամատ և միջամատի իրար կցած միջոցը: 2. **փխբ.** փոքր քանակություն, քիչ: **Մի պտղունց գարի:**
- Պտուղ** աչքի բիբ: **Պտուղս խավարեցավ:**
- Պրծնել** 1. ազատել : **Որդին իր հորը պրծացրեց:**
- 2. վերջացնել: 3. դուրս կորզել: 4. շուր ու անփույթ հագցնել:
- Պուտ** կաթիլ: **Մի պուտ ջուր:**

Ջ

- Ջաբախանա պ.** վառողի պահեստ, զինանոց:
- Ջաղդահ ա.** մեծ, ահագին: **Ջաղդահ բաղ:**
- Ջաղուբազ պ.** վիուկ:
- Ջախրփուրթ անել** ջարդ ու փշուր անել:
- Ջախրփուրթ ըլել** ջախջախվել, փշրվել:
- Ջահրա պ.** ճախարակ:
- Ջամ պ.** գավաթ, թաս:
- Ջամաղ** ջրիմուռ:
- Ջամդաք** լեշ, դի, դիակ:
- Ջամդաքակեր** գիշակեր, լեշակեր:
- Ջամրհաթ/Ջամհաթ ա.** ժողովուրդ, բազմություն:
- Ջան պ.** 1. հոգի, կյանք: **Ջանը դուրս գալ:** 2. մարմին: **Ջանը սրտալ:** 3. հոգիս, սիրելիս:
- Ջանըմ սիրելիս:**
- Ջանավար պ.** գազան:
- Ջանգալ պ.** 1. ժանգառ, ժախո, անպետք խոտ: 2. քարքարոտ, ավագոտ վայր:
- Ջան գյուլում պ.** ջան ծաղիկ: Համբարձման տոնին ծաղկագովքի երգերը:
- Ջանը դող ընկնել** վախենալ, սարսափել:
- Ջանրհան ըլել** հալից ընկնել, տանջվել:
- Ջանին ջաֆա տալ** իրեն նեղություն տալ, իրեն ճնշել նեղել:
- Ջանից ընկնել** խիստ հոգնել, մաշվել, տանջվել:
- Ջաննաթ ա.** դրախտ, երանություն:
- Ջանով** մեծ, վիթխարի, մարմնեղ:

Ջանջալ վայրի թուփ, մացառ, ժանգալ: **Ծառ ու ջանջալ ամեն տեղ բռնած:**

Ջառմա ա. տուգանք:

-Ջառմեն քաշել վնասը կրել, նեղությունը կրել:

Ջավահիր տ. գոհար, ակնեղեն:

Ջավահրեղեն գոհարեղեն, թանկագին ակունք:

Ջաֆա ա. նեղություն, տանջանք:

Ջգրվել/Ջկրվել բարկանալ:

Ջգրու ի հեճուկս:

Ջեք/Ջիք ա. գրպան:

Ջեյրան տ. վիթ, այծյամ:

Ջերգ կարգ, շարք: **Ջերգ ընկնել:**

Ջիգյար պ. 1. թոք, փայծաղ 2. սիրտ:

Ծնողական գուրթ ջիգյարում ա:

Ջիգր ոխ, բարկություն, զայրույթ, վրեժ: **Ջիգրը հանել:**

Ջիդա մզրախ, տեգ, նիզակ: **Ջիդա բոյ:**

Ջիլ 1. ջիղ: **Ոտներին ջլերը վաղուց են փետացել:** 2. պինդ, կոշտ, անձամեղի, ջղոտ: **Ջիլ միս:**

Ջիլավ սանձ:

Ջինգյանա 1. գնչու 2. աղմկարար:

Ջինգյանություն խիստ աղմուկ աղաղակ:

Ջինս ա. ցեղ, տոհմ:

Ջիվան պ. երիտասարդ, մատաղահասակ:

Ջիրիդ ա. մականախաղ:

Ջիլգ առավել ևս:

Ջխտակ երկվորյակ:

Ջխտվել գույգ դառնալ:

Ջհան պ. աշխարհ: **Տես ` Գյուլ ջհան:**

Ջհանդամ ա. գեհեն, դժոխք:

Ջնջմա տ. ճահիճ:

Ջնգրել դգդգել: **Ջնգրախ շորեր** զգգգված, ծվեն ծվեն եղած հագուստ:

Ջվալ պ. բրդե թելով գործած մեծ պարկ:

Ջրատար խեղճ, ողորմելի:

Ջուլ ա. փոքրիկ կապերտ: **Ջուլ ու փալաս:**

Ջուխտ գույգ:

Ջուհար ա. 1. փայլ, ցուր: 2. շնորհք, ձիրք:

Ջուղար ա. պատասխան:

Ջուռա աղբ. տեսակ:

-Ջուրը ջրամանից հանել հազիվ հազ ապրել:

-Ջուր ջրել ջուր հանել հազիվ հազ ապրել:

-Ջուր տու քշի անել շտապել, թեթևակի անցնել:

Ջուքամ պ. վնաս:

Ռ

Ռադ անել հեռացնել, մի կողմ տանել: **Գլխից ուղ անել:**

-Ռադ ըլել հեռանալ, կորչել գնալ:

Ռագի ա. համաձայն, գոհ:

Ռախտ պ. ասպազեն, ձիաշարք:

Ռահաթ ա. 1. հանգիստ, խաղաղ: **Տեղներս ուսաթ ա:** 2. հպատակ: **Ռսի ուսաթ դառան:**

Ռահաթություն 1. հպատակություն, 2. գյուղացիություն:

Ռահմ ա. գութ, ողորմություն:

-Ռահմ անել ողորմալ, գթալ:

-Ռայի գալ ա. անձնատուր լինել, հպատակություն խոստանալ:

Ռանգ պ. գույն:

-Ռանգ մոանգը քցել գունատվել:

Ռանգ ունգ պ. գույնզգույն:

Ռաշդություն քաջություն, կտրճություն:

Ռաշիդ ա. քաջ, կտրիճ:

Ռաչպար պ. հողագործ, մշակ:

Ռաչպարություն հողագործություն, երկրագործություն:

Ռաջա հնդկական ազնվական, իշխան, զորական:

Ռաստ բերել պատահեցնել, հանդիպեցնել:

-Ռաստ գալ պ. պատահել, հանդիպել:

Ռաֆթ պատկերի երկարությամբ երկար պատրիան: **Մեր տան ռաֆթումը չղնեմ:**

Ռեխ 1. երախ, գազանի դունչ: 2. բերան:

* Ռեկրուտ ո. նորակոչիկ:

Ռես ա. տանուտեր:

Ռզդ ա. Ապրուստ, օրասնունդ: **Աստված նրանց ոզըը հասցնում ա:**

Ռհաթ ա. գյուղական հասարակություն: **Տես ` Ռահաթ:**

Ռումթի վ. գոմշատիկ, գոմշի ` եզան կաշվից պատրաստած տիկ:

Ռուշվաթ ա. կաշառ:

Ռուսլի տ. ռուսական:

Ռուսվա պ. խայտառակ, անվանարկված:

Ռուքար տ. հույս, ապավեն:

Մ

Մարահի ա. առավոտյան:

- Մարեկյան ոչխար աստվածային պարզև, Մարեկյան ոչխարը, ըստ աստվածաշնչի,

Աստված տվեց Աբրահամին Իսահակի փոխարեն գոհելու համար:

Մարր ա. համբերություն:

-Մարր անել համբերել:

Մաղաղ ա. ողորմություն, շնորհ: **Քո արև սաղաղին:**

Մադա պ. զուտ, անխառն, մաքուր:
Մադայել սատանա: **Մադայելյան փող:**
Մադաֆ ա. սատափ:
Մազ պ. սազ, ջութակաձև նվագարան:
Մազանդար պ. նվագածու, երաժիշտ:
Մազ գալ հարմարվել: **Խոսքը սազ եկավ:**
Մածեն ո. երեք արշին, երեք գազ
(երկարության չափ):
Մալա ա. տափակ կողով:
Մալաթ տ. աղցան:
Մալամ ա. ողջույն:
Մալամաթ ա. Ողջ: **Մաղ սալամաթ** ողջ առողջ:
Մալթ տ. 1. միայն, լոկ 2. իսպառ:
Մալֆետ. սալֆեթկա, անձեռոցիկ:
Մախատ ա. հաշմանդամ, խեղանդամ:
Մախտ ա. ուժասպառ, վշտացած:
Մախատվել խեղվել, հաշմանդամ դառնալ:
Մահաթքիմի տ. ժամաչափ:
Մադ տ. 1. ողջ 2. բոլոր : **Մադին սպանել:** 3.
Ամբողջ: **Մաղ իրանը:**
Մադանայ առողջանալ:
Մադացնել 1. առողջացնել 2. ծախսել:
Մադ սադ տ. ողջ ողջ, կենդանի:
Մադրի տ. 1. ձիու գավակ: **Հենց գիտես քոստ**
ձիու սադրի ըլի: 2. ձիու գավակի կաշուց
պատրաստած կաշի, կանաչ կամ կապտագույն
անհարթ երեսով: Մադրի մաշիկ:
Մամուր պ. սամույրի մորթուց պատրաստած:
Մամուր քուրք:
-**Մայմիշ անել** տ. համարել, բանի տեղ դնել:
Մայմիշ չանել արհամարհել, բանի տեղ չդնել:
Մանգակ տաքացրած մանր գետաքարերի վրա
թխած հաստ լավաշ հաց:
Մանգար 1. պատնեշ, պատվար: 2. պաշարում:
Մանդուղ ա. արկղ:
Մանիաթ ա. գործ, արհեստ:
Մանյաթջար տ. արհեստավոր:
Մանջախ տ. նահանգ, գավառ:
Մաչմա տ. կապարե գնդիկներ՝ հրացանի:
Մաս տ. ձայն , հնչյուն:
Մասանահարվել սարսափել, ահաբեկվել:
-**Մասանմիշ ըլի** ցնցվել, սթափվել:
Մավահի պ. բացի, գատ:
Մատանաքամի/Մատանի քամի
պտուտահողմ, թաթառ:
-**Մատանի ականջը խուլ** սատանեն չլսի:
-**Մատանի ետի ոտ** շատ ճարպիկ, աչքաբաց:
Մատակել մեռնել՝ գործ է ածվում
անասունների համար:
Մարա պ. պալատ:

Մարասկյար պ. գորք, գորապետ:
Մարաքիթ հրվանդան:
Մարդ տ. խիստ: **Հավեն էլ էնպես սարդ չեր:**
Մարդար պ. փոխարքա. մեծ իշխան,
գորապետ:
Մարդափ տ. մառան, սառնարան: **Ծառային**
մի գիշեր սարդափն ուղարկեցին, որ կաթը
բերի:
Մարի թվանք հրացանի տեսակ:
Մարհեսար պ. գլխահաշիվ:
Մարնրդուս սարնիվեր, սարի բարձրությամբ
ուղղահայաց կանգնած:
Մարսաղ տ. թեթևամիտ, ցնորամիտ:
Մարսարի պ. ապուշ:
Մարվազ պ. պարսից հետևակ զինվոր:
Մարվել սովորել:
Մարքար պ. կառավարիչ, վերակացու:
Մափոր խեցեղեն աման, կուժ:
Մաքի տ. դիցուք, իբր, ասենք: **Մաքի թե** ասենք
թե, իբր թե:
Մաքու տ. 1. նստարան: 2. գումի նստատեղի:
Մել սալ:
Մելաչի/Մելապան սալապան:
Մելավ ա. հեղեղ:
Մեղանտախտակ ցած բոլորակ սեղան, որի
վրա գրտնակով բացում են խմորի գունդը:
Մելիդ ա. մահմեդական հոգևոր պետ:
Մելիզ ա. հոտի առաջնորդ այծը:
Մելր ա. զբոսանք:
Մելր անել 1. զբոսնել 2. սիրաբանել:
Մերմորենք գանազան սերմեր:
- **Մեր քցել** սիրահարվել:
Մևազուխ վարդապետ, աբեղա:
Մևակորոլ 1. սևի մեջ փաթաթված, սգո շորեր
հագած: 2. խիստ մութ: **Մևակորոլ ամսյ:**
Մև քար 1. մահմեդականների նամազի
ժամանակ գործ ածած այն փոքրիկ քարը՝
տափակ ու սև, որ դրվում է աչքի առաջ և
հիշեցնում է Քաաբու սև քարը: 2. **փխբ.** վանք,
եկեղեցի:
Մզլթալ տ. կսկծալ, մրմնջալ, մրմռալ,
մորմոքվել:
Մըխ տ. խիտ:
Մըռ ա. գաղտնիք:
Միլա/Միլլա տ. ապտակ:
Միմինդր եզիպտացորեն:
Միզա տես՝ **Միքա:**
Մին պուն:
Մինի պ. մեծ ափսե, սկուտեղ:
Միպա հնդիկ զինվոր:

-**Միրտը առնել** սփռվել, վշտացածին մխիթարել:
 -**Միրտը արին կաթալ** մղկտալ, սաստիկ վշտանալ:
 -**Միրտը գնալ** ուշաթափվել:
 -**Միրտը հետ բերել** վշտահար սիրտը սփռվել:
 -**Միրտը փորումը ծիծաղել** սաստիկ ուրախանալ, հրճվել:
Միքա ա. 1. դրամի դրոշմաքանակ 2. դրամ:
Մլլացնել տոսափել: **Քամին ծառերի տերևները սլլացնում էր:**
Մկի՛՝ ամեննին, բոլորովին: **Մկի լաված չի:**
Մկի՞ սկիհ:
Մկում անել պատարագ անել:
Մհար ա. իշխան, տեր:
Մհար դռան ա. բախտավոր: **Մհար դռան, իշի փալան:**
Մհաթ ա. 1. ժամ: 2. ժամացույց : 3. պտկ. վայրկյան: **Էն սհաթը փխլվում ա:**
Մղալել շոյել, փաղաքշել:
Մմբուլ պ. դեղնասպիտակ գարնանային ծաղիկ:
Մնգսնգալ վատ ձիու կամ էշի վեր վեր ցատկել, քելքի տեսակ:
Մնդվակալ սնդուն կալելու շոր:
Մնդուկ ա. արկղ, պահարան:
Մնրդուս սյունն ի վեր կանգնած:
Մնրոտ տ. սահման:
Մոխախ ա. նեղ փողոց, փակուղի:
Մոմի բոքոն հացի տեսակ:
Մոյ ա. ցեղ, սերունդ, տոհմ:
Մոպո բիրտ, կոպիտ:
Մոպոություն կոպտություն, բիրտություն:
Մտակ իստակ, մաքուր:
Մտակել մաքրել:
Մտաքանանոց մի բաժակ տարողությամբ:
*Մտերլետ ո. Չուքա (ձկան տեսակ):
Մտոլ ո. սեղան:
Մտորոժ ո. պահապան, սպասավոր:
Մրա ա. հերթ:
 -**Մրախորով անել** կոտորել, ջարդել:
Մրմա տ. ոսկեթելով ասեղնագործած:
Գյուլաբաթնով կամ սրմա արած:
 Մրագալ ձիու քելքի ժամանակ հանած ձայնը:
Մրտամնա դժգոհ, սիրտը կոտրած:
Մուրահ տ. մենակ, ինքն ու իր գլուխը:
Մուղրասք արհեստավորներ:
Մուխտա տ. ուսանող, աշակերտ, դպիր:

Մուկի վ. Անասունների ողնաշարի երկու կողմի փափուկ երկար միսը, որ սովորաբար խորոված են անում:
*Մունդուկ տես՝ Մնդուկ:
Մուչ տ. հանցանք, մեղք:
Մուչլու տ. մեղապարտ:
Մուրաթ ա. պատկեր, կերպարանք:
 -**Մուրանի բոյ պ.** բարձրուղեշ, գեղեցիկ հասակ:
Մուր քաշել սուր բարձրացնել:
 Մուրու տ. հոտ: Ոչխարի սուրու:
Մուրութմիշ ըլել տ. սողալ, գետնի երեսով չոքեչոք կամ փոքսող տալով գնալ:
Մուփրա տ. 1. Սփռոց. 2. Ճաշի սեղան:
Մֆթա ա. 1. նախ և առաջ, ամենից առաջ: 2. առաջին: **Մֆթա էկողը:**

Վ

Վադա ա. պայմանաժամ:
Վազ որթ:
Վազիր ա. նախարար:
Վաթան ա. հայրենիք, ծննդավայր:
Վալի տ. նահանգապետ:
Վալիաթ ա. երկիր, գավառ:
*Վալլահ/Վալլախա մշ. բրբ. աստված վկա:
Վախլուկ վախկոտ, երկչոտ:
Վախտ ժամանակ, միջոց:
 -**Վաղի մասալա** հին առած, հին խոսք:
 -**Վայ տալ գլխին** ուժեղ սգալ, ողբալ:
Վավա մնկ. վերք:
Վարադ ա. շատ նուրբ ոսկյա թերթ, որով պատում են առարկաները, հայելիի հետևը քսած նյութը: **Զառ վարադ:**
 -**Վարավորդ անել** 1. դիտել, խորագնին աչքերով նայել:
Վարավորդով 1. նայելով, ըստ երևույթին. 2. շրջահայաց:
 -**Վարդի պես պահել** լավ պահել, լավ խնամել:
Վարթարաֆ ա. մի կողմ, սպառոտսպուռ վերջացրած: Վարդարաֆ անել:
Վելադ ա. ծանոթ, տեղյակ: Ճամփի վելադ:
Վելադություն ճանապարհի ծանոթություն՝ տեղյակություն:
Վեջ փույթ, հոգ: **Ինչ վեջդ ա:**
 -**Վեր ածել** թափել:
 -**Վեր անել** 1. վայր թափել, թոթափել 2. ածիլել, սափրել:
Վեր ըլել 1. բարձրանալ 2. հնչել:
 -**Վեր հատել** խփել, ծեծել: Գլխին վեր հատում:

-**Վեր քաղել** հավաքել: **Հացը վեր քաղածին պես:**
Վերնատուն տան վերին սենյակը, վերնահարկ:
-Վերին թելն ընկնել խիստ հյուծվել, մերձամահ լինել:
Վերստ ու մոտ 1 կիլոմետր երկարության չափ:
-Վերու հավ վայրի հավ , խոխոբ:
Վեքսիլ մուրհակ:
Վզաքոք վզի հետևի մասը, ծոծրակ:
Վլվլալ լաց լինելով մի բան ուզել:
Վողկա ո. օղի
Վոկել խանձել, այրել: Վիզը կրակեց ու վոկեց առաջ:
Վոշնել շառագունել, կարմրատակել:
Երեսները վոշնել, վարդ էր դառել:
Վովոալ վառվել, փայլվել:
-Վորզի տալ աննպատակ թրև գալ:
Վրթվրթալ 1. լացի ձայներ հանել 2. դողդողալ:
Ցրտից դողում էր, վրթվրթում:

S

Տազ անել սուս մնալ, լռել:
Տալացուկ տալիք, պարտք:
Տալդա տ. ալիք:
Տակը վեր անել տես՝ տակ ու գլուխ անել:
Տակնըհանց տակից, խորքից, գաղտնի:
Տակնըհանց նայել աչքի տակով նայել:
-Տակովն անել յուր տակն առնել, յուրացնել:
-Տակ ու գլուխ անել խառնել, տակն ու վրա անել:
-Տաղըթմիշ անել տ. ցրվել, ցաք ու ցրիվ անել:
Տամար տ. երակ:
*Տամբուր մայրր գ. Ավագ թմբկահար
Տանդրոչ տնատիրոջ:
Տանստանու առտնին կերպով, ընտանեբար:
*Տանց գ. պար:
Տաշտաքերանք 1. տաշտի պատերից կպած խմորից թխած փոքրիկ հաց. 2. փխր. ծնողների վերջին գավակը, կրտսեր:
Տարադաջ տ. կախադան:
Տարթ բասմից աղյուսաձև կտրած աթար:
Տարտարոս հն. դժոխք:
Տափ գետին, հող:
Տափ կենալ թաքնվել:
Տաքար կրով ծեփած թոնրանման հոր, որի մեջ թափում են շվլած խախողի հյութը՝ քաղցուն:
Տեղաթուղթ քարտեզ:

Տեղեր անկողին: **Մտան տեղըները:**
Տեղըհան տես՝ Տըրհան:
-Տեղըհան ըլել տեղից դուրս գալ:
-Տեղվետեղ կրակ դառնալ կրակ կըտրել:
-Տես ու ճանաչ ճանաթ:
Տեր ողորմյա/Տերողորմյա մեղեսիկ, համրիչ:
Տեր ողորմյա քաշել:
Տիլ ջրալի ցեխ, տիղմ: **Տլոտ քոշերը:**
Տեփուր պ. փայտե կլոր մատուցարան:
Տծծալ ականջի ձայն հանել. **Անկանջներս սծծում ա:**
Տկճոր փոքր տիկ:
Տղամարդություն 1. մարդություն 2. քաջություն, կորովություն:
Տղիս տղա ապրես, կեցցես, քաջալերական բացազանչություն:
Տմբացնել 1. գլուխը շարժել 2. դափին զարկել:
Տմբտմբալ տատանվել, շարժվել:
Տմսկվել խիստ թրջվել:
Տնագ ա. ծաղր: **Տնագ անել** մեկի ձևերը՝ շարժումները անել:
Տնաքանդ տունը ավերված, ընտանեկան՝ մտերմական հանդիմանություն: **Տո տնաքանդի աղջիկ:**
Տնրհան տանուտեղից հանված: **Տնրհան անել:**
Տնկի նորատունկ ծառ:
Տոբբակ պարկ, քսակ:
Տոլ հասակակից, թայդաշ:
Տոլաք պ. պահարան:
Տոլու տ. թաս, գինու գավաթ:
Տոլուչի տ. մատովակ , գինու թաս տվող:
Տոնլուդ տ. աշխատավարձ:
Տոտեր 1. գլխաշորի մի մաս , տուտ. 2. շավարի կամ վարտիքի ներքին մասերը, որ ծածկում են սրունքները:
Տոփ ասր. գերաններից կազմված լաստ:
Տոփի վրա խաղանք ,որ գետի դրաղին կապած էր:
Տպոու գոմեշ քշելու ձայն:
Տոհաչություն վայրահաչություն:
*Տրաքտիր ո. գինետուն, պանդոկ:
*Տրաքտիրշիկ ո. պանդոկապետ, գինետնատեր:
Տրետ ո. երրորդամաս: **Երկու տրետը ավել ա:**
Տոնգալ գոմշի հանած ձայնը , տոլնգալ:
Տրտինգ տոճիկ. անասունների ուրախությունից վազվզել, ցատկոտելը (երբեմն նաև մարդու): **Տրտինգ անել:**
Տրուբկա ո. ծխամորձ:
Տուզ տես՝ դուզ:

Տուլաշ ագռավից քիչ փոքր սևափետուր թռչուն:

Տուման տես` Դուման:

-**Տունը սրբել** կողոպտել, ունեցածը ամբողջությամբ թալանել:

Տուտ ծայր: **Մասըլի տուտը Մտամբոլ ա հասել:**

Տուտուցացել թեթևալիկ դարձել, թեթևամտացել:

Ը

Ըիզնաժամ երեկոյան ժամերգություն:

Ըիզնահաց ընթրիք:

Ըիզուն երեկո:

Ըեչ ո. ճառ:

Յ

Յախ վառելիափայտ:

Յախատուն փայտանոց:

Յան տարթի և աթարթի մանրուք:

Յեթ մեզ: **Յեթ քցել** շան միզելը

Յելթուկ բերնից- քթից դուրս թռած թքի, լորձոնքի ցայտեր:

* **Յենգուր ո.** գրաքննիչ

- **Յից ըլել** ցցվել, տնկվել

* **Յիցնաթելա վ.** լուսաճճի:

- **Յից ցից** ցցված, ցից տնկված:

Յոփ ցոփ շտապ ու հավաք, կուփկուփ:

* **Յոցխալ վ.** կենդանի: Յոցխալ խաշած ձուկը:

ՈԻ

Ուզբաշի կառավարիչ:

Ուզվոր մուրացկան:

Ուլախ ավանակ, բեռնակիր, անասուն:

Ուղուր տ. բարի` հաջողություն բերող բախտ, հաջողություն: **Ջանս ձեր ուղուրին եմ դրել:**

Ումբո կյանք:

Ումուդ պ. հույս, մխիթարանք:

* **Ունդրաֆիցեր ո.** տասնապետ:

* **Ունիվերսիտետ լ.** համալսարան:

Ունք հոնք: **Ունքերը կիտել** խոժոռվել:

Ուշունց հիշոցք, հայհոյանք:

Ուսաբերան ուսի ներքևի մասը, որտեղից թներն են սկսվում:

Ուստա պ. վարպետ:

Ուստաքյար պ. վարպետ, արվեստագետ, հմուտ:

Ուսուլով ա. կամացուկ, զգուշությամբ, հուշիկ:

Փ

Փաղիշահ պ. արքա, թագավոր:

Փաժ ֆ. մանկլավիկ:

Փալան տ. համետ:

Փահ պա` հ: **Փահ հերս գալիս ա:**

Փահլևան պ. ըմբիշ, գոտեմարտիկ:

Փայ տ. մաս, բաժին:

Փանջա պ. ձեռք, ձեռքի բացած հինգ մատը:

Ալու փանջեն նրանց սասանեցնում էր:

Փանջարա տ. պատուհան, լուսամուտ:

Փաշա տաճկական իշխան, բարձր ազնվական:

Փաշա պ. սրունք, ոլոք:

Փառ բարակ թաղանթ: Աչքների փառը վեր ընկավ:

Փառակալել փառով պատել: Աչքները փառակալել:

Փառչա տ. կտոր, փառչա փառչա անել:

-**Փառչալամիշ անել տ.** կտրատել, կտոր կտոր անել:

Փասա փուսա, փասափուսա ամեն ինչ, ունեցած- չունեցածը: **Փասա փուսեն հավաքել:**

Փարա պ. դրամական ամենափոքր միավորը:

Մեկ փարի բան բագարիցը չէր գալիս: 2.

Մասնիկ, պատառ: **Փարա փարա անել:**

Փարդա պ. վարագույր:

Փարի հնդկական թշվառների դաս:

- **Փարվան ըլել** գուրգուրանքով շուռ գալ, մատաղ լինել: Գլխովդ փարվան ըլիմ, Աղասի:

Փափ պապ, հոգևոր պապը: Փափին էլ չմոռացան:

Փափախ տ. մորթուց պատրաստված գլխարկ:

Փեղանալ փայտանալ:

- **Փեղումիս անել** փայտով խիստ ծեծել, գանել, ջարդուխուրդ անել:

Փեղամբար պ. առաքյալ, պատգամաբեր, մարգարե:

Փելին աղբ. գոմաղբ, անասնաղբ:

Փելվանդ պ. պատվաստ:

Փեշ պ. քղանցք : **Փեշերը վեր քաշել** շտապել շարժվելու:

Փեշակ պ. արհեստ

Փեշաքյար արհեստավոր

- **Փեշերքը վեր քաշել** փխբ. Մի բանից հրաժարվել, հեռանալ, մի կողմ կանգնել:

Փեշկիր պ. երեսաբիշ, անձեռոցիկ:

Փեշդամաթ պ. փոքրավոր:

* **Փեշդամաթքյար տես Փեշդամաթ**

Փեշքաշ պ. ընծա, պարզև, նվեր:

Փեչ ո. վառարան:

***Փերուացի** Փերու բնակիչ:

Փհադա պ. հետիոտն, հետևակ:
Փհանդազ պ. ոտի տակ ձգված գորգ:
Փհանդազ ըլել որևէ բան մեկի ոտքերի տակ ձգել:
Փիլաքան սանդուղք:
Փինաչի պ-տ. հնակարկատ, հին կոշիկներ կարկատողը:
Փիշ 1. կատու. 2. կատվին հեռացնելու ձայն:
Կատվին փիշ ասել:
Փիչակ տես Փչակ:
Փիս տ. վատ, կեղտոտ: **Էդ փիս հոգիդ սատանեքանցը կտամ:**
Փիր պ. գլխավոր, սրբության պաշտպան, հովանավոր: **Փիրն իրան խռով:**
Փնովել վատաբանել, պարսավել:
Փշաքաղվել/Փշաքաղ ըլել քստմնել, երկյուղից կամ ցրտից սարսռել, մարմինը ծակծկոտել:
Փշավ վրացական մի ցեղ:
Փշտել մարմնի վրա փոքրիկ ուռուցք դուրս գալ, բշտել: **Մի քիչ փշտել ա:**
Փշտով ստրճանակ, հին ձևի միհարվածյան ստրճանակ:
Փոթ ծալ: **Փոթ ընկած:**
Փոթոթել այրել, խորովել, տոչորել:
Փոթոթվել այրվել, տոչորվել:
-Փոխանը կատու ընկնել սաստիկ վախենալ:
-Փոխնորդ փոփոխակի հագնելու զգեստ:
-Փոխ տալ փոխարինաբար տալ:
Փողակեր փխբ. դրամասեր, փողասեր:
Փողատեր շատ փող ունեցող:
Փոշթ/Փոշտ ո. 1. փոստ, փոստատար, կառք 2. փոստատուն:
Փոշման պ. զղջացած:
Փոշմանել զղջալ:
Փոշմանություն զղջում, սպաշավություն:
-Փոռը փոշման սաստիկ զղջացած:
Փոսթ պ. մորթի:
-Փորը վեց վեց անել խիստ քաղցած լինել:
-Փորը դադրեղատ անել ուտելու մեծ պահանջ զգալ:
Փորթուզալ տ. նարինջ:
Փորի եսիր միայն ուտելու մասին մտածող:
Փորի եսիր մարդ ա:
Փոքրավոր ծառա, սպասավոր:
Փչակ ծառի բնի մեջ առաջացած խոռոչ:
Փչել փթթել, ծաղկել:
Փոնչի հացթուխ:
Փոսանդ ա. Առիթ, պատեհություն:
Փսամարդ վատամարդ:

* Փրեքրասն ո. գեղեցիկ:
Փրթել բրդել, մանր կտրատել:
Փրփնջալ զվարճանալ:
Փուլթ պ. արատ:
Փուլթա 1. գոգնոց? 2. շտապիր?: **Դուս գնացողի համար փուլթա ձեն տալիս:**
-Փուշը կոտրվել եղանակը փոխվել, տաքանալ:
Փուչիկ 1. փամփուշտ 2. հավի խածի:
-Փուչիկ դառնալ ուռել:

Ք

Քաթա գաթա:
Քաթիրա վ. կանացի վերնագգեստ, մինթանա:
Քալփաթին տես Քյալփաթին:
Քած/Քած էգ անասուն:
Քահրրբար պ. սաթ:
Քաղալագ փոքր կողով, ուռի ոստերից գործած կրոց:
-Քամակ քամակի տալ իրար գորավիզ լինել, մեջք մեջքի տալ:
Քամար պ. գոտի: **Ոսկի քամար:**
* Քամերդեր գ. ցարական Ռուսաստանում պալատական տիտղոս: **Չորս քամերդեր իրենց փածերովը՝ միշտ նրան ծառայելին:**
-Քամի անել / Քամի տալ փչել, սուտ բաներով պարծենալ, դատարկաբանել:
* Քամնա անուշահոտ ծառի տեսակ:
-Քամուն տալ փխբ. միտ բերել, զրուցել: **Ինչ անց էր կացել, քամուն տվին:**
- Քանդ ու քար անել ավերել:
Քանց քան, ավելի քան:
Քանքան պ. ստորերկրյա առու, ջրմուղ:
- Քաշ ըլել կախվել:
Քաշկ քաջք, չարք, սատանաներ:
Քաշվել պատկառել, ամոթ զգալ: **Հորիցը քաշվում էր:**
Քաչալ գլուխը վերքոտ, հերթափության հիվանդություն ունեցող. 2. ճաղատ
Քաչք սատանաներ, դներ:
Քառ պ. խուլ:
Քառանալ խլանալ:
Քառանկաջ անուշադիր, անսացող, անհնազանդ:
Քավթառ պ. 1. բորենի, մարդակեր գազան 2. անրգ. պառավ:
Քավթառքոսի տես Քավթառ1:
Քարգահ պ. 1. ձեռագործություն 2. ասեղնագործության սեղան:

Քարգահարուր պ. ասեղնագործ:
Քարգահարուր օշմաղ:
-Քարեքար ընկնել թափառել:
Քարողաչի քարոզիչ:
-Քարովը քսել փշացնել:
Քարվան պ. կարավան: Քարվան կտրող կտրիճ:
Քարվանքաշի տ. կարավանապետ:
Քար ու քոլ քար ու խոտ, աղբ: **Քար ու քոլ** ընկնել:
Քարփինջ տ. աղյուս:
Քարքաշան գերեզմանաքար դնող:
-Քարքաշան անել քարերի վրայով քաշ տալ:
Քացախել թթվել:
*Քացի ցեղապետ:
Քափ պ. եռացող հեղուկի փրփուր:
Քափկիր պ. քափը քաշելու ծակոտիներով շերտի:
-Քափ ու քրտինք խիստ ուժեղ քրտինք:
Քաքուլ խոպոպ:
Քեղխուղա պ. գյուղի իշխանավոր, ազդեցիկ հեղինակավոր մարդ:
Քեջավ պ. պաղգարակ, ծածկոցավոր սայլ:
-Քեֆն արամիշ անել քեֆ անել, քեֆ անցկացնել, հանգիստ ուրախությամբ ապրել:
-Քթի մագ փխր. շատ բծախնդիր, ձանձրացնող, ամեն բանից դժգոհ: **Քթի մագ** մարդ:
-Քթի տակին խոսալ քրթմնջալ:
Քթնել գտնել:
-Քիթ քթի տալ մտերմանալ, մոտիկանալ:
Քիմի տ. չափ: **Կես սեաթ քիմի մնացին** փետացած:
Քիսա պ. քսակ:
Քիսաչի տ. քիսա անող, բաղնիքում լողացնող:
Քիր քույր:
Քիքիր քույրիկ: Շողան քիքիր:
Քլուր ո. ակուրբ
Քլքլալ ջրի մեղմ խոխոջելը:
Քձձվել զզզվել, ծվեն ծվեն լինել:
Քյաբ ա. Մեքքայի տաճարը, որտեղ պահվում է մահմեդականների երկրպագության առարկան՝ սև քարը: **Քյաբ ու դուռանով օրթում** ուտել:
Քյաբաբ պ. խորոված:
Քյալավա ավերակ:
Քյալբալա տ. Արաբիայի Քյալբալա քաղաքը Հուսեյնի գերեզմանին ուխտ գնացած մահմեդական:
Քյալլա պ. գանգ: Քյալլեն ծակել. 2. Գլուխ:
-Քյալլամաղ տալ գլուխկոնձի տալ:

Քյալլափաշա պ. ոտ ու գլուխ:
Քյալլեի ամենաբարձր, զիլ: Քյալլեի ձայն:
Քյալփաթին տ. արքան:
Քյահլան պ. 1. Նժույզ. 2. արագընթաց, ազնիվ:
Քյահլան ձի:
Քյամալ ա. կատարելություն:
Քյամալոս տ. Անշնորհք, կատարելությունից զուրկ:
Քյամանչա պ. ճիանուր, ջութակ:
Քյար ներգործություն: Քյար անել ներգործել:
Քյարա երբեմն, մերթ: Տես՝ **Գազի քյարա:**
Քյարամաթ ա. վեհանձնություն, մեծություն:
Քյարխանա պ. Գործարան, արհեստանոց:
Քյոխվա տանուտեր, գյուղապետ:
Քյոնդալան շեղակի:
Քյոնդալանա ասել ընդմիջել, շեղակի բան ասել:
Քյոռլուղ տես՝ **Թոհմաթ:**
Քյուլ՝ տ. մոխիր:
Քյուլ²/Քյուլլի ա. բուր, բովանդակ: Քյուր աշխարհ, ջամհաթ քեզ կկարոտի:
Քյուլֆաթ ա. ընտանիք:
Քյուքյուրդան տ. ծծմբաման:
Քնահարամ *քնհարամ, քունը չստած, կիսաքուն:*
Քշտել ծառի ավելորդ ճյուղերը կտրել:
Քոթաչի շալ բրդե նուրբ շերտավոր և ծաղկավոր գործվածք:
Քոթակ ծեծ , դնգստոց:
Քոթրոմել անդամալույծ դառնալ:
Քոթրոմացնել խեղանդամ դարձնել:
Քոթուկ տ. կոճղ:
Քոլ թուփ:
Քոլակալել թփերով պատել, քոլերով ծածկվել:
Քոմակ օգնություն:
-Քոմակ անել օգնել, օժանդակել:
Քոնձոտ աննշան, չնչին, անպիտան:
Քոշ պ. մաշիք, բարձրակրունկ ոտնամանի մի տեսակ:
Քոշք վերնատուն, պատշգամբ:
Քոշք ու սարա ապարանք:
Քոչել չվել, գաղթել:
Քոչվոր գաղթող:
*Քոչոր տես՝ **Ճալվեր:**
Քոռ պ. կույր:
Քոռադադինա պ. հակառակի պես:
Քոռադադինա էն օրը շոգ էր:
Քոռանալ կուրանալ:
Քոռըքոռ կուրաբար, խարխափելով:
Քոռ ուղուփ պ. չարագուշակ:

Քոռոփա պ. մանուկ երեխա, մատղաշ:
Քոսա 1. վատ, անպետք: **Քոստոս յաբու.** 2. բրդեհան եղած:
Քոփակ տ. 1. շուն. 2. անարգ. ծերուկ, հալիվոր:
Քոք 1.տ. արմատ. 2. Լավ, սարքին-կարգին, կազմ ու պատրաստ: **Քեֆը քոք:**
Քոքել լարել: Մազը քոքել:
*Քոքոս կոկոս:
-Քոհչ տալ հրել, բռթել:
Քսիսալ իրար հետ ծածուկ խոսել:
Քրամիդ տ. կղմինդր, թրծած աղյուս:
Քրեհ տ. վարձ, ժամանակավորապես օգտվելու վարձ:
Քրեհել վարձել:
Քրեղան մեծ ափսե, կավե խոր պնակ:
*Քրիստյան քրիստոնյա:
Քրքրել գզգզել, բզիկ բզիկ անել:
-Քութան անել վերջացնել, կարճել: **Դավին քութան անել:**
Քուլա 1. ձյան խոշոր փաթիլ. 2. ամպի կամ ծխի հորդ դեզ. 3. հորդ հորձանք: **Արտասուքը քուլա-քուլա թափվում էր:**
Քունջ պ. խորշ, անկյուն: **Քունջ ու պուճախ:**
Քուշուշքավոր խոպոպավոր, գլխին խոպոպ ունեցող:
Քուշքուշել համոզել, համոզիչ խոսքերով խաբել:
Քուչա փողոց:
Քուջուջ քուջուջելը:
Քուրա 1. հնոց, բով 2. **փխբ.** գեհեն, դժոխք:
Քուրսի ա. ձմռանը տաք թոնրի վրա դրված և վերմակով կամ կապերով ծածկված մեծ աթոռ, որի շուրջը նստոտում և քնում են ընտանիքի անդամները ոտքերը թոնրի մեջ կախելով:
Քուրսու դրադին կայնել ին:
Քուրք տ. մուշտակ: **Մամուր քուրք:**
Քուրքչի տ. մուշտակ կարող, մուշտակակար:
Քոցին անել, Քուցին քուցին անել քծնել, կեղծ խոնարհության համար ուսերը վեր-վեր քաշել:
Քուքուրթ տ. ծծումբ:

Օ

Օբա տ. 1. ժամանակավոր բնակատեղի վրան, խաշնարածների ամառանոց: Օբեքի միջովն անց կացավ: 2. Վաչկատուն, վրանաբնակների խումբ : **Օադիկների վրա օբեքն իրանց չադրները տվին:**
Օգտել օգնել:
Օդա տ. գոմի մեջ հատուկ բաժանմունք, որտեղ ձմեռը գյուղացիները հավաքվում և զրուցում ու հեքիաթներ

էին անում, սենյակ:
Օթախ տ. սենյակ:
Օլան տ. գոյություն ունեցող: Հայ օլանի քոքը:
Օլան տ. լինի: **Փիր օլան:**
Օլու տ. դիակ, մեռել:
Օլքյա տ. երկիր, գավառ, աշխարհ: **Բյուր ջամնաթ, օլքյա ձեռիդ տակը բերիր:**
Օխտը յոթը: **Օխտը հատիկ մեջը փուչ:** **Օխտնօրեք** յոթերորդ օրվա սգահանություն:
Օձերը ծնել ուշանալ և դժվարանալ:
Օղբաթ փորձանք, վախճան:
Օղլուշաղ տ. 1. կին, կնիկ: **Օղլուշաղի ոտն ու գլուխը թամուզ պահում :** 2. ընտանիք:
Օղորմաթաս ողորմիս ասելու բաժակ խմելը:
Օղուլ տ. որդի, զավակ:
Օմքին ոք, մարդ, անձ: Իր ասածի օմքին ա:
Օյաղ զգաստ, արթուն:
Օյին տ. 1. խաղ. 2. փխբ. փորձանք, խարդավանք:
-Օյին գալ խաղ խաղալ:
Օշմաղ քթկալ:
*Օշովեմեն ոչ ոքից: **Օշվեմեն ումուղ չունիմ:**
Օջախ, Օջաղ տ. 1. Գերդաստան, ընտանիք, ցեղ, զարմ. 2. Տուն ու տեղ, հայրենի հարկ. 3. կրակ անելու տեղ, վառարան:
Օջաղզաղե պ. լավ տան ժառանգ:
Օջոռք առաստաղ:
Օսալ վատ, պակասավոր: **Օսալ ապրել:**
Օսուլ վատություն:
*Օրանժերեա ֆ. ջերմոց:
Օրդակ տ. բաղ :
Օրդու տ. բանակ
Օրզանգվել ասպանդակել:
Օրզանգու ասպանդակ:
Օրթում երդում : **Օրթում ուտել** երդվել:
Օրթունք որդեր, ճճիներ:
-Օրոն անել նայել, տերություն անել, խնամել:
Օրուջ՝ տ. պահք, ծոմ:
*Օրուջ՝ խեցի:
Օրվին ոք, ոմն մեկը: **Դարդը օրվին չիմանա:**

Ֆ

Ֆազան հն. փաայան:
Ֆաթեր բնակարան, տուն: **Ուզեցան քուն դնեն նրա մտըր նստած, կամ իր ֆաթերը մթնով հասցնեն :**
Ֆալ ա. գուշակություն: **Ֆալ բաց անել:**
*Ֆակիր հնդիկ դերվիշ, մահմեդական աղքատ կրոնավոր:
Ֆանառ հն. -տ. լապտեր:
Ֆառաշ պ. պարսից գորքի տասնապետ:

Տառաջա կրոնավորի վերարկու:
Տաստ տաճկական կարմիր գլխարկ:
Տարման/Տերման պ. հրաման, հրովարտակ:
*Ֆելդմարշալ գ. զինվորական բարձր աստիճան:
Ֆիլ ա . փիղ:
Ֆիքր ա. միտք, մտածմունք: Ֆիքր անել:
Ֆլան ա . այսինչ: Ֆլան տարին:
Ֆնջան տ. հախճապակե փոքրիկ գավաթ:
Ֆոթիս հոտիս:
Ֆոն հոն:
Ֆոտ հոտ:
ֆոտել հոտել:
Ֆոր հոր:
Ֆորել հորել , թաղել:
Ֆորթ հորթ:
ֆորթարած հորթարած:
Ֆորս որս: **Ֆորսի քամակից էթալ:**
Ֆորսկան որսկան:
Ֆոսանդ պատեհառիթ, հարմար վայրկյան:
Ֆստացնել փչել, փստացնել:
* Ֆրակ ֆ. տղամարդու վերնահագուստ առջևը բաց:
Ֆրանցուզ ֆրանսացի:
Ֆրթնա ալիք, ալեկոծություն, փոթորիկ:
Ֆու անել կլանել: **Մեկ ֆու անելով** փորը քաշի:
Ֆուխարա ա. աղբատ, խեղճ: